

Határ Győző

KELETI KULISSZÁK

Terebess Kiadó, Budapest, 1999

TARTALOM
AZ ARANYPALÁST
A MAJOMHÁZ
ASSZONYOK GYÖNGYE
MANGÚN
Megjegyzések

AZ ARANYPALÁST

Napkeleti játék

Szereplő személyek:

HARUN, a Kalifák Kalifája
DINARZÁD A VILÁGSZÉP, főfelesége
ZULEJKA, földajka
ABU HASSZÁN, udvari bolond
1. HÁREMHÖLGY
2. HÁREMHÖLGY
1. FŐÚR
2. FŐÚR
3. FŐÚR
1. VADÁSZMESTER
2. VADÁSZMESTER
VADÁSZ
HARSONÁS
HIRDETŐ
ŐRSÉG

*Történik a hárempalota kapucsarnoka előtt - a függőkertben
Idő: a mesében.*

Lágy zene.

1. HÁREMHÖLGY. Adj ennem, földajka!

ZULEJKA. Nyughass még, cirmosom!

2. HÁREMHÖLGY. Adj innom, földajka!

ZULEJKA. Ej, csend legyen, pajkoskáim. Még felköltenétek a Kalifa főfeleségét, a világszép Dinarzádót.

1. HÁREMHÖLGY. Ugyan, hiszen az imént nyújtózkodott az a fölusta!

2. HÁREMHÖLGY. Mindig csak azon a drágalátos Dinarzádon jártatod az eszed, földajka.

ZULEJKA. Csitt, te. Nem én: a Kalifa. *A zene elvész.* A főfelesége, majmocskáim.

1. HÁREMHÖLGY. No hiszen! Volnék csak én főfeleség, majd megmutatnám neki!

2. HÁREMHÖLGY. Nem vagyok már álmos! Adj ennünk, földajka!

1. HÁREMHÖLGY. Igen, adj innunk, nem vagyunk már álmosak! Ha hétalvó, pukkadjon meg.

ZULEJKA. Lesz csend mindjárt?! Úgy is ti húzzátok a rövidebbet.

1. HÁREMHÖLGY *lenéz a függőkert pártafalas peremén.* Nézd, a híres-neves Rubint Torony: hogy szikrázik százezer rubintjával a nap első sugaraiban!

2. HÁREMHÖLGY. *Szintén közelmerészkedik, lebámul.* Nézd a hídjait: mint az odahullott aranyhajsza! A tütornyokat rajta - most tünedeznek elő!

ZULEJKA. Jössz el onnan tüstént. Jöttök el onnan!

1. HÁREMHÖLGY. Ilyenkor hajnalban, te! Ó - ez a Bagdad! Mennyi tető!

2. HÁREMHÖLGY. Mennyi tetőkert!

1. HÁREMHÖLGY. Mennyi pálmabető!

Müezzín szól.

2. HÁREMHÖLGY. Kukurikuuu-ú! Asszonyok, halljátok a tavalyi kakasokat?

ZULEJKA. Fel ne ébreszd őket, ne pajkoskodjatok.

1. HÁREMHÖLGY. Válasszunk müezzint!

2. HÁREMHÖLGY. Válasszunk!

ZULEJKA. Ha mindenáron hancúrozni akartok, menjetek le az oszlopos andalgóba, ott ellehettek. Ne verjétek fel a rózsakertet, ne bolygassátok az én aranymadaram álmát.

1. HÁREMHÖLGY *csúfondárosan.* A világszép világlustáját!

Háremhölgységek kacagva el. Újraéledő - majd élénkülő zene.

HIRDETŐ *balról-jobbra végigvonul a színpadon. Tömeg - oroszlanos - címerpajzsot hoz, melynek ablakkivágásán kikandikálva beszél.* A tündöklő tetejű paloták fejedelme! *Dob.* A sokkupolás Bagdad oroszlanja! *Dob.* Kinek adózik a Bizánci Kutya és minden Indiák uralkodója! *Dob.* Ezer ostromelefántja- és negyvenezer harci tevéjének alatta megindul a föld! *Dob.* A Győzhetetlen ő, láttára a pálmák meghajolnak, valahol elhalad! *Dob.* Minden igazhitű muzlimok parancsolója, ő, az Igazságosztó: Abdullah Al Abbasz Harun Al Rasid -

A zene felárad - fanfár. Hirdető jobbra el. Harun, balról, kíséretével. Nyüzsgés.

HARUN. Hívjátok a földjüket.

1. FŐÚR *bekiált a házba.* Tiszteletreméltó Zulejka! Hamar, földajka, a fejedelem hívát.

ZULEJKA. Minden igazhívók Kalifája, íme rabnőd.

HARUN. Főfeleségünk, a világszép Dinarzád. Ocsúdik-e? Megébredni kegyeskedett-e már?

ZULEJKA. Uram, a felséges és világszép Dinarzád még nem ocs... ocs...hapci! - *tüsszög, a Kalifa kíséretével elhúzódik tőle* - nem ocsúdott fel még, hanem alszik illatos rózsaszőnyegén. A költögetés megkezdését elrendelhetem?

HARUN. Soha! Jegyezd meg -

ZULEJKA. Uram!

HARUN. Aki nem magától ébred - napjait rövidíti csak. Földajka!

ZULEJKA. Úgy leszén, Uram -

HARUN. Takard be illatos rózsaszőnyegén, hogy meg ne fázzék a friss hajnali szellőtől.

ZULEJKA. Amint parancsolod!

HARUN. Ám ha megébred, üzenjük, hogy készítsen bőséges reggelit, mert a Kalifa a vadászat után világszép Dinarzádja mellett akar lepihenni.

ZULEJKA. Puhára vetjük párnádat, ó uram.

HARUN. Hol a bohóc?!

FŐURAK. Bohóc! Hé, bohóc! Elő, hamar!

HASSZÁN *kikel gallyakkal betakart verméből, leveri magáról a leveleket és nagy búsan előoldalog.* Haj-baj!... Itt vagyok uram.

HARUN. Mit lógatod úgy az orrod, kedves bolondunk? Csak nem lopták el a feleségeidet?

HASSZÁN. Ha úgy volna, nem lógnám.

1. FŐÚR. Tán még segítenél is a tolvajodnak, akár fényes nappal is: mi?! Ha akadna tolvajod?

HASSZÁN *némán, hevesen bólogat; szipákol.*

2. FŐÚR. Ha akadna! Mi?! *Nevet.* Fancsalkép! Ugyan nekikeseredtél.

3. FŐÚR. De szontyoli vagy, Abu Hasszán! *1. főúrhoz.* Mi baja ennek a csepűragónak?

1. FŐÚR. Az ostor hegye hiányzik: a napi porció -

HASSZÁN *panaszosan.* Felköltöttek, nagyuram. Én még felébrednék valahogy; de az eszem csak nem ébred: a sütnivalóm - *fejére mutat* - még szunyókál.

HARUN. Ki merészelt felkelteni? Megcsapatom! Felriasztani egy gyanútlan szendergőt: a Próféta szakállára - *dúl-fúl* - haragszom.

Morgás-mennydörgés.

KÍSÉRET. A Kalifa haragszik! Jaj nekünk! *Riadalom.*

HARUN. Elrendeljük, hogy huszonöt botot mérjenek a talpára annak a birodalomban, aki teremtett lelket álmában zavar - minekelőtte jószántából felébredne.

KÍSÉRET. A bölcs törvény! Az üdvös törvény!

HASSZÁN. Szép törvény. De terjeszd ki a törvényt minden feleségre.

HARUN. Aha, te kócvitéz. Tehát ők költögettek.

HASSZÁN. Úgy-úgy: kilöktek - ha ezt költögetésnek lehet nevezni. Ilyenkor vadászni! Uram - *nyög* - a holdkóros sem álmosabb nálam.

HARUN. Nem bánom, a vadászat alól felmentlek. De tudnál rögtönözni erről valami szívemarkoló költeményt?

HASSZÁN. Kora hajnalban is örömet derítlek, ó uram!... Ám azt nem ígérem, hogy magam is derülök.

HARUN. Próbáld meg; s majd hátha én felderítlek.

HASSZÁN *recitál.* „Abdullah Al Abbasz Harun Al Rasid, a Kalifák Kalifája igazhitű bohócának, Abu Hasszánnak szívemarkoló siralmi” - *elbőgi magát.*

1. FŐÚR. Jól kezdődik.

HARUN *nevet.* Ne bögj, te szalmafejű. Lásd, mielőtt vadászatra indulunk, meghallgatunk éhomra. Farkasétvágyunk van ugyan; de megfogadtuk, hogy elsőbbit vadászunk és azután reggelizünk.

Zene.

HASSZÁN *ujjával is mutatja, úgy kiáltja - s csak akkor kezdi a kántálást.*

Két! - Két! - Két! - Két
asszonyfeleséget vettem
tudatlanságomban
alig hogy bevásároltam
meg is bántam nyomban
Azt gondoltam: őzikékők
s leszek én a vad bak!
két sakál ez - rajtam őzi-
bőzin marakodnak
se nyugtom se maradásom
éjt-nap vakulásig
ha egyikhez nyájas vagyok
vicsorít a másik
másikához kedves vagyok
az egyik megpukkad
mindkettőhöz morcos vagyok:
fognak és kirúgnak
Bezzeg jobb sor a legénysor
míg senki se gátol!
Sose nősülj - nem szabadulsz
két nősténysakáltól
de ha muszáj elég az egy
el ne vállalj többet
egy asszony is! untig! egész
muzulmánsseregnek.

Harun és kísérete mulat.

HARUN. Látom, felébredt az eszed, Hasszán barátom. De mit szóljon a Kalifa, akinek nem kettő - de kettőezerhét-százhetvenkettő jutott?!

HASSZÁN. Uram, akinek Allah ennyi asszonyt juttat, annak ad hozzávaló tehetséget is, hogy ilyen bajjal boldoguljon.

HARUN. Jól beszélsz, Abu Hasszán - *palástját lekanyarítja a válláról és odahajítja* - vedd érte arannyal szőtt palástunkat.

Az álmélkodás moraja.

HANGOK. A kalifa palást! A Kalifa skófiummal szőtt aranypalástja! A követeket amiben fogadja trónján: a trónpalást! Felér egy tartománnyal! Az aranypalást!

HASSZÁN *káprázik.* Az aranypalást -

1. FŐÚR. Palástodat, uram, a bolondnak...?!

HARUN. Már ránkmelegszik. Meleg napunk lesz. Indulunk, urak!

HASSZÁN *hálálkodik - felölti.* Nagyuram!

2. FŐÚR. A bolondon a Kalifa palástja: Abu Hasszán, tegnap még te se gondoltad volna!

1. FŐÚR. Ni, a bolond, ni: hogy nézi-ragyogtatja!

2. FŐÚR. Megbecsüld magad!

3. FŐÚR. Palotát vehetsz belőle, fickó.

HASSZÁN. Nagyjó uram! Allah növessze dupla hosszúra szakállad!

HARUN. Ne add oda, el ne játszd: megcsapatlak.

HASSZÁN. Így tán még a feleségeim is visszafogadnak.

HARUN. Lovamat!

HASSZÁN. Mire indulsz, uram?

HARUN. Tigrisre.

HASSZÁN. El ne ereszd a dárda végét, amíg a tigrised el nem kapta.

HARUN. Mért, te mulya?

HASSZÁN. Mert földrepotyog... Jáj! Váj!

Vidoran elugrik a fejedelmi ütések elől.

HARUN. Haha! A fejed is! A hóhér kosarába! Ahová való!

1. VADÁSZMESTER. Az almásszürkét vagy a pejkit, felség?

HARUN. Hollófekete lovamat. *Hasszánhoz.* Kapd el ezt az erszényt: nem megmondtam, hogy felderítlek? - *csörgeti, dobálja* - hogy értem a módját? Mi?!

HASSZÁN. *Kapkod a semmi után.* Kacag. Hopp! Hopp!

1. VADÁSZMESTER. A hollófeketét!

2. VADÁSZMESTER. A hollófeketét!

FŐLOVÁSZ hangja. A hollófekete!

Lónyérítés.

HASSZÁN. Jajj-jahahahajj! Hogy kapjam el, uram, ha te mindig elkapod?

HARUN. Hopp! Hopp! *Odaveti az erszényt.* Ne - te pupák.

HASSZÁN *elkapja.* Hopp! Itt csörög a zsákocska! *Csörgeti.*

HARUN. A hallalit.

1. FŐÚR. *Tovább.* A hallalit!

2. FŐÚR. *Tovább.* A hallalit!

3. FŐÚR. *Tovább.* A hallalit!

HARONÁS. „*Tálal*”. Uram - a hallali.

Fanfár. Harun kísérete el. A színpalak mögött hangos csörtetés, lónyérítés-lódobogás. A hang elenyészik.

HASSZÁN. *Egyedül.* Csörgessük csak. *Erszényét rázza.* Szebben szól, mint a palotakulcsár csörgettyűje; mert ezek is kulcsocskák ám, azzal a különbséggel, hogy egy kulcs csak egy zárat nyit, de ez: minden kaput! nyit-zár! csiku-csuki - *csörrenti* - van jó kettőszáz arany, úgy latra. Most letelepszünk ide a platánok tövébe - *megteszi* - úgy ni; elővesszük búvalbélt hangszerünket, az okarínát - *megteszi* - így ni; és kidaloljuk egy kétfeléséges férfiszív minden bánatát.

Lágy zene. Érzelmesen szaval.

Gondolatom elportyázik
galamb-begyű Dinarzádig:
hej! fülébe burukkolnék
bánatommal kirukkolnék!

Okarínáját próbálja.

ZULEJKA *előjön.* Ebadta!... Lánchordta!... Ki ez a gézengúz?... A próféta unokájára: jól látok-e?!... Arany palást, egy bokor tövében: nem, ez mégsem lehet a Birodalmak Ura - - - legalább is nem gondoltam volna, hogy muzsikálnak, amikor a természet szükségének engednek: dehát - férfiakról mindent fel lehet tétélezni.

HASSZÁN *szaval.*

Ó, ha te volnál a mátkám
datolyával - Dinarzádkám -
tenyeremből hizlalnálak:
anyja volnék Dinarzádnak!

Hangicsál.

ZULEJKA. Mit keres ez itt, a belső kertekben? Ide akarsz rondítani? Ohó!

HASSZÁN *szaval.*

Virulj rózsá virulj nádszál
nincs virítóbb Dinarzádnál...

Okarínáját fűddogálja.

ZULEJKA. Ohó! Hiszen ez Abu Hasszán udvari bolondunk. A ragya verje ki a képed - *előlép* - Hasszán! Elhallgatsz! Hallgatsz el mindjárt! Kiverjem a kezedből? Zavarni találsz a felséges és világszép Dinarzád álman és akkor mi lesz...?!

HASSZÁN. Mi lesz?

ZULEJKA. Meghalsz.

HASSZÁN. Haj-baj! *Kéjesen nyújtózik.* Pedig azt akarom. *Muzsikál.*

ZULEJKA. Mit, te széltoló? Meghalni? Leverem a szádról!

HASSZÁN. Zavarni. Zavarni akarom a világszép Dinarzád, álman.

ZULEJKA. Majd megzavarlak én. Te! Megrázlak, mint a Próféta a vargát! *Rázza.*

HASSZÁN. Nyughass, Zulejka. Már okarínázni sem szabad egy kétféleséges családapának?

ZULEJKA *szörnyűködve.* Okarínázni?! Te rusnya, te, az okarínáddal együtt! Kotródjatok!

HASSZÁN. Nem addig, amíg valakinek el nem mondd, milyen helyre legény vagyok az új aranypalástomban -

ZULEJKA. A tiédben-e? Te enyveskező!

HASSZÁN *sugalmasan.* S hogy délceg vagyok-e benne, mint az ifjú herceg -

ZULEJKA. Háremünk kertjében különb minden madárijesztő -

HASSZÁN *sarokbaszorítja.* Hogy a szem megakad rajtam. Hogy nálam eszményibb, vakmerőbb és szenvedélyesebb férfiút nem hordott hátán a föld, de titoktartóbbat sem. Aki - *erszényét csörgeti* - muzsikájával a süketet is elbájolja: hallod a csörgését?

ZULEJKA. Te sátán!

HASSZÁN. Akiben a gyöngédséggel mohóság párosul és lankadatlan férfierő -

ZULEJKA. Nem kell a pénzed, ha... ha olyan erőszakos vagy. Mi a szándékom?

HASSZÁN. Zavarni a világszép Dinarzádót álmán - rózságyán.

ZULEJKA. Huh! Elment az esze... Nem hallottad, hogy huszonöt bot jár a talpára annak, aki teremtett lelket a birodalomban felkölt, mielőtt jószántából felébred?

HASSZÁN. Huszonöt arany lesz a fájdalomdíj, Zulejkám.

ZULEJKA. Hát még a fejedelemasszonyt! Ha hét fejem lenne, hatot abból is leüttetnének.

HASSZÁN. Hatvan arany lesz a fájdalomdíj, Zulikám.

ZULEJKA. De mit mondok az én tündérkémnek-Dinarzádómnak? Kétszázszor is meg kell gondolnom...

HASSZÁN. Kétszáz arany a fájdalomdíj: ne - *felélőbálja* - amennyi benne van.

ZULEJKA *kapkod utána.* Adssza kezembe! - *elkapja, megcsörrenti* - meglátom. Te csak maradj csendben és főleg ne okarínázzál.

HASSZÁN *ordít.* De mikor olyan gyööö-ő-nyörű az az okarinajáték!

ZULEJKA. Csitt legyen! Ember. Ne bömbölj, felijed a fejedelmi hölgy és megnézhetjük magunkat; akkor már inkább okarínázzál, de csínján, amilyen halkán a lyukból kifér. Én majd -

HASSZÁN. Itt leszek a platán tövében, itt muzsikálok.

Halk zene.

ZULEJKA. Én majd azt mondom, hogy a bülbülok énekelnek a rózsaligetben és az ébresztette fel az én báránykámat. Csitt-csitt!... Csitt-csitt!

A zene felárad. Madárfütty; Müezzín panaszos éneke.

DINARZÁD *előlép. Álmos-durcás.* Felköltetni ilyen hajnalórán - lelketlenség ezektől a bülbüloktól. Melyik fán fészkelnek? Ha tudnám, kivágnám... De minden fán bülbülok fészkelnek. Kifüstölteni se lehet... Zulejka!

ZULEJKA. Az illatot érzed-e? Hogy árad a rózsaliget felől! Az ébreszti fel a bülbüloket, csillagocskám.

DINARZÁD. Kivágatom a rózsaligetet. Megtáncoltatom a háremet; ma szörnyű kedvemben vagyok.

ZULEJKA. De Holdacskám! Engem, aki pici korodtól a karomon ringattalak -

DINARZÁD. Téged is! Parázson fogtok táncolni...

ZULEJKA. Dina!

DINARZÁD *pityergősen.* Ilyen korán felköltetni...!

ZULEJKA. Ne pityeregj, pintyőkém, a dzsinnek is hajnalban eregetik széjjel a szerencsét -

HASSZÁN *számárordítást utánoz az okarinán.*

DINARZÁD. De milyen különösen szólnak ezek a - - - dajkám! Fátylamat! Hamar!

ZULEJKA. Mi baj?!

DINARZÁD. Elfedem arcom. Egy férfiú!

ZULEJKA. Ó... Csak?! Tán csak a kis kertész, az a heréltecske. Hadd lám.

DINARZÁD. Kertész!... De biztos, hogy heréltecske...?!

ZULEJKA. Nem, ez nem a kis kertész - ez bizony miskároló késnek az élet se szagolta...

DINARZÁD. Ki ő?

ZULEJKA. Ne legyünk olyan ijedősek. Palotabéli helyre legényke: Abu Hasszán, udvarunk tréfacsinálója. Lesheted bátran.

DINARZÁD. Juj! Milyen púposka.

ZULEJKA. Ha úgy is volna! Abban van a férfierő.

DINARZÁD. De löcslábú!

ZULEJKA. A löcsben van a férfierő.

DINARZÁD. De borzaska!

ZULEJKA. A borzasában van a férfierő.

DINARZÁD. Nem szenvedhetem. Látni sem akarom!

ZULEJKA. Honnan veszed, aranymadaram? A legjobb képű dalia, aki -

DINARZÁD. A szemem elé ne kerüljön!

ZULEJKA. A legnagyobb lacibetyár udvarunknál, aki valaha is főrangú hölgynek -

DINARZÁD. Nem tudok elképzelni jóízű főrangú hölgyet -

ZULEJKA. Nem is egynek: és hiszen ha csak a szelet csapta volna!

DINARZÁD. Azt akard mondani, akad; aki bolondul utána?

ZULEJKA. Hogy akad-e? Egész Bagdadban nincs ilyen asszonybolondító még egy, úgy is hívják, „Abu Hasszán, a Szívrafló” - - -

DINARZÁD. Meglehet, a másénak elrablója - az enyémmek nem.

ZULEJKA. Bár ahány selyemlétrát leengednek neki!

DINARZÁD. Hanem a palástja!

ZULEJKA. A palástja?

DINARZÁD *odavan érte.* Mesébeillő.

ZULEJKA. Még annál is szebb.

DINARZÁD. Hogy cincálja, hogy móríkája magát a kaniperdája: hogy ragyogtatja! Az ilyen aranyos condrától még a púpos is megszépül: a dereka szűk, az alja glocknis -

ZULEJKA *szakértelemmel.* Hólokból glocknizott -

DINARZÁD. Tarsolyzsebbel és a gallérja is, minden. Csuda! Tetézve arannyal.

ZULEJKA. Hívassuk-e? Lészen szolgálatodra.

DINARZÁD. Eredj, kérdezd meg... mit is? ... ne inkább magam?

ZULEJKA. Bízd rám. *Odalép hozzá. A hangicsálás abbamarad, Hasszán hetykén köhintget.* Mondssza, fickó! Legmagasabb Helyről kérdeztetik, hány aranyért adnád aranyos condrádat?

HASSZÁN. Aranyért aranyat? Már mért csereberélnénk.

ZULEJKA. Rongy palástért - színaranyat, fickó!

HASSZÁN. Nem adom.

ZULEJKA. Nem adod? És ha vétetjük fejedet?!

HASSZÁN. A fejemet adom. A palástot nem adom. Most ne zavarj: gondolkozom.

ZULEJKA. Ugyan?! És min gondolkozol?

HASSZÁN. Egy költeményen: Dinarzád szépségéről.

DINARZÁD. *Ad spectatores.* Ó, a szívbró!

ZULEJKA. Mostmár tudom, ki dézsmálja a fejedelmi ruhatárat. Mutasd azt a palástot!

HASSZÁN. Lódulj.

ZULEJKA *markolássza.* Arany csengettyűkkel szegve, sajátjával bélelve. Hat, tizenkettő, huszonnég a rojtján, hat a gallérján, harminc csengettyű: színarany. Fordulj csak - *a csengettyűk megcsengenek.*

HASSZÁN. Elereszd! *A kezére ver.* Csoroszlya.

ZULEJKA *hőköl.* Ütsz?! Megpukkadok.

DINARZÁD *súgva-kiáltva.* Dajka!... Zulejka -

ZULEJKA *visszatakardik.* Megvert!

DINARZÁD. Lásd, mindent elrontottál. Jer vissza, majd magam.

ZULEJKA. És ha az őrség jönni talál? A jelszó...?!

DINARZÁD. Rajta legyen a szemed. „Mekka Oroszlánja”. *Hasszán mögé kerül. Kacéran méléz - fátyolát arcába húzza.* Melyik lépvesszőmet vegyem elő?... Hogy a madaram is rászálljon, a madarászom is elővegye a maga lépes vesszőjét...?! *Dúdolva recitál.*

Minden vágyam a kis madarász:
ha lecsap rá - hát nem magyaráz!
az álom elkerüli a szemem:
rámtörhet mint a veszedelem -

HASSZÁN. Ha! *Felpattan.* A dzsinek üznek gonosz játékot velem? Káprázom? A Kalifa főfelesége - a világszép Dinarzád!

DINARZÁD. Tévedsz, akárki légy. Udvarhölgye vagyunk csupán.

HASSZÁN. Ha pedig úgy volna, nem igaz, hogy ő a legszebb; mert te még őt is túlszárnyalod -

DINARZÁD. Túl?

HASSZÁN. Túl!

DINARZÁD. Miben?

HASSZÁN. A... a férfibolondítás istenadományában, ami... amely a nyugózás, az ajzás, az ingerkedés, a... a csúfondáros dévajság, a csapongó könnyedség és ama illatfelhő isteni arányú keveréke, mely fejedelmi személyed tartalmazója, kit, mint olyat, mindenüvé magaddal hordozol: minden egyszersmind egyúttal s emez amannak gyanántjaként - oly igaz, mint hogy én Abu Hasszán, a Kalifa mulatságmestere vagyok, a te szolgád.

DINARZÁD. Gondolj, amit akarsz.

HASSZÁN. Úrnőm!

DINARZÁD. És miféle mulatságot eszeltél ki számunkra? Hogy éjnek-évadján legszebb álmunkból felmuzsikálj?!

HASSZÁN. Oly... oly lélekűdítő ilyenkor hajnalban az okarínaszó!

DINARZÁD. Az a szerencséd, hogy mi is bájosnak és üdítőnek találtuk e számárordítást.

HASSZÁN. Ugye?! Ó, fejedelmi hölgy!

DINARZÁD. És oly boldogító-szépnek. De hangszered miféle?

HASSZÁN. A húros-billegető hangszercsaládok oldalsó atyafiságához tartozik, a neve: agyag-trombita; vagy tudálésan - okarína.

DINARZÁD. Nini! Be aranyoska! Agyag-trombita, mondod? Ökeríne?!

HASSZÁN. Okarína - *aprókat fúj rajta.*

DINARZÁD. Szörnyen becses jószág ez a te okarínád. Nekünk adnád?

HASSZÁN. A tiéd, fejedelmi hölgy.

DINARZÁD *jelentősen.* Ingyen?

HASSZÁN. Nem hogy ingyen, de potyára. *Ad spectatores.* Nem is tudom, mi ütött belém, hogy ilyen olcsón adom.

DINARZÁD *huncutul.* Drágállom.

HASSZÁN. S még ráadást is elkívánnál?

DINARZÁD. Azt! Azt! Ráadást - *félre* - ha rámadnád és rámmenne. *Fenn.* De hadd próbálom sípodat. *Próbálja.* Nekem nem szól.

HASSZÁN. Megtanítlak örömet, háremünk éke. Majd szólal, ha tudsz már banni vele.

DINARZÁD. Tudod, Hasszán, az okarínád - az is megbüvölt egészen de - *kitör belőle* - a palástod! te! A sokcsengettyűs aranypalástod mindennél jobban akarnám.

HASSZÁN. A muzsikálómat már neked adtam, világszép Dinarzád; legyen hát palástom az első ráadás, hiszen szívesen adnám magam is ráadásul, de -

DINARZÁD. De...?!

HASSZÁN. A hangszer ahhoz kívánczozik, aki játszani tud rajta.

ZULEJKA. *Ad spectatores.* Ó, te kópé, te -

HASSZÁN. Végy tán kis leckét.

DINARZÁD. Nem bánom. Mit kell tennem?

HASSZÁN. Lebbentsd kissé feljebb fátyolod, úrnőm, hogy ha nem is látom, legalább sejt-hessem tündöklő orcádat.

DINARZÁD. Ó! Még a gondolatára is irulnom-pirulnom kell, de... mit tegyek dajkám?

ZULEJKA. Magam is sokallom; de ha jámbor az istenadta. Legyen meg.

DINARZÁD. Ó Allah!... Ügyelj: a folyosókon ha jönne valaki. Te meg ígérd meg -

ZULEJKA. Ügyelek.

DINARZÁD. Ígérd meg nekünk, Abu Hasszán, hogy piruló orcánkból nem veszel szemügyre többet, csak mi a leckéhez tartozik.

HASSZÁN. A Próféta szakállára, magas hölgy!... hogy csak ajkad figyeljük félszemmel, a többit lesütjük. Fátyolod emeld meg!...

DINARZÁD *megemeli fátylát.* Lásd hát arcomat!

HASSZÁN *levegő után kapkod.* Ó!

DINARZÁD. Tetszem neked?

HASSZÁN. Bagdad rózsája!... Eddig csak híred környékezett, de mostmár szépséged betege vagyok mindvalóságosan -

DINARZÁD. Ó, a betege ne légy, inkább lebocsátom fátylamat -

HASSZÁN. Ne! Ne!... Ne még! A diadémot is!

DINARZÁD. A diadémot is. No jó: legeltesd rajtam - legeltesd azt a két bivaly férfiszedet kedvedre.

HASSZÁN. A szó elhagy. Az édes méreg, az eleven méreg édes látványa, mely szemem keresztül, belecsöpögtetve hat. A hurik a paradicsomban a suton ülnének, megszágyenülve melletted: minden huri egy égiszpetre szelmet áruhá. Mit is mondok. Nem talállok szavakat.

DINARZÁD. Akarom, hogy találj. Tudnál rögtönözni költeményt, amely szépségemről beszél?

HASSZÁN *elragadtatva.* Hogy legyen emez amannak foglalata s tartalmazzon, mint ékkövet - avagy megfordítva: amazt emebbe hüvelyezve?

DINARZÁD. Igen.

HASSZÁN. Amaz mint megannyi holdkő emennek kárbunkulus-kelyhében, mely a szenvedély távol kovája, míg gyújtó taplója oly közel?

DINARZÁD. Tudnál-e?

HASSZÁN. Költeményt, szépségedről - hogy tudnék-e?! Úrnőm!

ZULEJKA. Végünk. Az őrség a főeunuchhal -

DINARZÁD. Nagy Allah!

ZULEJKA. Jönnék!

DINARZÁD. Rejtőzzünk el! Hasszán! Dajka, te is!

Lótás-futás; fegyveresek ütemes csörgése a színpalak mögött.

ŐRSÉG. Jelszó?!

DINARZÁD *súgva.* Jaj! Hiszen tudtam, még én mondtam neked ezt a mait! Dajka! Mi a jelszó?!

ZULEJKA. Mekka oroszlánja.

DINARZÁD. Mekka oroszlánja. Kiáltsd már oda nekik, Hasszán, ne légy olyan ügyefogyott!

HASSZÁN. Odakiáltsam?

A fegyveres eunuchok végigcsörtetnek a falakon.

ŐRSÉG. Jelszó?!

HASSZÁN *kiáltja.* Mekka oroszlánja!

ŐRSÉG. Tovább! *Eltűnnek. Távolodó léptek döngése.*

DINARZÁD. Elmentek-e?

ZULEJKA. Jaj! Még a hideg verejték is kivert. Megér ennyit az az aranypalást?

DINARZÁD. Még annál is többet, mióta tudom, hogy csengettyűrojt a szegélye: ha körül-perdülök - *körülperdül és kacéran felnevet* - megcsilingel. Nos, Abu Hasszán! A költemény, amely részegítő szépségünkről beszél...?!

HASSZÁN. Halld tehát.

Zene. Érzelmesen szaval.

Rubin-dárdáival áthat
ragyogása Dinarzádnak!
Mint tevének az oázis:
szívsarkantyú Dinarzád is
szela

Csak férközzem bizalmába
lelkem-szottyom-Dinarzádja!
A Koránnak tilalmát tán
felejtető Dinarzádkám
szela

Kacsód kecsét hadd imádom
finom Dínom-Dinarzádom:
loppal csókot te ne átallj
adni nekünk Dinarzád jaj!
szela

egyszer csüngjek bíbor szádon
dundi Dini-Dinarzádom:
ahogy hajnalpír orcádra
úgy mászom rád - Dinarzádra
szela

kökény szempár idebámulj
a szemembe: Dinarzád juj!
testem-lelkem ihajláré
lantom-dalom Dinarzádé
szela

ZULEJKA. Pocsékszájú vagy, mondhatom. Illedelmetlen egy nóta.

DINARZÁD. Hallgass!... Csodaszép költeményt rögtönöztél szépségünkről, Abu Hasszán. Megbabonáztál.

HASSZÁN. Úrnőm!

DINARZÁD. Igen. Mostmár... nos igen, csak az kell, hogy - *hevesen sóvárogva* - hogy aranypalástod is nekünk add ráadásul és a mai napra boldogságunk betelt.

HASSZÁN. Adom is; mihelyest -

DINARZÁD. Mihelyest...?!

HASSZÁN. Mihelyest okarínádon -, mert mostmár a tiéd - egy akkorka dalt is játszol. S tiéd a palást.

DINARZÁD. Az agyag-trombitámon?

HASSZÁN. Hát!

DINARZÁD *buzgón.* Akkor tanulnunk kell. Mutogasd.

HASSZÁN. De - magas hölgy - ahhoz, hogy mutogathassam, melyik ujjad melyik lyukra való, adssza fejedelmi kacsódat.

DINARZÁD. Orcátlan! Hová kell pirulnom miattad... Dajkám, mitévő legyek?

ZULEJKA. Magam is sokallom; de ha úgy kívánja a selyma. Legyen meg.

DINARZÁD. Allah! Ügyelj, a folyosókon ha jönne valaki. Te meg -

ZULEJKA. Ügyelek.

DINARZÁD. Te meg ígérd meg, Abu Hasszán, hogy nem illeted kezünket perzselő lehelleteddel -

HASSZÁN. Dinarzád!... Milyen csupa-illat a kezed, a tested! Engedd, hogy -

DINARZÁD. Ereszd el, sátán: még harapsz?! Goromba vagy és nevetlen.

HASSZÁN. Úrnőm -

DINARZÁD. Nyelveddel is, te kutya! Hogy merészelsz, te nyalafinta?!

HASSZÁN. Talált gyerek vagyok, a vásár nevelt. Ne vess meg érte.

DINARZÁD. Ha százszor is talált gyerek vagy. Így harapni!

HASSZÁN. Nem százszor, csak egyszer. A mutatóvanyosok leltek meg és hoztak a palotába; kölyökkorom óta vagyok udvari mulatságszerző és a te szolgád.

DINARZÁD. Ugyancsak jó mulatságot szereztél nekünk, mondhatom - *duzzogva odanyújtotta karját* - puszild meg.

HASSZÁN *áradozva.* Úrnőm!

ZULEJKA. Az alabárdosok a főeunuchhal! Végünk -

DINARZÁD. Allah! A sűrűjébe! Te is!... Mért jössz egy-bokorba, velem?

HASSZÁN. Segítek bújni -

Lótás-futás. Alabárdosok csörtetnek végig a falakon.

ŐRSÉG. Jelszó?!

DINARZÁD. Mondd már, mondd! Hiszen tudod!

HASSZÁN. Minek a micsodája?

DINARZÁD. Mi is?! Szegény eszem. Dajka!

ZULEJKA. Mekka oroszlánja!

DINARZÁD. Mekka oroszlánja!

ŐRSÉG. Jelszó?!

HASSZÁN. Mekka oroszlánja!

ŐRSÉG. Tovább!

Távolodó léptek döngése, fegyverzörgés.

DINARZÁD *szétzilált ruháit rendezgeti.* Elmentek-é?

HASSZÁN *előkerül, térdreerogy.* Mennyországom!

ZULEJKA. A szívem is a torkomban dobogott.

DINARZÁD. Hiába térdelsz: végeztünk.

HASSZÁN. Bocsáss meg!

DINARZÁD. Még egyszer egy-bokorban, én, veled?! Soha!

HASSZÁN. Hadd csókolom kezeidet -

DINARZÁD *tűri.*

HASSZÁN. Rossz a természetem. Vannak, akik a hitetlen kutyák országában tisztességes sarcolásban lelik a mulatságot; vannak, akik a hadban - akik idehaza üdvös harácsolással, a magamfajta ágrólszakadt nép háborításával szerzik a mulatságukat; a Kalifa vadászik. Én világeletemben ahhoz éreztem hajlandóságot, hogy vigasztaljam az igazhívők elárvult háremeit. Az én boldogságom: ha látlak.

DINARZÁD. Látni és harapni - az kettő. Add az aranypalástomat és tűnj el. Hívatom az őrséget.

HASSZÁN. Nem addig, amíg nem muzsikálsz -

DINARZÁD. Mért kínzol vele?

HASSZÁN. Egy induri-pinduri nyúl farkincányit.

DINARZÁD. Mit gyötörsz? Hát nem elég a lecke?!

HASSZÁN. Nem. Csücsöríts.

DINARZÁD. Mi-cso-da?!

HASSZÁN. A szájtartást is gyakorolnunk kell, felséges hölgy, amellyel fűjdogálsz az okarínát: csü-csü-csü. Csücsöríts.

DINARZÁD. Ne is kérj ilyet, Abu Hasszán. Hallod ezt?! Dajka!

ZULEJKA. Magam is sokallom; de ha úgy kívánja a bitangja. Legyen meg.

DINARZÁD. Nem bánom; de előbb enyém a palást.

HASSZÁN. Vedd hát aranypalástomat - *ráadja* - csak ne ragyogtasd. Ó be domború rajtad, ahol domborzatos kell legyen! Ó be homorú rajtad, ahol homorlatos - *kapkod utána, Dinarzád elveri a kezét* - kell legyen: ó be szép!

DINARZÁD. Csücsörítsünk: add a mintát.

HASSZÁN „*mintát ad*” - *átöleli*. Dinarzád! *Csók.*

DINARZÁD. Engedj el. Oly vadul ölelsz, ahogy az imént haraptál. Hadd lám, a sípom szólal-e már - *aprókat sípol az okarínán* - szól már! Mégis csücsörítsek?

HASSZÁN. Csücsöríts. Te! *Megöleli.*

DINARZÁD *apró sikolyokat hallatva bontakozik öleléséből.* Vedd le a vaskapcsaidat rólam. Eresszél!

HASSZÁN. Csücsöríts!

DINARZÁD. De Hasszán! Nincs két aranypalástod, hogy kétszer csókolj!

HASSZÁN. Ez még ugyanaz a palást.

ZULEJKA. Te nagy selyma, te -

DINARZÁD. A mai napra betelt a boldogságom, Hasszán: jó mulatságszerző vagy.

HASSZÁN. Ezért fizet a Kalifa, úrnőm.

DINARZÁD. És a te boldogságod: vajon betelt-é?

HASSZÁN *az okarínát próbálja.* Mi lelte a trombitánkat? Nem szól.

DINARZÁD. Ne úgy, te csacsi. Csücsöríts, most majd én adom a mintát - - - *Csók.*

ZULEJKA. Nagy baj lesz ebből. Megbikásodott a bohóc, a mulatságszerző kópé bitangja; de a mulatságcsinálásnak is van határa. Ni!... Még leteperi az én tubagerlémet, az én gilicémet, lemarja lábról, az én... Elcsavarja a - és nem csak a fejét! Ebből nagy baj lesz... Abu Hasszán!

DINARZÁD *mámorosan.* Abu Hasszán!

ZULEJKA. Abu Hasszán! Nem hagyod abba...?

DINARZÁD. *Jeu.* Abu Hasszán! Nem hagyod abba...?!

ZULEJKA. Kegyetlen vagy és goromba!

DINARZÁD. Kegyetlen vagy és goromba!

ZULEJKA. Engedd el azonnal a hölgy fejedelmi személyét!

DINARZÁD. A hölgy fejedelmi személyét...!

ZULEJKA. Abu Hasszán!

DINARZÁD. Abu... Abu... Abu! - - - Abu Hasszán! Mindenem! Magadhoz láncoltál egészen! A testem, ami van, a lelkem, ami nincs: a tiéd! A tiéd vagyok paláستtal és palást nélkül: köröskörül! Köldöktől-köldökig! Ahol átfogsz! Ahol érsz! Hasszánom, Abukám!

Távoli lódobogás, kürtjelek.

HASSZÁN *diadalittas.* Allah nagy és Mohamed az ő Prófétája! *Szétugranak.*

ZULEJKA. Hordd el magad, te tetű. A vadászatnak vége, jön a nagyúr -

HASSZÁN *mint fent.* Már nem bánom, ha a fejemet véteti is! Már elmondhatom, hogy enyém volt a háremek gyöngye, a Kalifák-Kalifájának főfelesége - a világszép Dinarzád!

DINARZÁD. Tűnj el, Hasszán. A kedvemért. Ha gyanút fog, a halál fia vagy.

HASSZÁN. Az vagyok! A Kalifa lába elé borulok és megvallok mindent.

ZULEJKA. Megháborodtál, te koszos?!

HASSZÁN.

Hóhér pallosa hersen:
már elhallgat a versem -

DINARZÁD. Hasszán!

HASSZÁN. Hasszán!

Hasz-szon-talan
a szája!
de a hóhér gégéje-
nyiszálja -

DINARZÁD. Szerelmünkre!

HASSZÁN.

Szerelem vala poklom:
túlleszek árkon-bokron -

DINARZÁD. Hasszán!

A lódobogás erősödik.

HASSZÁN.

Dobd a fejed oda pajtás!
Annyi se: szempillantás -

ZULEJKA. Tisztára megháborodott. Mitévők legyünk?!

HASSZÁN. Meg én! Ó a fejemet véteti és én a boldogságtól nyerítve halok meg: enyém volt a gyémántok-gyémántja - *felüvölt* - a világszép...

DINARZÁD *könyörgőre fogja.* Ne ordíts, Allahra! Mindnyájunkat elveszítesz. Mit tegyek, hogy ettől eltérítselek?

HASSZÁN *sunyin.* Üzensz-e értem? Üzensz-e majd?!

DINARZÁD. Üzenek, édesem. Elepedek érted; kívánlak, mint a nyihos kanca, ha csődörére akadt; de most menj.

HASSZÁN. Adjatok innom. Szomjan haljak?

ZULEJKA. Adok-adok; magam hozom a forrásból.

DINARZÁD *indulófélben. Utánaszól.* Az én alabástrom-korsómban: abban hozz neki, dajka.

HASSZÁN *gajdol.*

Ó piciny alabástrom-korsóm!
légy társam a deszka-koporsón
hamajd ama jogos vádér
s fejjel lakolok Dinarzádér'

Zulejka hozza a vizet a korsóban; Dinarzád egy oszlop mögé húzódik.

HASSZÁN. Ajha! Alabástrom-korsó - *iszik.*

ZULEJKA. Igyál, istenátka.

HASSZÁN. Nem békanyálás ez a víz, te banya?

ZULEJKA. Siess azzal az ivással.

HASSZÁN. Mire vársz?! Nagy a bendóm -

ZULEJKA. A korsóra, csak győzzem kivárni -

HASSZÁN. Szűk a torkom, soká iszom én - *iszik.*

ZULEJKA. Nézd csak: az aszály angyala. Fene a kiaszott sivatag beledet -

HASSZÁN. Vidd az irhád morgás nélkül, azt mondom. Szűktorkúságban szenvedek.

ZULEJKA. Megérdemelnéd. Hogy azon a szűk nyakadon kieresszék a páradat... Meddig kortyintgatod még?!

HASSZÁN. *Száját törli.* Semeddig. Így ni - *a korsót a földhözvágja* - volt korsó, nincs korsó.

ZULEJKA. Mit tettél, te kutya?!

DINARZÁD *az oszlop mögül előkandikál. Halálraváltan.* Hasszán!

ZULEJKA. Az alabástrom-korsó: oda!

HASSZÁN. Véletlen volt.

ZULEJKA. Ezer alabástrom-cserépre tört!

HASSZÁN. Oda az alabástrom-korsó-óhohó! *Éktelen bohóc-sivalkodásba fog.*

DINARZÁD *az oszlop mögül előlép.* Elhallgass, szerencsétlen! *Visszahúzódik.*

HASSZÁN. Volt kancsó, nincs kancsó-óhohó!

Fanfár.

ZULEJKA *iszonyodik.* A fejedelem a hercegekkel!

HASSZÁN. Eltört! Eltört! *Bóg.* Oááá!

A kalifa, kíséretével.

HARUN. Nini, Hasszán. Mért sírsz ilyen keservesen?

HASSZÁN. Nagyuram! -

HARUN. És hol van rólad az aranypalást, amit kaptál, Hasszán: nem megmondtam, ha elkockázod, megcsapatlak?

HASSZÁN *hüppög.* Minden igazhívók ka... ka... kaka... kalif... fejedelme! -

HARUN. Jól van, jól, ne hü-hü-hüppögj; hanem fújd ki az orrod és beszélj.

HASSZÁN *trombitálva orrát fújja.* Nem tréfadolog, hatalmas úr -

HARUN. Ki vele! Most mutasd meg, hogy muzulmán vagy.

HASSZÁN *gajdol.*

Lusta vagyok nem titok

Ó Kalifa!

fa tövén hogy szundítok

Ó Kalifa!

édesdeden - csak az a baj egyedül

éhgyomorra megszomjaztam ce... ce... cefe -

HARUN. Cefe...?!

HASSZÁN. Cudarul!

HARUN *nevet.* Folytasd, te ripők!

HASSZÁN *gajdol.*

Szólítom a földajkát

ó Kalifa!

hozzon tele egy csajkát

hozott is egy köcsöggel amikor a

záfogamba nyilalt a kániku...káni...ká -

HARUN. Kániku...?!

HASSZÁN. A rekkenő hőség, felséged szolgálatára.

HARUN *kacag.* Te golyhó! Ha még egyszer elhajlik a nyelved... Folytasd!

HASSZÁN *gajdol.*

Egy halálom-életem

ó Kalifa!

ami történt véletlen

ó Kalifa!

nagy a korsó: alig ittam keveset

a kezemből véletlenül ki... ki... kicsú... csú!

Csuklik.

HARUN. Kicsú...?! Vagy kies...?!

HASSZÁN. Kipottyant.

HARUN *hahotázik.* Ha! Te hájfejű. Tovább!

HASSZÁN *gajdol.*

Csodálkozom hölgyeden

ó Kalifa!

megcibálta a fejem

ó Kalifa!

pénzes zacskóm arany gúnyám elvették:

tőlük bezzeg akár kódis lehetnék -

HARUN. Dinarzád! Mordizomadta! Mit jelentsen ez?!

DINARZÁD *oszlopa mögül előlép.* Uram, a kutya fajzat, aki lármájával felébreszteni merészelt -

HASSZÁN *hétrét görnyed.* Magam is aludtam: hogyan is ébreszthettem volna!...

HARUN. Csend!... Haragszom. *Oroszlánkodik.*

Morgás, mennydörgés.

KÍSÉRET *hőköl.* A Kalifa haragszik! Harun! Harun az Igazságos! Jaj nekünk!

DINARZÁD *pulykamérges.* Eltörte az alabástrom-korsóm!

HASSZÁN *mint fent.* Csak agyag-köcsögöcske volt, úrnőm -

ZULEJKA. Várj, pojáca, várj. Eszel te még a főztömből.

HARUN. Mi-cso-da?! Száz botot a talpára a banyának ebéd előtt -

ZULEJKA. Irgalom, uram!

HARUN. Ha ebédig kedves bolondunkat meg nem engeszteli. Adjátok vissza neki, amit elszedtetek, adjátok vissza tüstént: a pénzét, a palástját.

DINARZÁD *zokog.* Soha!

HASSZÁN. *Ad spectatores.* Rablás, fényes nappal.

HARUN. Ennyi húhó, egy agyag-köcsögért. Nyughassatok, némberek!

DINARZÁD. Az alabástrom-korsóm: oda!

HASSZÁN. *Ad spectatores.* Hát az: oda -

ZULEJKA. Ne a palást meg az aranyaid. A szemem nem kell? Rusnya te -

HARUN *mézes-nyájas.* Hattyú-kebles kedves hitvesünk- és főfeleségünk, asszonyok eleje. Meg ne csípje finom bőrödet a fűjdogáló szellő; épp ezért - *ordításba csap át* - kalyibád legutolsó szurdékjába vonulsz és ott várod be urad haragját és hódolatát.

HASSZÁN. Hát az okarínám?!

HARUN. Azt is elkobozták?

DINARZÁD. Allah! Ne: vágd hozzá, dajka és mondd, hogy éjfélkor a kertben pozdorjává töröm! *Az okarínát odaadja a dajkának.*

HARUN. Szipirtyó!

ZULEJKA. Asszonyi kíváncsiság öreg bűnébe estünk. Felség! Most az egyszer!... *Dinarzádtól elvette s most odaadja Hasszánnak.* Ne! Ne halljam sípodat - súgva - éjfélig...

HARUN. Te sem végzed egy darabban!...

ZULEJKA. Bocsáss meg ezegyszer, Mekka oroszlánja -

HARUN. Alázkodj meg neki, ha már megloptad.

ZULEJKA *sziszeg.* Leborulunk előtted, fényes ábrázatú Abu Hasszán, fő-fő tréfamester!

KÍSÉRET. A királytigris!... A tigris!... Itt hozzák a tigrist!

Vadászok rúdon lógó tigrist hoznak.

1. FŐÚR. Nézd azt a hátralógó pofáját a rúdon!

2. FŐÚR. A foga, az a rettentő!

3. FŐÚR. Fiatal állat, csupa tűz -

VADÁSZ. Fiatal, mégis alig bírjuk, uram.

HARUN. Jó multság volt, mozlímok: királyi vad. Mit szólsz hozzá, Hasszán cimbora?

HASSZÁN. Hozzásegítettelek, uram.

HARUN. Mivel, te csepűrágó?

HASSZÁN. Megmondtam: el ne ereszd a dárda végét, amíg a tigris el nem kapja.

HARUN. Bolond vagy, fiam - de ki, ha nem te?! Itt az erszényed párja, a jó vadászatért, meg tigrisemért, hogy ilyen jól hozzásegítettél. S ha már mindenben osztozunk, nem szégyen Harun Al Rasidra, ha ilyen aranyos bolonddal költi el reggelijét, hol is a világszép Dinarzád maga fog felszolgálni. Jer, aranyos bolondom, hadd fogjalak karon: ebben az aranyos palástodban úgy ragyogsz, mintha te volnál a kalifa, én meg csak afféle futóbolond...

Zene.

HIRDETŐ *jobbról-balra végigvonul az előszínpadon. Oroszlános címerpajzsának ablakkivágásán kikandikálva beszél. A tündöklő tetejű paloták fejedelme! Dob. A sokkupolás Bagdad oroszlánja! Dob. Kinek adózik a Bizánci Kutya és minden Indiák uralkodója! Dob. Ezer ostromelefántja- és negyvenezer harci tevéjének alatta megindul a föld! Dob. A Győzhetetlen ő, láttára a pálmák meghajolnak, valahol elhalad! Dob. Minden igazhitű mozlímok parancsolója, ő, az Igazságosztó: Abdullah Al Harun Al Rasid -*

HASSZÁN. Éljen!

KÍSÉRET. Soká éljen Harun Al Rasid!

Hasszánnal összekarolva - a kalifa, kíséretével el.

A zene felárad.

Függöny

A MAJOMHÁZ

Vidám színpadi játék három felvonásban

Szereplő személyek:

NÜREDDIN, a szultán első bolondja
BEDREDDIN halász, a cimborája
ZUBAIDA, halászné
HUSSZEIN majom, szegény rokon a halászéknál
SZERENDIB, pástétomos
DIGRÁN, örmény orvostudor és csillagjós
SZABAHADDIN PAPAGÁJ, DIGRÁN családja
ORHÁN BAGOLY, DIGRÁN családja
SZULIMÁN szultán
MOÁTTÁR szultána
AYSÁN, a szultán udvarhölgye
ABDUL-BASI, Sztambul rendőrfőnöke, Aysán apja
DAJKA, Aysán bizalmasa
IBRAHIM, főeunuch
DZSAYUR, India követe a Portánál
MUZAFFIR, Perzsia követe a Portánál
MESSER CORNARO, Velence követe a Portánál
Ezenkívül: janicsárbasi, konyhabasi, hóhér, lebzselő, janicsárok,
udvarhölgyek, apródok.

Történik Sztambulban, Nagy Szulimán uralkodása idején

ELSŐ FELVONÁS

1. jelenet (a függöny előtt).

Aysán, Szerendib, Dográn, Abdul-basi, Ibrahim a Hóhérral és Husszein majom; Aysán közében.

Betáncolnak és énekelnek.

TUTTI *(Hadaródal)*

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a
nagy, ez a galibai nap
anélkül, hogy valakit feltrantran-
trancsírozzanak
A nagy szuli hős szuli szuliszulimán
Szulimán Szulimán
szülszüli-születésnap ünnepi
ülnapot ülni kíván
Derék janijani-janicsárok síppal-dobbal
dibedobbal
nyenyérével
s aki néző tapitapi-vastapi-vastapi
tapsoljon henye
tenyerével
heviben mint aki örömét leli benn leli benn
leli benne ma
úgy járjad
a világbiri-biribiri-birodalomalapító szulu
szuluszulu
szultánnak

Kitáncolnak a másik oldalon; a függöny fel.

A széles ajtónyíláson az Aranyszarv karélya látható: Sztambul a holdfényben.

*Éjjél. Balra halasláda, azon üldögél Husszein majom és a legyeket kapkodja;
jobbra bogrács rotyog a tűzön. Középen rozoga kecskelábú.*

2. jelenet.

Husszein majom, Zubaida; kisvártatva Bedreddin.

BEDREDDIN *a kinccsel teli háló terhe alatt roskadozva.* Asszony, segíts. Néznéd, hogy beleszakadok.

ZUBAIDA. Segítsek ugye, most jó vagyok? Eredj onnan, Husszein.

HUSSZEIN *leugrik és a bográcshoz sántikál. Kavarja.*

BEDREDDIN. Azt hittem, sose értek ide.

ZUBAIDA. Te telhetetlen. Nem lesz jó vége.

BEDREDDIN. Ne volna? Ennyi kincstől még megszakadni is jó. Nyisd ki a halasládát, hadd öntöm bele.

ZUBAIDA. Attól nem féltlek, hogy beleszakadsz, mert Alláhnak hála, erős vagy, akár a marha; de hogy elválasztják a fejed a törzsedtől, ettől már inkább.

BEDREDDIN. Nézd ezt a tálat: aranytál. Vedd ezt a gyönyörűséges kelyhet vagy micsodás kárbunkulus-jószágot.

ZUBAIDA. Hiszen még a nevét sem tudod!

BEDREDDIN. Ezt a rubintos sótartót, ezt a berakásos olajkanalat. Még egy fogás és nem halászunk többé.

ZUBAIDA. Hányadszor mondd ezt? Nem meghirdette törvényosztó Szulimán szultánunk - Alláh nyújtsa hosszúra árnyékát! - hogy vérdíjat tűz a tolvaj fejére, aki dézsmálja a palota aranyneműjét?!

BEDREDDIN. De én nem vagyok tolvaj - fogd be a lefetyelőkédet, Zubaida, mert már magam is elhiszem, hogy tolvaj vagyok - ez meg az Aranyszarv vize, nem a kincstár; meg se tudnám mutatni Sztambulban, hol tartja kincseit a szultán.

ZUBAIDA. Tudom-tudom. *Egy diadémot nézeget; Husszein utánakap.* Eredj majom a dolgodra!

BEDREDDIN. Menj, Husszein, hozz vizet.

HUSSZEIN *a kantával, makogva - el.*

ZUBAIDA *gyönyörködik az ékszerben.* Bedreddin te! Ha ezt a diadémot nekem adnád...

BEDREDDIN. No ládd. Ugye kell, ugye jó. Ez afféle senki-jószága, elhagyott holmi. Sok gazdag hajó süllyed el, sok portékát vet partra ám a víz: bolond, aki mérgeződik halász létére, hogyha hal helyett - aranytál akad a hálójába.

ZUBAIDA. Masallah!

HUSSZEIN *visszatér a kantával és vizet önt a halasládába.*

ZUBAIDA. Nézd - nézd, az oktalan állatja!

BEDREDDIN *a kincseket a ládába üríti.* Ez azt hiszi még, halat tartunk a halasládában.

ZUBAIDA. Tudod, ki fog hóhérekre juttatni? Nüreddin, a cinkosod.

BEDREDDIN *adja a bambát.* Melyik Nüreddint, a borbélyt gondolod?

ZUBAIDA. Az eszed tokja.

BEDREDDIN. Akkor tán az olajkáros Nüreddin?

ZUBAIDA. Olajkáros a majd megmondom micsoda.

BEDREDDIN. A karavános Nüreddin a szerálynál? Nüreddin, kiérdemesült müezzinünk, Nüreddin dervis, már hogy árulna el, egy igazhívó mozlimot?

ZUBAIDA. Nem az a Nüreddin, jól tudod.

BEDREDDIN. Más Nüreddint pedig nem ismerek. *Az ujjain számlálja.*

ZUBAIDA. Nem-e? Hát Nüreddin, a cimborád?!

BEDREDDIN *diadalmas óbégatással.* A cimborám!

ZUBAIDA. Igen-igen. Vagyis inkább hogy a cinkosod, a palotabéli bolond. Még túljárnál a feleséged természetes eszén - he?!

BEDREDDIN. Zubaida: verés lesz a vége!

ZUBAIDA. Mert keveset adsz neki, Nüreddinnek; vásik a foga, kevesli a koncot. Keveset adsz a zsákmányból, azt is horgas kézzel adod. Azért fog feljelenteni.

HUSSZEIN *a láda szélére telepszik és turkál a kincsbén.*

ZUBAIDA *elbűvölve, mohón.* Addsa! Adi! Adjátok a kezembe azt a szépragyogású mártástartót!...

BEDREDDIN.

Mégér vagy ezer tanygát. Ne! *Odaadja.* A fedele nincs meg, de hátha a következő fogásnál.

NÜREDDIN *odakint. Énekel.*

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a
nagy, ez a galibai nap
anélkül, hogy valakit feltrantran-
trancsírozzanak...

BEDREDDIN. Jön valaki! *Gyömöszöli a kincseket.* Nézz ki hamar, ki gajdol ilyen késő éjnek-évadján. Mars majom! *Husszeint lezavarja a ládáról.*

ZUBAIDA *kinéz.* Hiszen ez Nüreddin! Előre megmondtam. Legjobb volna, ha eltennénk láb alól -

BEDREDDIN. Kettéhasítlak te! Az én cimborámat ne bánts, akit úgy szeretek, mint a szememfényét - Ő meg a bort szereti úgy, mint a feleségedet. Hitetlenek vagytok, kutyák, nem haltok meg turbánnal a fejeteken -

NÜREDDIN *odakint. Közelér.* Hahó, Bedreddin cimbor! Hahó!

BEDREDDIN. Hamar! Minden a ládában?! Rá a fedelét. *Fennhangon.* Hahó, Nüreddin cimbor! *Kapkod.* Gyorsan: pántot-lakatot... mi az ördög van ezzel a lakattal, mit csináltál vele?

ZUBAIDA. Hozzá se nyúltam -

BEDREDDIN. Átkozott lakatja. Beragadt.

3. jelenet.

Előbbie, Nüreddin.

NÜREDDIN *fülig vigyorodva, nagyon hangon beállít.* Nüreddin, udvari szajkó és szájhasbél, a világverő Szulimán szultán születésnapj üdvözlését hozom. Szálem alejkum.

BEDREDDIN *Zubaidához, súgva, a ládára.* Csapd le, ülj rá vagy nem bánom, csinálj vele valamit. *Nüreddinhez.* Vaalejkum asszalum. Nini koma! De hol jártál, hogy éktelen veres az orrod?

NÜREDDIN. A paprikamalomban! *Harsogva nevet.*

BEDREDDIN. Köszönöm a nagy tisztességet. Aztán honnan tudja Mekka Oroszlánja, hogy ma van a születésem napja? Mert akkor rosszul tudja.

NÜREDDIN. Nem „tudja”: elrendeli, te pupák! Neki-neki, nem neked: ma a nagy Szulimán szülišzüli-születésnapj ünnepi ülnapot ül. Minden hétre esik egy születésnapja. *Kapatosan körülőgyeleg.*

ZUBAIDA *elállja a ládát.* Üdvözöllek, fényesábrázatú Nüreddin, bolondok gyöngye -

BEDREDDIN. A kereplődet, te! Nem hallod, hogy most a férfiak beszélnek? *Nüreddinhez. Sóhaj.* És milyen jókor!

NÜREDDIN. Erre keveredtem, mondok, benézek ebbe a majomházba. Szálem, Husszein majom! *Ölelkeznek a majommal. Játék.*

BEDREDDIN. Ide! Vagy ide! *Az ülőpárnákat a halasládától messzirehajigálja, úgy kínálja hellyel Nüreddint.*

NÜREDDIN. Még ne, majd inkább - *A halasláda felé somfordál.*

ZUBAIDA. Nem ennél egy kanálkával ebből a frissenfőtt halacskából?

BEDREDDIN *Zubaidát fenyegetve.* Te!

ZUBAIDA. Ülsz-e már? Utána majd kapsz egy kis pergettmézes, túrós-tepertős piláfot.

HUSSZEIN *a halasládára telepszik.*

BEDREDDIN *Zubaidához.* Nem fogod be a kotnyeledet mindjárt?! Amíg férfi szólal, nem mukkansz.

ZUBAIDA. Nem.

BEDREDDIN. Mi...?!

ZUBAIDA. Igenis: nem.

BEDREDDIN *ráüvölt.* Nahát akkor!

HUSSZEIN *csintalan kárörvendő.*

BEDREDDIN *mézesmázos.* Drága barátom, Nüreddin. Nem ennél egy kanálkával ebből a frissenfőtt halacskából?! Ülsz-le-hamar: utána kaphatsz pergetett-mézes, túrós-tepertős piláfot.

NÜREDDIN. Nem mondom, a piláfot elengedem; de ha a halhoz valami jóféle is kotyogna a butykosodban, Bedreddin koma, a csempészhajóról...

BEDREDDIN. Bor?... Van-e?!

ZUBAIDA. Van, van!

BEDREDDIN. Hát mért nem szólsz, asszony: itt állsz, olyan vagy, mintha megkukultál volna.

ZUBAIDA. Egyszer a mukk is sok, másszor a kukk is kevés: ördög igazodik el rajtatok.

NÜREDDIN. A próféta szakállára, akkor leülünk. *Lócafélére telepszik balfelől, a ládának háttal.*

ZUBAIDA. Ti teremtés koronái. Itt a bor. *Kancsót, poharakat hoz.*

HUSSZEIN *tolakodó.*

NÜREDDIN. A mai fogásra, Bedreddin koma.

BEDREDDIN. A holnapira -, mert ma még nem voltam. *Koccintanak, isznak.*

NÜREDDIN. Jut a majomnak is. *Poharat nyom Husszein kezébe.* A holnapi fogásra, Husszein majom.

HUSSZEIN *örül.*

ZUBAIDA. A pokolban végzitek: két hitetlen gyaur. Isztok, mint a pápa.

NÜREDDIN. Azok a kutya velenceiek, értik, mi a jó. Mifelénk még olyan kecskék se teremnek, amilyenekből ezt a bort fejik.

BEDREDDIN. Nem kecskéből fejik, te tulok.

NÜREDDIN. Hát miből, te bivaly?

BEDREDDIN. Rókából. Ez csipkerókabor.

NÜREDDIN. Csipkeróka: bánom én. Úgy pezseg, hogy belekönnyezem. Csak volna egy kristályserlegem, hozzáillő... Bedreddin, nincs a ládában?

ZUBAIDA *tálat.*

BEDREDDIN. Nincs, nincs, majd holnap. Ess neki a halnak, egészségedre koma, most mondom, mert innen kezdve elhallgatok; neked is ajánlom. Nagypám szálkába halt bele, százesztendőskorában.

NÜREDDIN. Hihhi! Hahaha! Még van hetvenöt esztendőm.

ZUBAIDA. Egyél-igyál.

NÜREDDIN. Huhu! Jól élünk a majomházban. *Feláll, rázendít.*

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a
nagy, ez a galbai nap -

Bedreddin és Zubaida lenyomják a helyére.

BEDREDDIN. Drága barátom, Nüreddin Ali. Nem venném a lelkemre a szálkát, hogyha a torkodon akadna. *Zubaidához, súgva.* Add a gerincét, annak is a farkarészét, ahol csupa-száлка! *Nüreddinhez.* Igyál előbb.

NÜREDDIN. Adnál előbb egy takaros kárbunkulus-kelyhet nekem, nem bánom, a holnapi fogásból.

BEDREDDIN. Honnan vegyem a holnapit, te józaneszű?!

NÜREDDIN *kapatosan.* A szultán első bolondja vagyok, rangban megelőzőm a hasbeszélőt. Ne bánts az eszemet, mert megharagszom. *Pityerkél.*

ZUBAIDA. Kökényszemű Nüreddin, hiszen legszerelmesebb barátunk vagy és jóltevőnk -

BEDREDDIN. Megosztjuk veled mindenünket, testvériesen -

ZUBAIDA. Megosztjuk veled mindenünket, asszonyok kedvence -

HUSSZEIN *makogva simogatja-vigasztalja.*

NÜREDDIN. Ugye? Holnap megadod, amivel tartozol: harminchat aranytálat, tizenkét rubin-serleget, harminc -

BEDREDDIN. Meglesz, minden meglesz holnap. *Zubaidához.* Te meg zavard el azt a majmot. *Nüreddinhez.* De most egyél.

NÜREDDIN. Pompás ez a hal, Zubaida.

BEDREDDIN. Ez aztán a borkorcsolya, hékás!

NÜREDDIN. Ez az.

ZUBAIDA *a majmot zavarja.* Husszein a ládikóra! Gazdikó mondta. Ne, az ikrástál, zabálj.

HUSSZEIN *a ládára ugrik és kuporogva majszol.*

NÜREDDIN. Holnap csak győzd a halászatot. Vízilakomát rendez újra szultánunk az öbölben, velencés követünk tiszteletére -

BEDREDDIN. Meg a mi tiszteletünkre. Igyál, Nüreddin! *Isznak.*

NÜREDDIN *csemcseg.* Ez már kecskéből van.

BEDREDDIN. Csak tivornyázzanak: mi se alszunk a majomházban.

NÜREDDIN. Ne is! Tegnap csak bámult a velencei, amikor a beglerbégek meg a lányok a tengerbe szórták az aranyholmit. Ha tudná a pogány, hogy tányérfogó háló feszül ám a vízen!

BEDREDDIN. Hát még a szultán! Ha tudná - a hálóját, hogy lékelik!

NÜREDDIN. Haha! *Előkapja görbe kését.* Ezzel a jatagánnal bontogattam!

BEDREDDIN. Én meg nem győzöm facsarni a hálót; kotortam az öblön vele végig: ni -

NÜREDDIN *a lelógó hálót vizsgálja.* Hazudsz Bedreddin. Halászni voltál.

BEDREDDIN. A próféta koporsójára: ez még a tegnapi!

NÜREDDIN. És ez a gyémántokkal rakott kehely, ami a szemem fennakadt? *Kikapja belőle.* Hazudsz!

ZUBAIDA. Mi jut eszedbe, pintyőkém?! Megsúghatom, te asszonyok-átka... *Olvadozva sugdos Nüreddin fülébe.*

BEDREDDIN *Zubaidához.* Sugdolódzol?!

NÜREDDIN. Elég. A kehely az enyém. *Köntösébe rejti.*

ZUBAIDA. A kehely a tiéd!

NÜREDDIN. Halat.

ZUBAIDA *eléberakja a bográcsot.* Ne, egész bográccsal.

HUSSZEIN *horgászbót kerül a kezébe; rendetlen és lármás.*

ZUBAIDA *Husszeinhez.* Ne lármázz, majompofa. *Nüreddinhez, hízelegve.* Ha látlak, ugrál a szívem.

NÜREDDIN *felemelkedik ültőhelyéből.* Nekem mondtátok, hogy majompofa?!

BEDREDDIN. Asszony, eltángállak, ha bántani mered a barátomat - *Egy seprővel püföli Zubaidát -,* hogy az eget is bögőnek nézed.

ZUBAIDA. Dehogy-dehogy, jaj, jaj!

NÜREDDIN. Hagyd el. Igyunk.

BEDREDDIN. Igyunk! Szent a béke.

HUSSZEIN *Nüreddin turbánját horgássza.*

NÜREDDIN. Szent. Ezt kiénekeljük. Zubaida, elő a csörgődobot, hadd szóljon a majomházban!

ZUBAIDA *csörgődobot kap elő és úgy kíséri Nüreddin énekét.*

NÜREDDIN.

A nagy szuli hős szuli szuliszulimán.

Szulimán Szulimán

szülišzüli-születésnap i ünnepi

ülnapot ülni kíván

Ha kárkárkárbuli-bunkuli gyémánt serlegeid

halihalhálónkba gurítod hej

Szulimán tata! lesz muri lesz hecc:

akárkárkár de akár pere-pere-pereputtyostul

Szulimán magad is belebuk-bele-hej

Szulimán belebukfencezhetsz

(Refr.:)

A nagy szuli hős szuli szuliszulimán

Szulimán Szulimán

szülišzüli-születésnap i ünnepi

ülnapot ülni kíván

HUSSZEIN *a dal végén Nüreddin turbánját horogra kapja és a magasba rántja. Macskazene.*

NÜREDDIN. Ohó! A turbánom! *Visszaveszi.*

ZUBAIDA *a majomhoz.* Te csibész! Mert láttad, hogy engem elraknak, azt hiszed, már én nem raklak el?! *Veri; Husszein visongat.*

NÜREDDIN. Éljen az ünnepelt! *Kacagja.*

BEDREDDIN. Nyughass, Zubaida -

ZUBAIDA *veri a majmot.* Mert mindenemből kizabálsz?! A boromat iszod?! És még packázol velem?

NÜREDDIN *zabál.* Hagyd el: szegény rokon. Ma neki is ünnepe van a majomházban. *Fejével eltűnik a bográcsban.*

BEDREDDIN. Hallgass cimbora, ennek kétágú szálkája van: Alláh irgalmazzon annak, akinek ez a torkán akad.

NÜREDDIN. Asszonyok dísze! Nevezz kurafinak, ha nem nyalom ki a bográcsodat.

ZUBAIDA. Ízlik ugye!

HUSSZEIN *felmászott a gerendára Nüreddin fölött és horgászni kezdi a kincseket a halasládából, amelynek födelét előzőleg már felnyitotta.*

ZUBAIDA *kétségbeesetten fenyegeti.*

BEDREDDIN. Azért megtehetnéd cimbora, hogy ha már akkora tivornya készül a szultán születésnapjára és megint a tengerbe dobálják a drága holmit, hogy vágnál egy jó kétrőfős lyukat a kifogóhálón. Világbíró Szulimán szultán azt a pár aranytálat meg se érzi; nekünk meg, két hű alattvalójának, jól jön.

NÜREDDIN *hatalmasan fal.* Meglesz, Bedreddin koma. *Zubaidához.* Mit integetsz?

ZUBAIDA. Hogy ne szólj, amíg halat eszel.

HUSSZEIN *majom már előhorgászott egy aranybilikomot és elégedetten himbálja.*

BEDREDDIN. Majd ha teli a ládánk: elszelelünk és mint előkelő illatszerkereskedők nyugalomba vonulunk valahol Korasszánban vagy Szmirnában vagy tudomisen -

NÜREDDIN *tele pofával.* Nem bánom; de előbb ideadod a harminchat aranytálat, a tizenkét rubinserleget, a harminc - *Orra előtt elkalimpál az aranybilikom. Felemelkedik, hátrafordul és rámered a kincsesládára:* tárva-nyitva

BEDREDDIN *buzgón.* Meg ne szólalj, amíg halat eszel. Úgy szeretlek, mint az apósomat. Nüreddin! *Rángatja.*

NÜREDDIN. Ö...ö...ö - - - *A torkához kap.* A száлка! A kétágú száлка! *Öklendezik.*

ZUBAIDA. Alláh segíts! *Bedreddinhez.* Verd a hátát, te gyámoltalan! *Mindketten páholják.*

NÜREDDIN. A kétágú száлка: megfulladok. Nagyobbat üssetek!

BEDREDDIN. Drága barátom, ne vedd rossznéven. *Fejenvágja.*

NÜREDDIN. Ne a fejemet: hát a fejemben van a száлка?!

ZUBAIDA *Bedreddinhez.* Eredj innen te sátán! *Doronggal hátbaveri Nüreddint.* Megmentlek, asszonyok vígasza, nem engedlek megölni.

BEDREDDIN. Kezet emeltél a barátomra?! meglakolsz! *Lazsnakolja Zubaidát.*

ZUBAIDA. Áj-váj!

NÜREDDIN *fuldokolva.* Engem verjete, ne egymást: ne hagyjatok nyomorultul elpusztulni. *Elterül.*

BEDREDDIN. Irgalmas Alláh! Szegény barátom, élsz-e még?!

ZUBAIDA. Magányos óráim megszépítője - üdvöm-büdvöm! *Nüreddinre borulva zokog.*

BEDREDDIN. „Üdvöm-büdvöm”? Szóval így vagyunk. Összeszűrte a leveit!

ZUBAIDA. Te ölted meg.

BEDREDDIN. Én? Én mondtam, hogy tegyük el láb alól?!

ZUBAIDA *Nüreddint rázza.* Nem mozdul.

BEDREDDIN. Ördög és pokol! Ha a bolond este hiányzik a palotából, a szélrózsa minden irányában szétküldik az őrzőket - és akkor végünk van.

ZUBAIDA. Észretérsz-e már?!

HUSSZEIN *butykosból kínálja Nüreddint.*

ZUBAIDA *oldalbavágja a majmot.* Elhordod magad, te pogány!

HUSSZEIN *visongva a sarokba vonul és nagyot húz a butykosból.*

BEDREDDIN. Adj tanácsot, Zubaida.

ZUBAIDA. Mikor a férfi szólal, az asszony nem beszél.

BEDREDDIN *nekitámad.* Hóhétkézre juttatni engem, mi? Elszelelni az arannyal meg a pojácával, mi?! Buja számárkanca.

ZUBAIDA. Ostoba tökfilkó vagy, Bedreddin: azért szerettelek.

BEDREDDIN. Ezt a majmot elverem a háztól. Te! *Kikapja Husszein kezéből a butykoszt, nagyot húz belőle és a köntösébe rejti.* Cseppet nem hagyott. *Nüreddin előtt, jajveszékelve.* Biszmillohu rahmonu ráhim!...

ZUBAIDA. Van kurázsíd?

BEDREDDIN. Mit tegyek?

ZUBAIDA. Még nincs veszve minden. Zárd le a ládát.

BEDREDDIN. Zárom. A pántot, a lakatot, mind a hatot - ej, hogy előbb rá tudtam volna tenni!

ZUBAIDA. Láncold hozzá a majmot is, annyival is több.

BEDREDDIN *megteszi.* Mint gyilkost visznek holnap a kádi elé. Nincs, ki örökölje aranyamat!

ZUBAIDA. Ne óbégass!

BEDREDDIN. Csak még az egyszer, ebből a csávából -

ZUBAIDA. Hős oroszlán. Fogd meg a lábát és vigyük, hátha még nem késő -

BEDREDDIN. - Hová? *Felkapják Nüreddint.*

ZUBAIDA. Itt lakik abban a tornyos palotában Digrán, az örmény csodadoktor. Ha valaki, akkor Digrán megmentheti.

Kicipelik.

4. jelenet.

Husszein majom egyedül.

HUSSZEIN. *Ének-makogás.*

Nem múlik el bizibizi biz e nap biz e
nagy biz e galibai nap
Anélkül, hogy valakit ne trantran-
trancsíroz-zanak...

A láncán körüljárja, lármásan bele-belekukucskál és boldogtalanul veri a ládát.

Végzene; függöny

MÁSODIK FELVONÁS

Első kép

Digrán házában. Kandallós toronyszoba. A kandallótól balra bejárat, jobbra meredek lépcső a könyvtárerkélyre. Az erkélyen armilláris, szextáns, csillagkukucsáló, kristálygömb; két karikahinta a madaraknak. Olajlámpás világít a könyvtárerkélyen és a pislákoló csillagok, amelyek elmozdulnak néha. A toronyszoba alsó szintje egyelőre sötétben marad.

1. jelenet.

Abdul-Medzsid Basi, Digrán örmény csudadoktor, Orhán bagoly és Szabahaddin papagáj a toronyerkélyen.

ABDUL. Mióta legkedvesebb kárbunkulus-serlege eltűnt, a felséges Moáttár szultána ételt-italt elutasít magától és kijelentette, szomjan pusztul, ha a gyémántkelyhet meg nem kerítjük neki. Már harmadszor jövök hozzád: segíts, hatalmas Digrán!

DIGRÁN kövér óriás. Megmondtam, ezer tanyga, csengő aranyakban.

ABDUL. Bismillah! Annyi pénz talán egész Sztambulban sincs.

DIGRÁN. Másnak egy kád aranyért sem. Ha ideborítod elém, ha megtöltenéd színültig ezt a tornyot... A tulajdon édestestvéremnek is kétezer.

ABDUL. Mit mondasz? Felejted, hogy Sztambul fő-fő rendőrbasijával beszélsz?

DIGRÁN. Nem felejtem, uram.

ABDUL. Hogy nélkülem nem árulhatod a tudományodat?!

DIGRÁN. Nem az enyém a tudomány: a csillagoké és a jeleké -

ABDUL. Jójó. Ugyan már kaptál ezer-ezer tanygát, de - Masallah. *Odanyújtja a zacskót.* Legyen meg.

DIGRÁN óriás testével eléggörnyedve, elveszi. Nem számolom: elhiszem, uram -

ABDUL. Hogy számolod-e?! Még csak az kéne, örmény létedre, hogy pimaszkodj egy igazhitűvel.

ORHÁN BAGOLY huhog. Hu! - Hu! - Huncut! - Huncut!

DIGRÁN megrója a baglyot. Ej-ej, nagybátyám! *Engesztelő bókkal Abdul-Basi felé.* Alláh szaporítsa napjaidat, uram.

ABDUL. Fogj hozzá ízibe -

DIGRÁN. Fognék én: de a jeleket nem lehet hajtani - *Nekilát. Körülpörgeti az armillárist, kiint a tárt ablakon.*

ABDUL. Kinek integetsz?

DIGRÁN. A csillagaimnak, uram. *Könyveit konzultálja.*

ABDUL könyörgőre fogja a dolgot. Szaporán, szaporán! Láss hozzá, neked semmi sem lehetetlen. A szultán százezer aranyat tűzött a tolvaj fejére. „Micsoda csausz-basi vagy te, micsodás rendet tartsz te Sztambulban?!” - förmed rám. Ha holnap éjfélig a szultán kárbunkulus-kelyhe nem kerül elő - fejem lehull!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Fejem lehull! Fejem lehull!

DIGRÁN *megrózza a papagájt.* Ej-ej, öcsém. *Abdul-basi felé, mély bókkal.* A csillagok kedveznek. Lássunk munkához -

ABDUL. - igen, láss munkához, csudálatos Digrán. Mióta legkedvesebb bolondunk, Nüreddin Hamid is eltűnt a palotából, nem merek urunk szeme elé kerülni. Olyan, mint a felbőszült tigris, világbiró Szulimán szultán! Ha látom, a könnyű vizelés vesz rajtam erőt -

DIGRÁN. Ne aggódj, megeljük a dicső szultána kárbunkulus-serlegét.

ABDUL. Segíts, Digrán, segíts egy hatvanéves, kilencvenhatgyermekes családapán!

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! Hu! - Huncut! - Huncut!

DIGRÁN. Nos, lássuk csak - *távcsövezi* - Algenib, a Tolvajszem hogy merre jár. *A csillagok elmozdulnak.*

ABDUL. Algenib, a Tolvajszem?

DIGRÁN. A Majom házában! Még mindig... De már -

ABDUL. Átkozott majomház!

DIGRÁN. - átlépett a Teknősbéka házába.

ABDUL. Teknősbéka?! Harmadnapja azt mondtad, „lubickol hazafelé”. Ki hallott még olyat, gyémántkehelyről: „lubickol”!

DIGRÁN. Uram, nem én mondtam: Szabahaddin.

ABDUL. Szabahaddin? Miféle Szabahaddin?!

DIGRÁN *a papagájra mutat.* A testvéröcsém, Szabahaddin papagáj.

ABDUL *meghökken.* Bókkal a karikahinta felé. Szálem.

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Alejkum. Szálemalejkum-kumkumkum!

ABDUL *fejét csóválja.* Tegnapelőtt azt mondtad, „fiadzik a majomházban”. Gyémántkehelyről - még hogy „fiadzik”!

DIGRÁN. Uram, nem én mondtam: Orhán.

ABDUL. Orhán? Miféle Orhán?!

DIGRÁN *a bagolyra mutat.* A nagybátyám, Orhán bagoly.

ABDUL *álmélkodik.* A nagybátyád?

DIGRÁN. Ő. A karikán az öcsém, amott a nagybátyám: kiitták a varázsszert, kíváncsiságból. Hallani kívánod történetüket?

ABDUL. Hogyne! Szörnyen kíváncsivá teszel.

DIGRÁN. Majd elmondják ők maguk.

ORHÁN BAGOLY és SZABAHADDIN PAPAGÁJ *kettős*

Digrán egyszer hazaruccant
Örmény-Ázsiába,
s mi betörtünk lepecsételt
titkos kamrájába.

annyi bűvös por s kenőcs közt
hátha megtalálnánk
az örökifjúság ritka-
nagy panaceaáját.

Végigettünk-nyaltunk minden
bűrköt, zsírt, beléndet,
mire meghaltunk vón' - bennünk
volt az ellenméreg.

Egyszeribe összerándult
mind a kettőnk béle,
hánytorogtunk, azt hívénk, hogy
meg nem ússzuk élve.

tolladozva-szárnyadozva
- hát tükörbenézünk,
s látjuk: telik-teljesedik
madárrávedlésünk!

De kevés volt két madárnak
nem járt át a méreg,
s emberszív maradt a szívünk
- szomorú történet! -

irigyeljük aki ember
emberszájjal csókol,
hiába is csücsörítjük
csőrünk csak kajmókol,

irigyelünk ifjak, szépek
bőrötökbe bújnánk:
szánjátok hát Szabahaddint
sajnáljátok Orhánt!

Kell is az - örökifjúság
kutya meg a mája!
Ne igyatok mérget, melynek
nincsen cédulája...

Így kapaszkodunk belétek,
semmivel se mással,
papagájrikácsolással,
bagolyhuhogással.

irigyeljük, ha ki ágyba
párja mellé tér meg
és nem madárkarikára...
- szomorú történet!

ABDUL. Hát ez bizony szomorú történet.

DIGRÁN. Még szomorúbb, amit a könyveim mondanak. *Felpillant a földiánsból.*

ABDUL. Csak nem?!

DIGRÁN. Itt a bökkenője... A Beteigeuze, az alattomos!

ABDUL. Jaj, jaj! Viszket a fejem a nyakamon.

DIGRÁN *a csillagokat kémleli.* Uram, ilyen még nem esett velem. Egy csillag, ami szőrényszálán elveszett!

ABDUL. No szépen vagyunk. A nyomravezető - és az is elveszett. Csak megtalálnánk Moáttárnak a kárbunkuluskelyhet. *Kitör.* Áldóját, azok a fajankó csillagok! *A csillagok méltatlankodva megimbolyognak.*

DIGRÁN. Uram, ne szidd a csillagjaimat: rossznéven veszik.

ABDUL. Dehogy szidom, ott egye meg őket a fene. Tegnap meg azt mondtad, „majom ül rajta”.

DIGRÁN. Uram, világosan láttam a kelyhet a kristálygömbben.

ABDUL. Ha! „Majom ül rajta”. Talányosan beszélsz!

DIGRÁN. Lássuk. Azimech, Rablófény merre jársz - *forгатja az armillárist; egy csillag kiválik és elindul.*

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hun! - Cut! Hun! - Cut!

ABDUL *fel-alá jár.* Felhajtottam Sztambul összes majmait az állatkereskedőktől a mutatóványosokig és berendeltem valamennyit üllőgumóvizsgálatra. Megvizsgáltam negyvenezer majmot, hatvanezer üllőgumót - még a létszámfelettieket is: egyiknek sem voltak áruló kárbunkulusok a fenekéhez ragadva. Még ilyet, egy kehelyről: „majom ül rajta”!

DIGRÁN *hatalmas testével fölémagasodva.* A tudományban kételkedel?!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. A tudományban kételkedel?!

ABDUL. Dehogy-dehogy kételkedem.

DIGRÁN. Tegnap azt mondtuk: „majom ül rajta”. De ma már - *A csillag megállapodik. Más csillagok bolyongnak-szóródnak körülötte.*

ABDUL. - ma már?!

DIGRÁN. Ma már Algenih, a Tolvajszem kilépett a Majom házából és a Rablólidérc Azimech vezérel. Most még a nagyonfényes Aldeháránt -

ABDUL. No! No! - Allahra, ha meglelnénk a tolvajt -

DIGRÁN. Felhőbe bújt.

ABDUL. Jaj nekünk!

Az állócsillag felfényesül.

DIGRÁN. Nem baj: fülöncsíptem már. Páratlan szépségű Aldebárán! Hogy mosolyog, milyen fenségesen árad!

ABDUL. Beszélj!

DIGRÁN. Hadd telek el fényével!

ABDUL. Megparancsoltam csauszaimnak, legyenek készen; már várják a parancsot -

DIGRÁN. Várj, Abdul-Basi, a csillagok nem kapkodnak -

ABDUL. - biszmillahu rahmonu ráhim!

DIGRÁN *lázasan.* Ez kedvező jel. Fölöttébb kedvező jel.

ABDUL. Fülöncsíptük?

DIGRÁN. Hogy fülön? Üstökön! *Kapkod.* Most lássuk, mit mutat a kristálygömböm. *Delejezi, nézi.*

Távoli zene.

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! - Hu! - Huncut! - Huncut!

ABDUL. Mekkába zarándokolok: csak még az egyszer, ebből a csávából -

DIGRÁN. Psssz! *Szentenciózusan.* Hulla sétál vele.

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Hullasétálvele!

ABDUL *hüledezve.* „Hulla sétál vele”! Tegnap majom ült rajta, ma hulla sétál vele. Digrán, az én türelmemnek is van határa -

DIGRÁN. Abdul-Basi, a csillagok szóltanak, nem én.

2. jelenet.

Előbbieket, Bedreddin és Zubaida. A halász-házaspár az alsó szinten; Nüreddint hozzák.

ZUBAIDA. Alláh segíts! *Sóhajt.* Ide a lépcső elé. *Leteszik.*

BEDREDDIN. Csak még az egyszer, ebből a csávából...

ABDUL *odafigyelve a könyvtárerkélyen.* „Hulla sétál vele”. Mikor van hullának sétálnivaló kedve?! Oda a százezer tanyga! Oda a fejem!

DIGRÁN. Csak azt mondhatom, uram, amit a jelek.

ABDUL. Hát én most ássam fel talán Sztambul temetőit holnap éjfélig? Ó - Digrán, Digrán, így sohasem akadunk nyomára. Nézzed meg még egyszer, fiam -

ZUBAIDA *a lépcső alján.* Istenuccse nem bírtam volna már; leszakad a karom.

BEDREDDIN. Azért gondolom, hogy elszállt a párája. Ha eleven volna, nem volna ilyen szószák -

NÜREDDIN *gurgulázva sóhajt.* U-uuú...

ZUBAIDA. Te! Mintha sóhajtott volna. *Lehajolnak, élesztgetik.*

BEDREDDIN. Élsz-e, szólalj, élsz-e Nüreddin!

ZUBAIDA. Virágszálam, élsz-e?!

BEDREDDIN. Bismillah: beszélj, cimbora!

NÜREDDIN *hörög.* Bort.

BEDREDDIN. Mit mond?

ZUBAIDA. Bor! Bor kell a bolondosnak: adssza a butykosból. *Megitatják. Nüreddin fuldoklik.*

BEDREDDIN. Nem kellett volna! Ládd-e, ládd-e, megint okoskodtál. Ha eddig nem halt meg, most öltük meg vele... Nüreddin! *Rázza.* Akár a tuskó.

ZUBAIDA. Most kellene az örmény, de hamar -

BEDREDDIN. Szólalj már! -

ZUBAIDA. Én-e? Szólalj te, amíg én leeresztem a fátylamat.

BEDREDDIN. Szálem alejkum.

DIGRÁN *lemordul.* Vaalejkum asszalum. Ki az?!

BEDREDDIN. Szegény halásznép volnánk és i... igazhívő moslimok, engedelmeddel; a... alázatosan könyörögnénk -

DIGRÁN. Teliholdkor nincs alamizsna!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Teliholdkornincsalamizsna!

BEDREDDIN. Uram: fogyóban van!

DIGRÁN. Az alamizsna is. Kotródjatok.

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Azalamizsnaiskotródjatok!

ZUBAIDA *Bedreddinhez.* Eredj, te ökör. Majd én. *Más hangon.* Nagyurunk, nem ismersz meg? Aki a halat hozni szoktam!

DIGRÁN. Ezzel versz fel, halat hozol, éjszaka? Átadjalak a csauszoknak?!

BEDREDDIN. Megállj! *Zubaidához.* A csauszoknak. Végünk van.

ZUBAIDA *sziszegve.* Elhallgass, ostoba! *Fennhangon.* Nem halat hoztunk: beteget. Csengő arannyal fizetünk.

DIGRÁN. Hogy? Mi? Há?! Az más. *Felragadja a lámpást.*

ABDUL. Ne vidd el az olajlámpást, Digrán: félek a sötétben - *Reszket.*

BEDREDDIN. Siess, urunk! A beteg halálán van -

DIGRÁN.

Ej, csak az árnyékszékre járkáló mécsesem megtalálnám. Itt van!... Nem az. Megvan!... se nem ez. Mindegy, nem baj.

ABDUL. A saját bagolyvárakban csak ismered a járást?

DIGRÁN. Ismerni ismerem, de igen szédülékeny vagyok a sötétben. *A felhágónál a földre teszi a lámpást az erkélyen; az éles, rézsut fény mellett az erkélylépcső vetett-árnyékba kerül .*

ZUBAIDA. Uram, száalka akadt a torkán: ha sietsz, még csodát tehetsz!

DIGRÁN *dohogva botorkál lefelé.* Jójó; a csodát nem lehet siettetni... *Botlik.* Átkozott setétség -

ZUBAIDA. Óvatosan siess, uram!

DIGRÁN. Jaj! *Gurulva lekalimpál, lábával egyenest Nüreddin torkának.* Jaj, de megütött! *Tápázkodik.* Mit tettetek a lábamügyébe, hogy orrabukjak?!

ZUBAIDA. A betegünk! Oda a reménység!

BEDREDDIN. Mit tettél? Megölted, uram!

DIGRÁN. Megvesztél, rühes?! Lefetyelték összevissza? hol? hol?

BEDREDDIN *veszékel.* A torkának léptél, uram!

DIGRÁN *megszeppen.* Átkozott setétség; megszédültem. Mutasd. *Lehajol Nüreddinhez, a szívverését hallgatja.* Még él.

BEDREDDIN. Már hogy élne?! Hiszen ezzel a dromedár testtel csak agyonütni lehet!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Csakagyonütnilehet! Csakagyonütnilehet!

ZUBAIDA. Úgy-úgy, uram, tisztességgel szólván, ezzel a dromedár testtel!

BEDREDDIN. Agyonvágta! Tönkrelapítottad!

DIGRÁN. Mmmm... mimimi... mi jut eszedbe, derék halász - hogy is hívnak? Ezt a jóasszonyt ismerem, de téged csak hírből... eee... ehehe... te vagy az a híres aranyhal-halász...?

BEDREDDIN *rémülten.* Csak pontyhalász, uram! Bedreddin, szegény pára vagyok, ez meg itt a sárkányom, Zubaida. A cimborám aki ez volna, ma még élne, Nüreddin és igazhívő mozlim, mint jómagam...

DIGRÁN. Már hogyan élne?! Mi a panasza?

ZUBAIDA. Szálka akadt a torkán.

BEDREDDIN. Bismillah! Tégy csodát, urunk -

DIGRÁN. Szálka? Lássuk csak. *Nüreddin mellé térdel.*

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! - Hu! - Huncut! - Huncut!

DIGRÁN. *Ad spectatores.* Elgázoltam: kotyog a csigolyája. Gyilkos vagyok, végem van.

ABDUL *odafent az erkélyen.* Digrán, hallod-e?!

DIGRÁN *félre.* Örmény létemre, egy muzulmán: én! És a toronyban Sztambul főfő rendőrbasija; még csak az kell, hogy megtudja!

ABDUL. Jössz-e már?!

DIGRÁN. Jövök. Abdul-Basi! *Nüreddint vizsgálja.*

BEDREDDIN. Szólalj, uram!

DIGRÁN. Csak-csak-csak-csak, nocsak-nocsak, semmi-semmi-semmi az egész.

ZUBAIDA. Hiszen hül már kifelé!

DIGRÁN. Mit, hogy kihül? Teremtő atyám! *Tapogatja.* De a szaga! Végigszimatolja. Én a szag után megyek. Soha ilyen jószagú hu... hu... hullócsillag az égen, nini, nini, jó jel, kedvező jel!

ZUBAIDA. Már a borotvahídon táncol!

DIGRÁN. Ez?! Úgy illatozik, hogy Shirász rózsái se különbül.

BEDREDDIN. Meg tudod menteni?

DIGRÁN. Még nem veszett el minden, még -

BEDREDDIN *pénzt ad.* Jóságos vagy, urunk!

DIGRÁN - még van remény. De a betegnek itt kell maradnia.

ZUBAIDA. Hát a szálka? Nem veszed ki?!

DIGRÁN. A szál...?! *Észbekap.* A szálka?! Kivesszük, hogyan vennénk; csak hogy ez a szálka, ez már -

ZUBAIDA és BEDREDDIN - a szálka?!

DIGRÁN - felszívódott. Csak apránként lehet icke-picke-induri-pinduri darabokban kiszedde-veddegélni. Korpuszkuális abszorbeálás állott be nála, az ő szálkája esetében, csak-csak-csak, semmi-semmi-semmi... *Kezét dörzsöli.*

BEDREDDIN. Milyen bölcs vagy, uram!

ZUBAIDA. Milyen jó!

DIGRÁN. Nocsak-nocsak-nocsak ne hálálkodjatok, a kúra kissé hosszadalmas, de a beteg - *megnyomja a szót* - jómarokban lesz. Most eredjetez haza és nyugodjatok meg, igazhívó mozlimok, eredj-eredj, derék halász, mi a neved?

BEDREDDIN. Bedreddin Ali volnék az ükapám után és a te szolgád, uram.

DIGRÁN. Derék Bedreddin halász, csak eredj-eredj; asszonyod bejáratos nálunk és igen megszerettük; kedveljük a halat, a halasnépet. - *A halászek indulnak.*

ZUBAIDA. Ó! Majd hozok minden nap egy szatyor halat -

DIGRÁN - ne! ne! soha. A betegnek még a szagát sem szabad megéreznie, mérföld közel. Majd... majd magam megyek hozzátok időről-időre, hova is?

BEDREDDIN. A parton, a Majomházban!

DIGRÁN. Persze-persze, a Majomházban. Most már menjetez.

BEDREDDIN. Áldalak, amíg élek, urunk! *Hajlongva hátrál, Zubaidával el.*

3. jelenet.

Előbbieket, a halászek nélkül.

DIGRÁN *Nüreddin mellé kuporodik. Boldogtalanul.* A szaga már savanyú!

ABDUL. Jössz-e tüstént?!

DIGRÁN. Tüstént, Basi! *Nüreddint vonszolja a földön.*

ABDUL *a baglyot simogatná a karikahintán.* Szép bagoly! Bölcs bagoly! Fülesbagoly!...

ORHÁN BAGOLY *tompán huhog, szemei megragyognak.* Hun! - Cut! - Hun! - Cut! *Belecsíp a Basi kezébe.*

ABDUL *elugrik.* Juj, ebadta baglya! *Hőköl.*

ORHÁN BAGOLY *szárnyával verdes - a lámpást lobogtatja.*

ABDUL *a lépcső felé hátrál.* Alighanem - - - Digrán! A bagoly fél tőlem.

DIGRÁN. *Ad spectatores.* Szent Lukáver, mitévő legyek? Csak még az egyszer ebből a csávából... *Dobálja Nüreddint.* Hová dugjalak?!... *Körülvizslat.* Megvan! Majd csodálkozik a pástétomsütő odalent, ha megtalálja: onnan kezdve az ő baja - *nagy sietséggel belegyűri a kéménybe, Nüreddin lepottyan; tompa puffanás* - szent Konufor, Lukáver, Kanifác, csak most az egyszer -

ABDUL *lekiált.* Mi volt az?! Digrán!

DIGRÁN. Semmi, Abdul-Basi!

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! - Hu! - Huncut! - Huncut!

DIGRÁN *félre.* Huncut a nevem, ha nem tagadok mindent, amíg szusz van bennem.

ABDUL *megjelenik a lépcső tetején, magasra tartja a lámpást és levilágít.* Már azt hittem, valami történt.

DIGRÁN. Jövök, nagyuram.

ABDUL. Maradj, sietnünk kell, nagyon feni rám a bárdját a bakó. *Lejön.* Erről a puffanásról jut eszembe: te Digrán, te okos - mondd. Ha lenyakaznak, a fejem még hallhatja a saját puffanását?!

DIGRÁN *hőköl.* Nem hallottam semmit, nagyuram. Miről beszélsz?

ABDUL. Avagy gonosz dzsinek tréfálkoznak öregfüleimmel?! No jó. „Hulla sétál vele” - mondd. Láttad a gyémántos kelyhet nála vagy nem?!

DIGRÁN. Uram, a kristályom mutatta!

ABDUL. Te Digrán. Ha netán mégse kerül meg a kehely és engem halálra keresnek, egy üveggel kell nekem abból a te varázsszeredből és papagájja változom.

DIGRÁN. Uram, kevés van, magamnak is kell!

ABDUL. Minek az neked? Te makulátlan ember vagy, nem úgy, mint akinek vaj van a fején.

DIGRÁN. Nagy ára van, Abdul-Basi!

ABDUL. Megadom.

DIGRÁN. Tiéd, ha a találós kérdésekre felelsz.

ABDUL. Halljam hát.

DIGRÁN. Melyik az igazmondó a halak között?

ABDUL. Melyik?!

DIGRÁN. A süthal. A többi sületlen csak néma: de ez még azt is elhallgatja.

ABDUL. Ej, a te talányaid! Legyint. Ez az utolsó álmatlan éjszakánk a bajadérok nál: lesz min törni a kobakunkat. *El.*

DIGRÁN *földig hajol a távozonak.* Nagyuram!

4. jelenet.

Előbbieket, Abdul-Basi nélkül.

DIGRÁN *felegyenesedik és a kandallóra bámul.* Szent Kanifác, aki megvilágosítod gyarló elmémet: én ökö! „Hulla sétál vele”... Hiszen amaz is ilyenforma volt, a kristálygömbben, nincs másként... Legalább megmotoztam volna: oda a kárbunkuluskehely!

Halk zene.

És Bedreddin, a halász, aki tucat arannyal fizetett, kéretlenül... arannyal, egy ágrólszakadt halász meg a bugyogós némbere, a halaskofa... ohó, Bedreddin barátom, hohó! *Az ajtóban; kiáltva.* Bedreddin! Hahó!

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hun! - Cut! Hun! - Cut!

DIGRÁN öklével fenyeget a sötétben arra, amerre távozott a halász. Megállj, huncut: vagy osztozunk, vagy megkóstoljuk a hóhér levesét. *Utánarohan.*

A zene felárad.

Függöny

Második kép

*Szerendib pástétomsütő tanyája a földszinten, Digrán házában.
Jobbra, a kemencében - ahová esett - kuksol Nüreddin. Jobbközépen
színesüveg ablakfülke, nyolcszögletű aranyasztalkával; a fülke mellett
balról bejárat az utcáról, oldalt padka. Alig pirkad.*

1. jelenet.

Nüreddin, majd Szerendib. A szín egy pillanatra üres.

SZERENDIB hazajövet benyit. Hej, ez a legénysor, ez a keserves. Mindig magamban ödöngeni! S aki gondomat viselje - senki: sok ez, egy pástétomsütőnek! Ahol ni: se olajam, a mécset se találom. Ilyenkor hajnalban, hogy rámjön a kandúrtermészet, csak kóborolnék napestig, sehol nyugtom nem lelem - *fálnak megy* - olyan vagyok, mint a holdkóros, még rosszabb: kupánvágott a kemencém. Hiszen felvitte Alláh a dolgomat, udvari pástétomsütőt, de - kiveret kutyanak is inkább. Fű! *Kiköp.* Micsoda élet. Megpróbálom, az örménynek, hogy van-e. *Kiáll az ajtóba.* Te Digrán, hé!... Úgyis késő éjszakáig csodaszert kotyvaszt. *Felszól a toronyba.* Van egy kis olajad?!... Nem felel, az ajtaja is tárva. Fékomadta örménye, elcsatangol. Megvárjuk hát a hajnali imádkozás idejét, az öböl felett már pirkad. *Végigdől a padkán, ásong.*

MÜEZZIN hangja. La iláhá ill' Alláh! Va Mohammadun raszuul!...

SZERENDIB. No: a vakok. Vakkantanak már. Szebben énekel, ha nem lát bele az udvarokba. Mondják, vannak olyan szerájok, ahol némely bectelen személyek térdig pucéron lábferedőznek - - - a szégyentelenek. Ej! Hagyjuk ezt. Mi is megimádkozunk szép komótosan, aztán - dologra. *Kopognak.* A manóba - *felpattan* - kerülj beljebb! *Félre.* Ki az ördög lehet, ilyenkor?

2. jelenet.

Előbbie, Dajka; kisvártatva Aysán.

DAJKA mélyen lefátyolozva. *Belép.* Uram, ne tagadd meg tőlünk e jámbor szolgálatot. Ifjú úrnőmmel vagyunk, kinek kilétét nem árulhatjuk el - hazatérőben a palotából. Az imádság ideje meglepett s ha nem adsz némi vizet, elmulasztjuk a szent tisztálkodást.

SZERENDIB. Lépjetek be! *A színesüveg ablakfülkén betűz a nap első sugára.*

AYSÁN belép. *Finom gőggel.* Légy üdvöz.

SZERENDIB lelkendezve. Te is, úrnőm. Tekintsd magadénak, amit látsz, beleértve szolgádat. A kemencém Mekka felé mutat, vegyétek imaszőnyegeimet - *egymásután teregeti a szőnyegeket* - ezt az aranyösszegletűt vagy ezt a két-ezüstmadarast, ezt a nefelejtsekkkel telehintett csupakéket vagy ezt a szépséges mákvirágokkal díszített aranybarnát -

AYSÁN - nekem a kék-ezüstmadarast.

DAJKA - nekem a mákvirágost.

SZERENDIB. - csak aztán el ne repüljenek, amíg vízért rohanok, a csintalan szőnyegekcskék; ellépek máris, vízért, hozom hozom, eltűnök, ne zavartasd magad. Mire megvolnátok az imádkozással, a friss pástétomot az aranyasztalkán találjátok. *Kisidőre elrohan.*

AYSÁN. Nem találsz az ifjút nyájasnak és délcegnek, dajkám?

DAJKA. Ha délcegnek nem is, de kedvesnek.

AYSÁN. Ugye, ugye?! Én is. Több ez a délcegnél. Valami kedvesnek találok!

DAJKA. Vigyázz, te kis szeszélyes. Kalamajka lesz a vége -

AYSÁN. Ugyan, dajka! Ha arra gondolok, hogy a szultána előtt semmi sem lehetetlen, ha kérném...

DAJKA. Még fel vagy hevülve a fejedelmi ünnep látványától. Csillapodjál -

AYSÁN - ó! Mindenben álmot látok; és ez be szép is volna, be szép...

SZERENDIB *visszatér a vízzel.* Úrnőm, ájtatoskodjál. Igérem, hogy tekintetemmel messze elkerüllek.

AYSÁN. Tégy úgy - bár a neved sem tudjuk.

SZERENDIB. Szerendib vagyok, Sztambul éke - a te szolgád.

DAJKA. Fordulj el, Szerendib. *Aysán a padkára veti vállkendőjét; Szerendib jobbfelől, lekuporodva lesi. Aysán és a dajka az ablakfülkében: tisztálkodnak, ájtatoskodnak.*

DAJKA. La iláhá ill' Alláh! Va Mohammadun raszul!...

SZERENDIB *a padka mellől; leskel.* Mi van velem, megszedültem? Még a szent pillanatokban is bűnös vágy vesz rajtam erőt. Ezt az imádkozó hurit az életben többé nem látom viszont; mi volna? Ha... ha emlékül ellopnam kásmíri fátyolkendőjét. De mit mondok majd, ha észreveszi?! Ó, ez a kísértés, csak ez ne volna. *A kendő felé nyúl.*

AYSÁN. La iláhá ill' Alláh! Va Mohammadun raszul -

SZERENDIB. Ó, ez a hang! Átperzseltél a szívemen, hangoddal, elperzseltél, mint a villámcsapás. Ellopom, el én, még ma a kádi előtt a két kezemmel lakolok is - *ellopja a fátyolkendőjét.*

DAJKA. Siess, Aysán!

SZERENDIB *elbűvölten ismétli.* Aysán!

AYSÁN. Istenhozzád, ifjú Szerendib. *El.*

SZERENDIB. A pástétomok az asztalon, s frissítők... Aysán! Úrnőm!

DAJKA. Derék mozzim vagy, pástétomos. Ne, fogadd e pár aranyat.

SZERENDIB. Nem volnék igazhitű, ha elfogadnám. Vedd vissza.

AYSÁN *hangja.* Istenhozzád, ifju Szerendib!

DAJKA. Nos, ahogy gondold. Ég veled, Szerendib. *El.*

3. jelenet.

Szerendib, Nüreddin, az előbbieket nélkül.

SZERENDIB az ajtóban. Istenhozzád, szépséges Aysán! Reggelizik. Magasra tartja a kendőt, gyönyörködik benne. Világszép Aysán! Ha rádnézek, látom bájos derekad, amelyet megövezte veled; és ha illataiba temetem arcomat, szerelme szíveddel itt vagy egészen... *A kendőbe temeti arcát; felüvölt.* Te bornyú! Főrangú hölgyre vetni a szemed?! *Pofozza magát.* Nesze, nesze neked, pástétomsütő létedre te bornyú, amiért a magosba emelted mocsok szemedet... Ej, micsoda moslák élet! *Sír.*

NÜREDDIN a kemencében; a betűző nap sugarainál üvegesen felfénylik a szeme.

SZERENDIB. Huh! Mit látok?! - *szemét dörzsöli* - Tolvaj. *Felbuzdul, lekap a falról egy serpenyőt és - asztalok, falfülkék mögül perelve-lopakodva, fedezékről-fedezékre - megostromolja a kemencét.* Pástétomaim dézsmálója, most megvagy: te tolvaj. Rühesek-rühese! *Félre.* Masallah, még én piszkolom tolvajnak, én, a másik tolvaj? Nagy ég, ez a fickó látta, hogy elemeltem a kásmírkendőt... *Rikoltva tör előre.* Mi?! Nem felelsz?! Te, igenis te! Hogy tanúja voltál; holnap bevádolsz a kádi előtt, amiért a kásmírkendőt Aysántól elloptam. Kutya! Ezért meghalsz.

NÜREDDIN a kemencében; oldaltdől.

SZERENDIB. Még bujkálsz is, elbújsz, te pogány? Éjnek idején belopakodni? a házakba? pástétomot dézsmálni?!... *Közel ér.* Hogy hívnak?! Csend! Ne felelsz, ne vágj közbe, itt én beszélek. Azt mondom, gyere elő, mert ha nem, Alláhra, nem mászol ki többé. Jól van, pajtás - *a sütőserpenyőt kétmarokra fogja* - ha belédrekedt a szó. Elnémítalak én egészen. Ne! Ne! *Üti-veri.* Te jómadár! Te fereg! Tetű! Ne! Ne! Megtisztítom a földet a mocsoktól, aki vagy - *abbahagyja* - hogy hívnak?... Fű, de kimelegedtem... Juszufnak vagy Alinak? He?! Beszélj, nem bántlak. *Kivonszolja és betámasztja a kemence mögötti falfülkébe.* Muzulmán vagyok én is, nem bántlak, ha mondom. Szedd a rongyaidat és pusztulj, amerre látsz; most ezegyszer még nem viszlek a kádi elé... No! Igyál. Igyál egy keveset - *itatni próbálja* - nem iszik. *Elengedi.* Nüreddin hátraesik. A könyörületes Alláhra, agyonvertem egy mozlim testvéremet. Gyilkos vagy, ifjú Szerendib! *Zokog.* Mért tetted ezt velem, drága barátom, felelj! Én is tolvaj, te is tolvaj: magunk közt vagyunk. Vigasztalj meg azzal, hogy élsz!... *Keseregve ödöng.* Mihez fogjak, mitévő legyek? Csak még az egyszer, ebből a csávából kimászni... biszmillah! Mindjárt reggel és miattad még az imáról is megfeledkezem - én méltatlan! Hátha utána Alláh megvilágosítja elmém! *Leteríti imaszőnyegét, tisztálkodik-ájtatoskodik.*

MÜEZZIN hangja. La iláhá ill' Alláh! Va Mohammadun raszul!...

SZERENDIB. La iláhá ill' Alláh! Va Mohammadum raszul - - -

4. jelenet.

*Előbbieket; kisvártatva a dajka, majd Aysán.
A nők kezdő párbeszéde kívül, a nyitott ajtóban.*

AYSÁN. De ha mondom, dajka. Tedd, amit parancsoltam.

DAJKA. A vesztünket akarod, Aysán. Atyád a nagyúr, megnyúz elevenen.

AYSÁN. Nem nyúz. Megharagszom! Szerendib felfigyel.

DAJKA. Szeszélyes vagy, csillagocskám. Istenneki. De hogy mondjam?

AYSÁN. Indulj már!

DAJKA félrehúzza az ajtó tüllfüggönyét és belép. Szálem.

SZERENDIB *felkel a szőnyegről. Szálem.*

DAJKA *küszködve.* Segíts ki nagy bajomból, ifjú Szerendib. Kendőjét hagyta el, jövök, hogy tán ittmaradt. Úrnőm azzal fenyeget, elkerget a palotából, ha -

SZERENDIB - A kendő miatt?!

DAJKA *szipog.* Hiszen ha csak az volna! De elűz, ha -

SZERENDIB - ha?!

DAJKA - ha meg nem tudom, milyen hajlandósággal vagy iránta.

SZERENDIB *levegő után kapkod.* Ho-ogy milyen hajlandósággal? Ó, anyácskám: igaz szívbeli-szerelmes hajlandósággal, amilyennel férfi csak a teremtés ez ékessége iránt lehet. Tüzet nyelnék érte, borotvahídon táncolnék, felaprítanék százezer hitetlent, ha elragadnák - hogy megmentsem és a papucsára borulnék... És ő?! Milyen hajlandósággal van irántam?

DAJKA. Hajlik feléd; elégedj meg ennyivel.

AYSÁN *betoppan.* Kegyes jóindulattal vagyunk irányodban, ifjú Szerendib. Pástétommal kínáltál és mi nem fogadtuk el. Kíváncsivá teszel; vezess aranyasztalkához!

SZERENDIB. Úrnőm! *Aysánt az ablakfülkébe vezeti, az asztalhoz.*

AYSÁN. Tartunk tőle, hogy megmérgezel pedig -

SZERENDIB - én?! Mivel?

AYSÁN. A szerelemnek édes mérgével. *Fellibenti fátylát.*

DAJKA. Aysán, mit tettél? Mutatkozol egy idegen férfiú előtt?

SZERENDIB *eléberogy.* Megbűvöltél egészen. Tehetetlen vagyok ellene, holott nem volna szabad.

AYSÁN. Nem idegen: őt szívünkben mindenkinek elébe helyezzük!

DAJKA. Így beszélsz atyádról, a hatalmas -

AYSÁN. Csend, Szerendib, szerelmem. Nézz rám. Ha férjemmé fogadnálak, nődül fogadnál-e?

SZERENDIB. Aysán, szerelmem!

DAJKA. Alláh irgalmazzon mindannyiunknak: mi történik itt?!

AYSÁN *félrehárítja. Ének.*

Egyszer meg kell hogy tanuljuk
úgy is, drága dajkám,
szerelemnek édes mérgit
mérgező keservit;
mért ne az legyen tanárunk,
néki csüggve ajkán,
kit szívünkben megvallottunk:
ő legyen, Szerendib!

AYSÁN és SZERENDIB *(refrain)*

Ami késik, el nem múlik
- s édes, ami késik:
úgy-de-úgy-de-úgy ölelj az

összetévesztésig,
ne tudd, hol-melyik az egyik,
hol-melyik a másik,
úgy-de-úgy-de-úgy ölelj a
belepistulásig

SZERENDIB

kis puszikkal üldöznék
cirmolnálak kis vándor-
puszikkal - addig-addig
míg belátnád: csóktanárban
nincsen olyan pajzán
s oly mohó, mint a türelmes
szemérmes Szerendib

AYSÁN és SZERENDIB (*refrain*)

Ami késik, el nem múlik
- s édes, ami késik stb.

SZERENDIB *boldogtalanul*. Könyörületes Alláh! Adj erőt, hogy ennyi szerencsét el tudjak
viselni egy napon és ennyi szerencsétlenséget!

AYSÁN. Hogyan: szerelmünket szerencsétlenségnek nevezed?

SZERENDIB. Ó nem-nem!

AYSÁN. Beszélj!

SZERENDIB *zokog*. Sok ez, egy pástétomsütőnek!

DAJKA. Embereld meg magad. Abdul-Basi, egész Sztambul fő-fő rendőrcsausza, a szultán
kedves embere-

AYSÁN. Atyám.

DAJKA. Aysán maga Moáttár szultána első udvarhölgye. Segíthetünk -

AYSÁN. Hatalmasak vagyunk.

SZERENDIB. Engedd meg hát, nemes hölgy, hogy valamiképp feltártam szerelmemet előt-
ted, feltárjam bűnömet. Alig, hogy kiléptetek, tolvajt fogtam. Ó, én nyomorult! Egy igazhívő
gyilkosa vagyok!

AYSÁN. És a tolvaj?

SZERENDIB. Itt van a sarokban. *Odamutat*.

AYSÁN *Nüreddin láttán hátrál*. Huh! Ilyen hatalmasak nem vagyunk.

SZERENDIB *síralmasan*. Íme kupáján a halálos nyomok...

DAJKA. Jótollú buzogányod van, Szerendib.

SZERENDIB. Csak a serpenyőm boldogabbik végével sóztam -

AYSÁN. Ha nem káprázom, ez Nüreddin Hamid, a szultán kedvenc bolondja. Tűvé teszik
érte a palotát.

SZERENDIB. Óriási csávéban vagyunk.

DAJKA *sírósan*. Lásd, minek is keveredtünk bele. Tudtam, hogy kalamajka lesz!

AYSÁN. Csitt! Hadd gondolkozzom. Ha visszacsempésznénk a palotába és a függőkertekben, turbánja nélkül találnák?!... Majd azt mondjuk, hogy napszúrást kapott.

SZERENDIB. Pompás volna!

AYSÁN. Dajka. Szólíts ide valami lebzselőt.

DAJKA. Mi lesz ennek a vége! *El.*

5. jelenet.

Előbbie, dajka nélkül.

SZERENDIB. De hogyan?

AYSÁN. A hogyanról majd mi gondoskodunk. Rakjad ládába serényen és tett az ajtód elé. Ha eltűnik, keresd; ha keresik, tűnj el.

SZERENDIB *magára talál*. Ohohó! Megsétáltatunk, tolvaj barátom. Itt a subládám, fényes-vadonatúj; ki a bugyogódat - bele a bolondot - *Nüreddint a ládába gyömöszöli* - még ilyen borszagú hullával se volt dolgom. Így ni - rá a kétkerekűre és még csak gyanút sem foghatnak: ilyenkor viszek a palotába pástétomot.

AYSÁN. Azt mondtam, itt maradsz. Zárd le, támaszd ajtód elé.

SZERENDIB. Úrnöm! *Megteszi*. „Ha eltűnik, ne keresd; ha keresik, tűnj el”... és ha fülön-csípnek?!

AYSÁN *hátraveti fátylát*. Jer. Hét pecséttel pecsételem le a szád: tanulj ebből - őrizni titkot. *Csók.*

SZERENDIB. Aysán!

AYSÁN. Szerendib!

SZERENDIB *áradozik*. Ha - ha elevenen megnyúznak, akkor se; ha tüzes fogókkal, akkor se, ha -

AYSÁN *szájára tapasztja tenyerét* - elég. Majd küldök érted.

SZERENDIB. Aysán: szerelmem!

6. jelenet.

Előbbie, dajka; lebzselő (hangja)

DAJKA *visszatér*. Itt a lebzselő, Úrnöm!

AYSÁN. Istenhozzád, pástétomos!

DAJKA. Ég veled!

Nők el.

SZERENDIB *az ajtónyílásban*. Hol a fickó. Vedd kétkerekűmet, pástétomot viszel, amerre a két nemes hölgy vezet. Ez az a láda.

LEBZSELŐ *hangja*. Nem kell a talyiga, elbírom uram.

SZERENDIB. Ízleni fog, úrnöm. Máskor is, pástétoméért!

AYSÁN *hangja.* Hová mégy? Dajka!

DAJKA. Irgalmas Alláh: haza. Hát nem...?!

AYSÁN. Ugyan. Erre, fiú! Erre van a velencei követ palotája... *A tüllfüggöny mögött elvonulnak hárman; lebzselő ládával a hátán.*

7. jelenet.

Szerendib egyedül; később Digrán, Bedreddin, Zubaida.

SZERENDIB *karbafont kézzel mereng.* „A velencei követ palotája”... ördög ismeri ki magát nagyurak dolgában... *A kásmírkendőt bontogatja; táncra perdül.* Végre! Végre! Tralala! Bülbülöm, paradicsommadaram! Aysán! A mindenségben nincs még olyan boldog csillag, mint a föld, a földön még olyan boldog város, mint Sztambul, Sztambulban még olyan boldog fickó, mint Szerendib, a pástétomsütő! *Digrán, Bedreddin, Zubaida csataordítása messziről.*

HÁRMAN. Fickó! Szerendib! Pástétomsütő!

SZERENDIB. Hallga!... Eltüntetni a nyomokat, hamar. *Kapkodva tesz-vesz a fölkében, felborítja az aranyasztalt. Amazok hárman betódulnak - elsőnek Digrán.*

DIGRÁN. Hova tetted?! Pástétomos!

SZERENDIB. Mit?

BEDREDDIN. Nüreddint!

SZERENDIB. Miféle Nüreddint?

ZUBAIDA. Ne add a hülyét!

SZERENDIB. Mit akartok?

DIGRÁN. Hová tetted a sétáló hullát?!

SZERENDIB. Fényes nappal hullák sétálnak Sztambulban: csudálkozom, Digrán, tudós létedre -

DIGRÁN. Elég! *Pofonveri Szerendibet.*

SZERENDIB. Jáj!

DIGRÁN. Egyem azt a maszületett bárány-képedet. Majd emlékszel, de mindjárt. *Újból pofonveri.*

SZERENDIB. Váj!

ZUBAIDA. Mindent látunk ám: mi ez a széjjelség, kivel dulakodtál?

SZERENDIB. Csak csókoltam, de nem dulakodtam, nem vetköztettem!

DIGRÁN. Csókoltad, de nem vetköztetted?! Te pimasz!

BEDREDDIN *nyakonfogja Szerendibet.* Hová tetted?!

SZERENDIB. A... fátylát?

ZUBAIDA. Nem a fátylát, te gézengúz, nem a fátylát; a bugyogóját! A papucsát és aki benne volt!

SZERENDIB. A... a tolvajt?! Aki ott ült a kemencében?!

BEDREDDIN. Azt-azt, éppen azt!

SZERENDIB *nagyot nyel.* Soha színét se láttam.

DIGRÁN. Még hogy soha színét se láttad?! No várj csak, pernahajder!

BEDREDDIN. Majd a kádinak beszélsz, ha nyúznak elevenen, ne félj.

ZUBAIDA. Majd a tüzes fogónak beszélsz, megátalkodott bitangja.

DIGRÁN. Majd a kádinak elmondod, mikor pástétomot sütnék belőled!

BEDREDDIN. Majd móresre tanít!

ZUBAIDA. Kesztyűbe dudálni! *Páholják.*

SZERENDIB. Örmény! Ezt megkeserülöd, pogány kutya - jáj!

DIGRÁN. Még feleselsz? Még bezsebelnéd a százezer tanygát, egyedül?!

BEDREDDIN. És néznéd, hogy mozzlim testvéreid éhenforduljanak...?!

SZERENDIB. Kegyelem! Miféle százezer tanyga?!

DIGRÁN. A hulla köntösében a szultána kárbunkuluskelyhe. Százezer aranyat tűztek a tolvaj fejére... Ne add a féleszűt!

SZERENDIB. Százezer... - *fejéhez kap* - a tolvajom zsebében?!

MIND. Ott, ott!

SZERENDIB. Amelyik itt ült a kemencémbe?

MIND. Abban, abban!

SZERENDIB. Most légy okos, Szerendib. *Bambán.* Ki tudja, merre van a velencei követ palotája?

MIND *felkapják a szót.* A velencei követ palotája! *Elrohannak.*

SZERENDIB. Hé, Digrán, megálljatok! Jövök én is!... *Ad spectatores.* Oda a becsület - - - huszonötezerért. *Utánuk, el.*

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

Kapucsarnok a szultán palotájában. Oszlopsoros hátfal, áttört ráccsal, melyen keresztül jól látni az érkezőket. Jobbról hárembejárat, balról párnatrón.

A rácsajtónál janicsárőrség; az ajándékhozó követek ládáik mellett várakoznak és a főeunuchkal alkudoznak; a velencei követ a dajkával folytat eszmecserét. Forgalmas délelőtt.

1. jelenet.

Dzsayur, Muzaffir, Messer Cornaro, dajka; Ibrahim-Aga, janicsárbasi, két janicsár. Digrán, Bedreddin, Zubaida, Szerendib: négyen a rácson túl, az oszlopok mögül pislognak elő.

DAJKA. Ez az a láda, uram.

CORNARO. Jól van; beszéltem úrnóddal, tudok mindent.

DAJKA. Akkor hát nincs mit szólanom; ti velenceiek ismeritek a szerelem hatalmát. Unokaöcsénk -

CORNARO. Megértjük úrnőd unokaöccsének halálos szerelmét a világszép szultána iránt: Velence örül, hogy a lovagnak e szíve-hölgyéhez vezető úton kengyeltartója lehet.

DAJKA. Ha látnád úrnöm velencés gyűjteményét! Ő csodálója mindennek, ami pogány.

CORNARO. Vidd úrnődnek e kristályszelencét s vele hódolatunk. *Átadja.*

DAJKA. Ó uram! *Hátrálva el.*

CORNARO. Hé janicsár! A ládát a többi közé. *Megteszik. Ezalatt a rács mögött feltűnnek: Digrán, halász, halászné, Szerendib.*

SZERENDIB. Szálem. Nem ismersz, dajka?

DAJKA. Alláhra: hacsak nem te vagy a pástétomsütő.

SZERENDIB. Szerendib.

DAJKA. Valami rémlík. Oly régen volt -

SZERENDIB - reggel volt -

DAJKA. Nem is tudom. Mit álljátok utamat?!

DIGRÁN *vészjóslóan törleszkedve.* Dehogy álljuk, tiszteletreméltó dajka. Sőt inkább viszünk magunkkal.

DAJKA. Mit beszélsz?! *Félre.* Tudtam, hogy ez lesz a vége.

SZERENDIB. Azt, hogy adjátok vissza a ládámat. Vadonatúj szantálfaláda volt, még a tartozásom is rajta az asztalosnál.

DAJKA. Miii-iféle ládáról beszélsz, hiszen semmit sem láttál! Pástétomos!

SZERENDIB. Elloptátok a kárbunkuluskelyhemet! Hullarablók!

ZUBAIDA. Rászedtétek ezt a jámbort.

SZERENDIB. Ó, én jóbolond!

DIGRÁN *öklét mutatja.* Ide a ládát! Vagy a százezer aranyat.

DAJKA. Zsarolni mersz?! Eressz utamra!

DIGRÁN. Csak ami az enyém. Nem addig a'! *Huzakodnak.*

DAJKA. Micsoda kalamajka. Segítség, janicsárok, őrség!

ZUBAIDA. Majd megadnád még szívesen azt a százezrecskét!

BEDREDDIN. Meg a dupláját is, mordizomadta!

SZERENDIB. Ide a ládám!

DAJKA. Szabadítsatok ki! Visítok!

IBRAHIM *felfigyel.* Mi az, miféle ricsaj ez Szulimán palotájában? Janicsárok!

JANICSÁR-BASI. Már jóideje figyelem az ólálkodókat. *Az őrséghez.* Fogjátok le mind! *A janicsárok körülfogják a dulakodókat.*

1. JANICSÁR. Még rúgsz is, örmény kutya?!

2. JANICSÁR. Még harapsz, sárkány némbere?!

1. JANICSÁR. Majd lekushadtok a tömlőcben.

SZERENDIB. Mozlim vagyok, ártatlan!

DAJKA. Áruló vagy, pástétomos. Csak tudja meg úrnőm.

SZERENDIB. Hazudsz! *Üti a dajkát.*

DAJKA. Én is ott leszek, ha nyúznak. Te tolvaj te, te! A kásmírkendőt is te loptad el!

SZERENDIB. Megáll az ember esze!

DAJKA *visítózva.* Ládaszám állnak nála a lopott kásmírkendők, összelopkodta!

JANICSÁR-BASI. Te ki vagy?

DAJKA. Abdul-Basi kíséretéhez tartozom. A lánya, a dicső Moáttár szultána első udvarhölgye - neveltem.

JANICSÁR-BASI. Itt vársz dajka és el nem mozdulsz, amíg az urad kivált. A többit vigyétek.

MIND. De basi!

A janicsárok elhurcolják négyüket; a dajkát a janicsár-basi elvezeti.

2. jelenet.

Előbbieket - a dajka, Digrán, Bedreddin, Zubaida és Szerendib nélkül.

MUZAFFIR. Hallatlan esetek! Napirenden vannak Sztambulban, mint sehol. Mondják, holnap hajnalban végzik ki Abdul-Basit, a csauszok parancsnokát. *Távoli jajgatás.*

DZSAYUR *dadog.* Aha! Már kokokoko-korbácsolják!

CORNARO. Csudálatos világ! Tegnap éjfélkor annyi kincset dobáltak az Aranyszarvba, amennyiért megvehetnék a velencei hajóhadat; holnap hajnalban már négyelik-kaszabolják egymást.

DZSAYUR. Nem is lehet, csak koko-korbáccsal egy ilyen züzüzüzü-zülött birodalmat.

IBRAHIM *bosszúsan*. Hát már sohasem fogyunk ki belőletek?!

MUZAFFIR. Ajándékokkal háborgatnánk, fényesábrázatú Ibrahim-Aga, királyi urunk részéről - ha befogadnád. *Egy ládára mutat*.

IBRAHIM *a ládát rugdalja*. Ez volna?

MUZAFFIR. A felséges szultána tudja már. Ez - de kérlek, törekeny!

IBRAHIM. De finnyás vagy. És te?

DZSAYUR *mint fent*. Nananana-napkeleti süteményeket hozunk, Ibrahim-Aga, I...India urától.

IBRAHIM. Mutasd.

DZSAYUR. A Nagymogul parancsa az, hogy érintetlenül juttassam el a felséges momo-momo-Moáttár szultánához: az aranykukukuku-kulcsocskát hozzá külön futár hozza...

IBRAHIM. Az én parancsom az, hogy mutasd!

MUZAFFIR. Ibrahim, légy tekintettel. Követi jogunkhoz tartozik -

IBRAHIM. Nem vagyok tekintettel! Csak a minap is, hogy tisztátalan sertést hoztatok, sültén is még rőfögött!

DZSAYUR. De ezek nananana-napkeleti sütemények!

IBRAHIM. Ha nem nyitod ki, majd - *átfurkálja a lándzsájával* - nyitom én. A belét!... Mi az, ami mozog?!

DZSAYUR *sopánkodva*. Élő gaga-galamb volt benne, cukorkakakakakakakalítkában! Összetörted építményeinket, oda a tötötö-török-indiai örökbarátsági- és megnemtámadási szerződés!

IBRAHIM *ráreccsen*. Nahát!

MUZAFFIR *elismerőleg*. Fehér galamb, cukorkalítkában!

DZSAYUR. Nem volt szabad elárulnom: megyek is majd sz... száműzetésbe! *Bőg*.

IBRAHIM *Messer Cornaróhoz*. Hát te?! Mivel kedveskedel?

CORNARO. Elsőbbed is e csomagocskával kedveskedünk neked, Ibrahim-Aga.

IBRAHIM. Nekem?! *Az más. Mosolyra gömbölyödött képpel bontogatja: aranyozott teknősbéka kerül elő - nyakát-lábát nyújtogatja és tátog. Halálraváltan elejti. Miféle pokolkígyót hoztál, hitetlen kutya?! Vedd vissza - juj! Sziszeg a nyelvével!*

CORNARO *hízelegve*. Aranyos masina ez, Ibrahim, fortélyra jár -

IBRAHIM. Nem szenvedhetem. Álnokok vagytok valamennyien.

MUZAFFIR. Fogadd be ládáinkat.

IBRAHIM. Ez kié?

DZSAYUR. Már nem is tudom, össze is keke-kevertük.

CORNARO. A velenceieké. Ne szurkáld meg, Aga, bíborszövetek vannak benne.

IBRAHIM. Bíbor? Nem bíborpalackok vannak benne, színültig színborral?!... Vedd vissza.

CORNARO. Nem bor: bíbor.

IBRAHIM. A próféta tilalma ellenére. Borral áztatjátok a muzulmánok lelkét. Tönkretennétek az országot!... Ha én nem volnék! Ha lehetne.

CORNARO. Brokátok és selymek -

IBRAHIM. Akkor mi csörög benne?! *Rázza.*

CORNARO. Nem csörög.

IBRAHIM. Csörög, ha mondom. Nyisd ki.

CORNARO *a követekhez.* Urak, panaszra járulunk a Fényes Porta elé.

IBRAHIM. Ne csipogj! Régóta gyanús vagy nekem, kutyahitű.

CORNARO. Akadémikus vagy, Ibrahim-Aga. Hatalmaddal visszaélsz.

IBRAHIM. Majd meglátjuk, simanyelvű vesztegető. Minden portékát kinyitni! Elsőnek ezt. *A két janicsár nekiesik Dzsayur ládájának és fészegeti, míg fedele felpattan: galamb repül elő belőle. Ibrahim-Aga a cukorkalitkát majszojja.*

DZSAYUR. Ibrahim-Aga, nem akarom elmérgesíteni a hehehehe-helyzetet, de ez már több a soknál!

IBRAHIM *aki addigra rátelepedett az egyik ládára.* A cukor jóféle. *Lándzsájával Nüreddin ládájára mutat.* Most azt. *A két janicsár nekiesik a ládának.*

CORNARO. Megálljatok!

IBRAHIM. Ki parancsol itt, te parancsolsz vagy én parancsolok?!

3. jelenet.

*Voltak; kisvártatva Abdul-Medzsid, majd apródok.
Távoli moraj; menekülők vészrikoltása, korbácsoltak
jajveszékelése: fut az udvar a Vérfagyasztó Üvöltés előtt.
A janicsárok elengedik a ládát; Ibrahim feláll.*

CORNARO. Megállj, Ibrahim. Velencével packázol?

MUZAFFIR. Perzsiával packázol?

DZSAYUR. Indiával papapapa-packázol?

IBRAHIM *rimánkodva.* Jaj-jaj! Mozlimok és te is, gyönyörűhitű velencei, én csak ami a kötelességem... *A vérfagyasztó üvöltés felcsattan a színpalak mögött.* Jaj. Már érzem, vakarják a hátamat, pedig nem is viszket.

ABDUL-BASI *a hárem felől; mint akit kergetnek.* Jaj nekem! Mindenki meneküljön, amerre lát! *Ijedt mozgólódás. Abdul meglátja Ibrahimot.* Itt vagy, jópípa?!

MUZAFFIR *sértett-árulkodósan.* Uram, Perzsiával hepciáskodik a Herélt!

ABDUL-BASI. Mit, hogy Perzsiával?!

DZSAYUR. Uram, Indiával heee-epepep-ppciáskodik a Herélt!

ABDUL-BASI. Mit, hogy Indiával?! *A vészjósló üvöltés egyre fenyegetőbb.* Abdul-Basi korbáccsal kergeti Ibrahimot. Nesze! Nesze!

IBRAHIM. Jaj nekem!

ABDUL-BASI. Engem csapnak - én is csapok. Nesze neked, nesze. *Jóságosan veri.* Ereszd el a vizeletedet, fiam, úgy megkönnyebbülsz.

IBRAHIM. Jáj! Vájj! *Körülöttük menekülő apródok futnak el sivákolva.*

APRÓDOK. A szultán!

4. jelenet.

Előbbie, a szultán.

SZULIMÁN *a vérfagyasztó üvöltés tulajdonosa. A hárem felől beront. Uuuú! A csököm, a csököm, a bikacsököm! Eltört a bikacsököm valakinek a hátán, már nem tudom kinek!*

ABDUL-BASI. Mindannyiunkén, Mekka Oroszlánja. *Fájdalmasan hátát simogatja. Vedd addig enyémet.*

IBRAHIM *Abdulnak adja a magáét.* Ne - addig, uram.

JANICSÁR-BASI *Ibrahimnak adja a magáét.* Fogd uram - addig is.

SZULIMÁN. Hadd lám. *Végigvág Abdulon.*

ABDUL-BASI. Jáj! Vááj! *Végigvág Ibrahimon.*

IBRAHIM. Au! Au! Au! *Végigvág a janicsárbasin.*

JANICSÁR-BASI. Jujjujjujjuj-jujjujjujjuj!

SZULIMÁN. Rettentő kedvemben vagyok. *Morajló üvöltés. Reszkessen a föld, ha világverő Szulimán haragos kedvében van. A törökök eléborulnak; a követek mély bókkal üdvözlik.*

SZULIMÁN. Mi történik itt?! *Hárman, pergő egymásutánban, szinte egyszerre.*

CORNARO. Hatalmas -

MUZAFFIR. Fényesszakállú -

DZSAYUR. Igazhívők ura és papapapa-parancsolója -

SZULIMÁN. Elég! Beszélj, velencei.

CORNARO. Hatalmas szultán, Velencével bakafántoskodik a Herélt -

DZSAYUR. Uram, kaka-kapcáskodik Indiával!

MUZAFFIR. Pocsékká teszi ajándékainkat -

DZSAYUR. Süteményeinket a felséges momomomo-Moáttár szultána helyett hahahaha-hamm! bekapja: ő! ő!

ABDUL-BASI *szemrehányóan, Ibrahimnak.* „Hamm”...?!

JANICSÁR-BASI *le même jeu.* „Hamm”...?!

SZULIMÁN. Csend! *Vészjóslón Ibrahimra mered - de váratlanul Abdult veri: Ibrahimra néz, Abdulra csap. Abdul-Basi! Micsoda káposztafejűt teszel te a hárem élére?! Micsodás rendet tartsz te Sztambulban? Mi?!*

ABDUL-BASI. Jáj! Vááj!

IBRAHIM *akit Abdul csépel.* Au! Au! Au!

JANICSÁR-BASI *akit Ibrahim csépel.* Jujjujjujjuj-jujjujjujjuj!

SZULIMÁN. Hangot se! *Velőtrázó - főúri nyájassággal.* Nagyköveti testületünket megsérteni a vendéglátó Sztambulban és horgas újjal kotorászni a főfeleségünknek szánt ajándékokban? Hová gondoltok?! *A követeket vállonveregeti.*

KÖVETEK *elbájolva - mélyen bókolnak.*

SZULIMÁN *nyomatékkal.* Majd magam. *Nyugtalan moraj.* Követek összenéznek.

SZULIMÁN. Nyissátok ezt!... Ezt!... Hadd lám. Brokátok, bíborszövetek... Most ezt - *A janicsárok sorranyitogatják a ládákat és Nüreddin ládájához érnek.*

JANICSÁR-BASI *a felnyíló ládába belepillant.* Irgalmas Alláh!

5. jelenet.

Voltak, Nüreddin.

SZULIMÁN *belenéz a ládába.* Muzulmán hitemre... Abdul-Medzsid! Mi ez?

ABDUL-BASI *nézi.* Nüreddin bolondunk!

SZULIMÁN *odainti.* Ibrahim!

IBRAHIM. Az-az, mindvalóságosan!

SZULIMÁN *Nüreddint rázza.* Már hideg... Ördög és pokol! Velencei kutya, mit jelentsen ez?!

CORNARO. Nagyúr, semmit sem értek az egészből.

SZULIMÁN. Visszaélni a vendégbarátsággal?!

CORNARO. Elkeveredett, uram; a láda nem a miénk.

SZULIMÁN. Nem a tiétek?!

CORNARO. Hiszen szantálfa, ha jól megnézed. Szantálfa nálunk nem terem.

SZULIMÁN. Hát akkor kié?!

MUZAFFIR. A miénk se!

DZSAYUR. A mimimm-miénk se!

SZULIMÁN. Emeljétek elő. *Nüreddint apródok kiemelik a ládából és a párnatrónra helyezik.* Elveszettnek hitt, legkedvesebb ugrifülesünk... Igazítsátok meg a turbánját. Kutassátok ki. *Janicsárok szorgoskodnak Nüreddin körül.*

JANICSÁR-BASI. Uram, egy kelyhet leltünk a köntösében. *Felmutatja.*

ABDUL-BASI. A szultána kárbunkuluskelyhe!

MIND. A szultána kárbunkuluskelyhe!

SZULIMÁN *a féltékenység fojtott haragjával.* A szultána kárbunkuluskelyhe Nüreddin bolondunknál... Ha ez igaz, rettentő leszek haragomban. Való?! Hát bennünket már mindenféle sétáló hullával is felszarvaznak?! *Üvölt.* A tűz égeti meg valamennyit! Rájukgyújtom a háremet, rájukgyújtom. Moáttár!

MIND. Jaj, lesz nemulass.

SZULIMÁN *síri hangon.* Hívatjuk a szultánát.

HANGOK kívülről. A felséges szultánát! Hamar -

SZULIMÁN. Első főfeleségem voltál az idén, de turbánomra fogadom: te leszel az utolsó!...

6. jelenet.

Előbbie; Moáttár szultána és hölgyei, közöttük Aysán.

MOÁTTÁR mély bókkal. Mozlimok ura és parancsolója, kegyes hívásodra megjelentünk.

SZULIMÁN álkegyesen. Felséges szultána, te bizonyára szereted a természetes halált.

MOÁTTÁR. Én?!... Uram -

SZULIMÁN. Igen. És nem szereted, ha arravaló iparosok metélik el tündöklő napjaid végét. *Mindegyre vészjóslóbb.* Azért, világszép Moáttár, ami a gégeden kifer, azt most mondd el, mert holnap már nem találod törzseden fejedet!

MOÁTTÁR. Alláh!

SZULIMÁN felmutatja a kelyhet. Mit keres a szultána kárbunkuluskelyhe a bolond köntösében?!

MOÁTTÁR eléberogy. Én nyomorult -

SZULIMÁN reszket haragjában. Most beszélj!... mert turbánomra fogadom -

MOÁTTÁR nyúl utána. A kárbunkuluskehely!...

SZULIMÁN. Szultánod felszarvazója - felelj!

MOÁTTÁR megpillantja a bolondot. Nüreddin! Édes-egy pojácám!

SZULIMÁN. Ha! Most!... Elszólta magát. Elárulta... Huuú! Dühöng. Őrség! Janicsárok! A toronyba véle! Vigyétek ezt a -

AYSÁN az udvarhölgyek közül előront és a szultán elé veti magát. A felséges szultána ártatlan, mozlimok ura és parancsolója. A bűnös én vagyok!

SZULIMÁN. Szavambavágsz?! A hóhért.

7. jelenet.

Előbbie, a hóhér.

SZULIMÁN a hóhérhoz. Abdurramán! Lépj mögé, fiam és ha intek - máris előttünk a feje.

AYSÁN. Uram, a velencei követ kért meg, hogy csempésszük vissza a palotába Nüreddint, akit elgázolt a lovával.

SZULIMÁN. Hallottad, kutyahitű? Még mindig olyan fehér bárány vagy?!

CORNARO. Felség, semmiről nem tudok. Tényvaló, hogy Abdul-Basi egy belső cselédje hozzámlépett és kérte, tegyem az ajándék közé.

SZULIMÁN. Abdul-basi? Már megint?!

ABDUL-BASI. Nem tudok semmit, Felség. Gyomorbántalmaim vannak.

SZULIMÁN. Abdul-basi. Sztambul főfő-csausza semmiről nem tud semmit. No jó. Abdul-Medzsid. Állj a hóhér elé.

ABDUL-BASI *lerogy.* Uram, holnapra mondtuk!

SZULIMÁN. Zsiványkodol?!

CORNARO. Amolyan dajkaféle lehetett, azt mondta - ura parancsára.

JANICSÁR-BASI. Mi fogtuk el, uram, néhány ólálkodóval abajogtak nagyon -

SZULIMÁN. Ha! Hozzátok a dajkát. Hozzátok valamennyit! *Izgatott moraj.*

SZULIMÁN *a hóhérra.* Majd mi ketten Abdurramánnal a végére járunk: ezt turbánomra fogadom.

8. jelenet.

*Előbbie; a dajka, Digrán, Bedreddin, Zubaida, Szerendib.
A janicsárok taszigálva hozzák őket.*

JANICSÁR-BASI. Lódulj! *A dajkát a szultán elé penderíti.*

SZULIMÁN *felmutatja.* Honnan a kehely?!

FOGLYOK *ámuldozva egymáshoz.* A kárbunkuluskehely!

DAJKA. Nem ismerem, a próféta minden rokonára: sohasem is láttam.

SZULIMÁN. Nem ismered?! Állsza hóhérnak elejbé!

DAJKA *leborul.* Kegyelem árva fejemnek, felséges Szulimán!

SZULIMÁN. Meg tudnád mondani, mért sétálnak a hullák Sztambulban kárbunkuluskehellyel a köntösükben?

DAJKA *Nüreddinre.* Teremtőm - a Szerendib tolvaja.

SZULIMÁN. Miféle Szerendib?!

SZERENDIB *reszket, mint a nyárfalevél.* É-én volnék, nagyúr -

SZULIMÁN *förmedve.* Hol a helyed?!

SZERENDIB *a hóhér elé pattan és lerogy.* Pástétomsütőd vagyok és a te szolgád, mozlímok fejedelme, ne taposs el, mi egy tetűt?!

SZULIMÁN. Mit keresett nálad a banya?

SZERENDIB *m. f.* Ná-álam imádkoztak ma hajnalban, ifjú úrnőjével.

ABDUL-BASI. És én erről semmit sem tudok... Hajnalban?! Aysán!

AYSÁN *beismerőleg.* Atyám...

SZULIMÁN. S ez a bolond?

SZERENDIB. Elbújt a kemencémben. Dézsmálta a pástétomot!

SZULIMÁN. Hazudsz! Üsd le a fejét, Abdurramán.

HÓHÉR *bárdját suhogtatja.*

SZERENDIB. Üsd le! Ha már a cinkosai is rajtam keresik azt a kelekótya bolondot... *Zokog.*

SZULIMÁN. Várj még, ne üsd le! *Elhárítja a csapást.* Majdnem elhamarkodtuk. *Szigorral.* Cinkosának nevezed a szultánt?!

SZERENDIB. Nem te, uram: ez a haramis örmény! *Zokogva.* Az egész majomház!

SZULIMÁN. Az örménnyel a hóhér elé!

DIGRÁN *a hóhér elé rogy - onnan rimánkodik.* Uram, én dobtam bele a kéménybe, de nem én öltem meg. Ezek hozták a házamba, holtan. Kegyelem!

SZULIMÁN. Kik -, „ezek”?! *Bedreddin és Zubaida maguktól a hóhér elé lépnek.*

BEDREDDIN *a hóhérhoz.* Mi következünk, mozlin testvér.

SZULIMÁN. Háromig számolok!

BEDREDDIN *leborul.* Uram, szegény halász vagyok, Nüreddin cimborám; vacsoránál locskák voltunk és száлка akadt a torkán: úgy vittük az örmény doktorhoz, venné ki szegénynek -

SZULIMÁN - és kivette?!

DIGRÁN. Felség, a csillagok kedvezőtlen állása -

SZULIMÁN. Szóval meg se próbáltad... Veszed ki nyomban!

DIGRÁN *Nüreddin mellé telepedik és bajlódik száلكájával.*

SZULIMÁN. Az életed függ tőle. *Bedreddinhez.* Ismeritek ezt a kárbunkuluskelyhet?

ZUBAIDA. Masallah!

BEDREDDIN. Hatalmas szultán, már látom, semmi sem segít. Mikor a fejedelmi gályákról vízbedobáltátok a kincset, mi megléeltük a kifogóhálót: hogy ne potyára halásszunk. *Töredelmesen.* Én vagyok az aranyholmik dézsmálója - kincshalász.

SZULIMÁN *elbámul.* Elhalásztátok?!... Haha! Szedte-vedte kópéja! Hát neked dobáltuk a tengerbe, te gézengúz?!

BEDREDDIN. Szánom-bánom -

SZULIMÁN *álharaggal* - „szánom-bánom”?!

BEDREDDIN. Felséges úr, az arany, ami a te hálód szemén kicsúszik, neked meg se kottyán: nekünk talált kincs. *Alkudozik.* Ha megbotoztatnál!...

SZULIMÁN. Megléelték a kifogóhálót. Haha! *Pukkadozik a nevetéstől.*

DIGRÁN *hosszú göcsörtös csontszálat mutat.* Nagyuram: a száлка.

SZULIMÁN. Az a hátgerince, dugd vissza hamar! A száلكát mondtam, te víziló. *Kacag.*

DIGRÁN. *Iparkodva visszadugja és ijedten tovább kutat Nüreddin torkában.*

SZULIMÁN. Hozzátok el, amit a halász kifogott: igazat szól-e.

BEDREDDIN. Hogyne szólnék, uram, egész halasládám telis-deteli drágábbnál-drágább drágasággal -

DIGRÁN. A száлка! *Diadalmasan felmutatja.*

MIND. A száлка!

NÜREDDIN *ébredezik-nyújtózik; hatalmasat prüsszent.* Hssz...csi!

ABDUL-BASI. Él! Él! Nüreddin!

IBRAHIM-AGA. Él! Él! Nüreddin!

MOÁTTÁR. Aranyos pojácánk!

NÜREDDIN *feláll és mámorosan imboly-táncot jár.* Szőnyegen repültünk a világszép szultánával és még álmunkban is éreztük naspolyaízét a szájának cupp! - cupp! - cupp! *Szulimánhoz ér.* Úgy éltünk, mint a galambok. *Megöleli a szultánt.*

SZULIMÁN *ellöki.* Borszagú pogány te! A próféta tilalma ellenére, te részegeskedel?!... Turbánomra, de felnégyeltetlek-kiszégeztetlek: „így jár, aki a hitetlenek borát issza”. Verjétek vasra.

NÜREDDIN *kábán.* A hajába temettem ezt a képes felemet, uram-bocsá - *A hóhér vasra veri.*

9. jelenet.

Előbbie, Husszein majom; később konyhabasi.

HANGOK. A halász ládája! *Két janicsár hozza; Husszein majom láncon kullog utánuk - horgászbot a kezében.*

JANICSÁR-BASI. Felséges szultán, itt hozzuk a halasládát, lezárva hat lakatra; a hetedik a majom.

SZULIMÁN. Ördögös kópé. Kérdemelted! Legyen tiéd, a fűrfangodért. Mutasd hát gazdagságodat!

Halk zene.

BEDREDDIN *kinyitja; a láda zsúfolásig ficáncoló hallal.* Alláh nagy!... *Csodálkozás moraja.*

KONYHABASI *a hárem felől; besiet és a szultán elé borul.* Hatalmas Szulimán: csoda! Ma reggelre minden aranytál a helyén-termett...

SZULIMÁN. Halász, hazudtál.

BEDREDDIN. Megkövetlek, nagyúr: aranytálat halásztam, nem hazudtam.

SZULIMÁN. Hazudtál, halat fogtál.

BEDREDDIN. Megölhetsz. Aranytálat fogtam, a tied.

SZULIMÁN. Hallhattad: a mieink megvannak, hiánytalanul. Akkor hát?

BEDREDDIN. A gonosz dzsin a hálómra ült!

SZULIMÁN *szelíd gúnnyal.* Tán nem is dobáltuk a tengerbe és te nem is fogtad ki őket, szegény halász...

BEDREDDIN. Hát a kincshalászat -

NÜREDDIN. Hát a szőnyegrepülés a szultánával -

ZUBAIDA. Mind csak álom lett volna...?!

HUSSZEIN *serényen horgássza a szultán turbánját.*

SZULIMÁN. Ne búsulj, tiéd az Aranyszarv minden hala és a százezer arany tanyga ráadásul, mert megfogtad a tolvajt. *A foglyokhoz.* Szabadok vagytok. *Digrán, Szerendib, Bedreddin, Zubaida hálálkodnak.*

NÉGYEN. Nagyurunk!

SZULIMÁN *a hóhérnak.* Abdurramán! Állj a bolond mögé.

NÜREDDIN. Nem hallottad? Odaállj. *A szultán mögé mutat.*

SZULIMÁN. Turbánomra! Valakinek a feje leesik ma még... Nyugodj bele. Nüreddin fiam: te már voltál Sztambulban egy napig sétáló hulla.

MOÁTTÁR. Urunk, ha tetszésre találok még színed előtt: kegyelmezz neki!

SZULIMÁN. A tolvajnak?

MOÁTTÁR. Nem tolvaj ő: a becsület megtaláló!

SZULIMÁN *kedvetlenül.* A kutyahitű. Bort ivott -

MOÁTTÁR. Engedjétek szabadon. Jer, pojáca. *Nüreddint elengedik.*

ABDUL-BASI. Méghogy ez a pástátomsütő! Majd lakol a két kezével.

AYSÁN *Ad spectatores.* A derekam körül.

SZULIMÁN. Hát kit végezzünk ki, Abdurramán fiam?! Megfogadtam turbánom -

HUSSZEIN *majom horogra kapja a szultán turbánját.*

SZULIMÁN. A turbánom! *Utánakap.* Te voltál, te mákvirág?! Hóhér! A majmot kivégezni.

MOÁTTÁR. Az oktalan állatot? De Szulimán...

SZULIMÁN *nyöszörögve.* Hát csak nekünk - a nyomorultnak, ne teljék kedvünk?!...

HUSSZEIN *majom a hóhér vállára ül.*

MIND. Kegyelmezz a majomnak!

SZULIMÁN. No jó. Ma senkit nem végeztünk ki, ma rossz napunk van: születésünk napja.

Unottan párnáira telepszik; mellette jobbról Moáttár, balról Nüreddin, mögöttük Szerendib, Aysán, Abdul; tableau. A többiek táncra perdülnek.

TUTTI.

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a
nagy, ez a galibai nap
anélkül, hogy valakit feltrantran-
trancsírozzanak

A nagy szuli hős szuli szuliszulimán

Szulimán Szulimán

szülišzüli-születésnap ünnepi

ülnapot ülni kíván

derék janijani-janicsárok síppal-dobbal

dibedobbal

nyenyérével

s aki néző tapitapi vastapi-vastapi

tapsoljon henyé

tenyerével

heviben mint aki örömét leli benn leli benn

leli benne ma

úgy járjad

a világbiri-biribiri-birodalomalapító szulu

szuluszulu

szultánnak

Függöny

ASSZONYOK GYÖNGYE

*napkeleti parábola
a Megváltó Istenek
könyörtelen irgalmáról*

DRAMATIS PERSONAE

ANUBANÍNI, szegény szíjjártó Babilonban
ZEHUNABÍBA, a szíjjártó gyermekfelesége

1. MESÉLŐ

2. MESÉLŐ

AMURAFEL, tanácsos, a Király Jobbkeze

BUMABURIÁS, tanácsos, a Király Füle

NABUNAZIR, tanácsos, a Király Szeme

SZAKHÚR, papifejedelem, a Király Nyelve

MERODACH-BAÁL, Világisten

NISZÁBÁ, Virágisten

TIÁMÁT TÚZANGYAL

asszony nép az Asszonyházban

CSALÓ

Babilónia sokadalma

1. MESÉLŐ. Valamikor nagyon régen - (mikoron még olyan szegény ember is akadt, amilyen szegény ma már ember nem is lehet) - a káprázatos-fényességes Babilon városában élt egy szööör-nyüüü-ségesen szegény ember, bizonyos Anubaníni nevezetű. Ez az Anubaníni, mesterségére szíjjártó, földhözragadt öntözőművesek gyermeke volt, annak is a tizenharmadik és az utolsó, aki bezárta anyja méhét. Vásárról-vásárra koldulva járt és úgy sodródott el a messzi Lullubu tartományból a tündöklő Babilonba, szépséges gyermekfeleségével, akinek Zenuhabíba volt a neve.

2. MESÉLŐ. A párocska a városfalakon kívül lakott egy sárviskóban s abból tengette életét, amit a kapukban haddal lebzselő feslett fehérnép meg a Jó Rablók Kapitánya a küszöbre vetett. Anubaníni és Zenuhabíba -

1. MESÉLŐ. Anubaníni és Zenuhabíba!

2. MESÉLŐ. A világ legnyomorultabb emberpárja volt s olyan hódtszegény, hogy a szíjjártót meg a feleségét a város nevezetességei közt tartották számon; mi több, a legenda szerint -

1. MESÉLŐ. - a legenda szerint egy ravasz babiloni aranyhajcsár meggazdagodott rajtuk azzal, hogy - tudtukon kívül - titokban, pénzért mutogatta őket, minden egyes alkalommal feltéve egész vagyonát egy sikulus ellenében, ha valaki náluk szegényebb emberpárt mutat neki széles e Babilóniában.

2. MESÉLŐ. Anubaníni tizenkét bátyja Lullububan taposta a vízikereket egy nagyúrnál s vaksi-vén szüléi már ahhoz is öregecskék voltak, hogy bóbiskolás nélkül őrizték a kerékvető követ; így hát otthonról nem volt mit remélniük s oly régen elpártolt tőlük a szerencse istenasszonya, hogy immár nem szánta, de haragudott, valahányszor a szeme elé került e páriák imája...-

1. MESÉLŐ. Már megtagadta tőlük olaját az olajkáros, vizét a lajtos, bőrét a cserzővarga, és végezetre az olyan vendéget is nagy tisztelettel üdvözölték, ha panaszosan a perzselő szelű babilóniai éjszakában a putri előtt bebocsáttatásért felvonított - mint a róka meg a pusztai hiéna. Már bizony az éhhalál küszöbén állott ez a szegény szíjjártó meg ifjú felesége. Zenuhabíba így zokogott:

ZENUHABÍBA. Jaj nekünk! Mit vétettünk a nagyságos úristeneknek, hogy ilyen fiatalon kell éhenpusztulnunk?! Miért is teremtettek ilyen nyomorultnak, vagy ha már teremtettek, miért nem adtak tányérkát, tányérkába leveskét, abba meg beleaprítanivalót... miért, miért, a nagyságos úristenek?!

2. MESÉLŐ. A szegény szíjjártó zokogó életepárjára pillantott és mogorván így sóhajtott fel:

ANUBANÍNI. Haj-baj, bizony-bizony. Meglátogattak bennünket azok a nagyon-jó, nagyon-felséges istenek...!

1. MESÉLŐ. A gyermek Zenuhabíbanak úgy hullott a könnye, mint a záporosó s már nemcsak a zsebkendője volt csuromkönny, de még a szoknyája-csipkeszegélye is.

2. MESÉLŐ. - Anubaníni csak nézi-nézi, dülled-mered a szeme és majd kiesik a csudálkozástól, hallga csak, hallga: ahova hullnak-hulldogálnak, nagyot koppannak a könnyek a padlón, elkoppannak, elgurulnak. A szegény szíjjártó felemeli - hát uramfia, látja ám, hogy igazgyönggyé változott az asszonyi könnyek minden cseppje.

1. MESÉLŐ. Hüppögő ifjú felesége zavarodottan nézett rá s elgondolhatni, hogy csak annál sűrűbben hullajtotta könnyét, mivel azt hitte, a szíjjártó az éhségtől már az eszét vesztette...

ZENUHABÍBA. Mit ámulsz-bámulsz, édes férjem, te szegény?!

ANUBANÍNI. Bizony hogy nem vagyok többé szegény! Ehol-e: csupa színigazgyöngy, olyan igaz, mint hogy itt zörgetem tarsolyomban: csak győzzem összeszeddegélni s mind csak potyogtatom, ahol-e!...

1. MESÉLŐ. Azzal felmutatott egy marék gyöngyöt s igen bohókásan kacagott rajta.

2. MESÉLŐ. Hát amint a marék gyöngy pergését-csillámlását látta, a menyecskének is elmúlt a sírhatnékja; arcocskája kigömbölyödött és azt kiáltotta:

ZENUHABÍBA. Akkor hát ma veszel nekem a virágvásáron egy tulipánt!

1. MESÉLŐ. Minek hallatára Anubaníni elkomorodott és oly méltóságteljes képet vágott, amint az csak egy szegény szíjjártótól telhet:

ANUBANÍNI. Tulipánt a virágvásáron?! Ne inkább kukoricamálét elsőbbit...?

ZENUHABÍBA *nekividámodik.* Málét hát, de még mézet is belé!... Hát a mákos-mazsolás cipó, hozzá?! Hiszen azért a marék gyöngyért nem hogy egy kötényrevaló cipót, de egész boltját odaborítja a pék elibéd!... Magam meg szaladok ízibe pékhez-rőfösékhez, zsidárushoz-árendáshoz, tímárhoz-vargához s a madárpiacon megkeresem a legszebb galambpecsenyének valót, hogy hóttra ne együk magunkat ebben a mi nagy gazdagságunkban. Adssza egy marékkal, édes férjem, Anubaníni, Asszonyok Gyöngyéből adssza egy marékraivalót!...

1. MESÉLŐ. Odaadta a szíjjártó a marék igazgyöngyöt s míg a menyecske odajárt, gondolatokba mélyedt - már amilyen gondolatok egy szegény szíjjártónak dukálnak...

ANUBANÍNI *morfondíroz.* Hm... Hogy volna, ha ezt a sárviskót leronttatnám s a helyébe palotát - mit is mondok, palotát, azt is lerontatnám s annak a helyébe nem is egy, hanem tizenegy várkastélyt emeltetnék: minden áldott este az utolsó percben dönteném el nagy kényeskedve, hogy melyikben volna elhálhatnékom... Hm! - - -

2. MESÉLŐ. Nemsokára az ifjú Zenuhabíba meghozta a puttonyraavaló elemózsiát, a kalitkában a galambpecsenyének valót, zsákmányát lerakta a földre, mely a szegény emberpárnak egyúttal asztala volt; de mielőtt felkötötte volna kötényét, huncut-nevetősen s valamit a háta mögött rejtgetve - így szólt:

ZENUHABÍBA. Mit gondolsz, mit hoztam a virágvásárról?

ANUBANÍNI. Ugyan mit hozhattál volna, hacsak nem valami haszontalanságot - - -

ZENUHABÍBA. Ezt a gyönyörű tulipánt!

ANUBANÍNI. Illő ez, nem szégyelled magad, még a csorba tükör előtt illegeted, még a hajadba is tűzöd?! Mert mindig azokon az átkozott tulipánokon jártatod az eszed -

ZENUHABÍBA. Hát?! Nem tetszem..?!

ANUBANÍNI. Kellett is, haszontalanságra herdálni a drága kincset...!

1. MESÉLŐ. Így morgolódott bosszúsan Anubaníni és felszította a tüzet. Hamarosan elkészült a galambpecsenye s rögvest nekiestek; az asszonyka nagy vidáman és egyenként becézve minden falatot.

ZENUHABÍBA. Haha! Turbékoljatok csak, gilicéim, a hasikámban, szebben már nem is turbékolhatnátok!...

2. MESÉLŐ. A szíjjártó nagyokat mélézött, nagyokat nyelt és már a finom mákos-mazsolás kalácsnál tartott, azt eddegélte nagy komoran -, de mintha egy gondolata elmetélte volna étvágyát. Amikor a szerencse-csontocska eltördelésére került a dolog, az ember úgy tett, mintha nem venné észre az asszonyka szerelmetes ingerkedését; bekattantotta bicskáját és így szólt:

ANUBANÍNI. Ez is megvolt. No most sírjál.

ZENUHABÍBA *elbámul.* Sírjak? Hát ugyan már miért sírnék, édes férjem, amikor úgy belaktam, mint a duda?!

ANUBANÍNI. Ne feleselj, asszony; hanem sírjál.

ZENUHABÍBA. Elmúltott a sírhatnékom: megvígasztalódtam.

ANUBANÍNI. Ríjál, ha mondom!

ZENUHABÍBA. Hogyan sírhatnék, hiszen olyan-de-olyan nevetős kedvemben vagyok!

ANUBANÍNI. Azt adják meg a nagyon jó istenek!

ZENUHABÍBA. Mit, hogy nevessek?! Azt már megadták! Haha!

ANUBANÍNI. Ne bújj hozzám, ne hízelkedjél!

ZENUHABÍBA. Miért vagy ilyen goromba Zenuhabíbádhoz, édes férjem?! Hát már a válladra se boruljak? Ellöksz?!

ANUBANÍNI. Sírjál, mordízomadta!

ZENUHABÍBA. De mikor nincs rá okom!

ANUBANÍNI. Ha másért nem, a tulipánért!

ZENUHABÍBA. Eztán nem múlik el nap, hogyne hoznál, ugye szerelmetes férjem, hozol a szép szíjjártónénak tulipántot?

ANUBANÍNI. Hozom bizony, hozom a tulipántot, ne félj. De sírás-rívás az ára - - -

ZENUHABÍBA. Még hogy sírás-rívás? Ember! Eszednél vagy-e?!

ANUBANÍNI. Hallod-e, házam pazarlója, ez nem tréfadolog. Ihol van, látod-e: ez a szememfénye, ez a vadonatúj -

ZENUHABÍBA *elszörnyedve.* Az alligátorkorbács!

ANUBANÍNI. Alligátorbika bőréből magam hasítottam. Ha ezt az alligátor-korbácsot a lilium-vállad fölött megsuhogtatom, akkor se...?!

ZENUHABÍBA. Anubanini! Édes férjem: félek tőled!

ANUBANÍNI. Ha rajtad próbálom ki, amilyen jól-csapó keményre cserzett vadonatúj, megforgatom a fejem fölött és végigvágok rajtad, hogy sírjál: akkor se...?! *A szíjjártó korbácsolni kezdi; a menyecske jajveszékel.*

ZENUHABÍBA. Jaj! Jaj! Mért versz, mért versz, édes férjem?! Hiszen gazdagok vagyunk!

ANUBANÍNI. Az én szívemet ugyan meg nem indítod, hiába minden! Térdre rogyasz, levágódsz elébem, lábam után kapkodsz, visongatsz-nyarvákolsz, komédiázol! Ontod-e könnyeidet, ahogy én szeretném: szépszerével! Sírsz-e már?!...

ZENUHABÍBA. Mit vétettem?! Jaj! Jaj! Mért versz, mért versz, én édesem?! Hiszen gazdagok vagyunk, hogy ennél gazdagabbak nem is lehetünk, minek is lennénk...?! Miért?!...

ANUBANÍNI *magánkívül üvöltöz.* Csak!... Azért! Hogy még gazdagabbak legyünk!

ZENUHABÍBA. Ne bánts! Mindent megteszek! Ne! Ne! Ne bánts!

ANUBANÍNI. Még ne is bántsalak?! Te, te pazér! Tulipán kell neked? Minden napra, tulipán?! Már mindjárt neked hajtson Babilónia minden tulipánja?! Házam fecsérője te, te felesleges száj!... -

1. MESÉLŐ. Így ordított Anubanini össze-vissza; azzal kikapta az asszony hajából a tulipánt, földhözvágtá és rátiport.

Távoli dörgés-dördülőzés - baljós robaj.

2. MESÉLŐ. Tulipánja pusztulása láttán keservesen eleredt Zenuhabíba könnye. Gyöngyös csillogással, peregeve-koppanva hullott a padlóra mind, hogy Anubanini alig győzte összeszedni. Aznap egész éjszaka verte asszonyát a megdühödött szíjjártó s oly gonoszul ordított, hogy az arralátogató sakálok riadtan menekültek a viskó környékéről... -

1. MESÉLŐ. ...szomorú élet köszöntött a gazdag szíjjártónéra. A világ előtt eltagadta-titkolta bánatát s hátának égő hurkáit csipkével, bíborral, bársonnyal takarta; de ha leszállt az est, azt sem tudta, melyik egérlyukba bújjék s milyen kicsire húzza magát - - -

ANUBANÍNI *korbácsát csattogtatva ordibál.* „Tulipántot”, mi-iii?! „Mikor hozol nekem tulipántot”, mi-iii?! Várj csak, várj, majd mindjárt lesz neked, hogy ahova nézel, tulipánt káprázol! -

ZENUHABÍBA. Ne gúnyolj, ne gyötörj! Jaj! Jaj! Hát hány veréssel kell és hányszor, lakolnom azért az egyszál tulipánért...?!

1. MESÉLŐ. Hanem a szíjjártók nábobjának semmi sem volt elég. Úgy lett, amint elképzelte: palota helyén tizenegy várkastélyt emeltetett; aranyhintót tartott, színarany a lószerszáma, gyémánt a seszeriseszáma - akarom mondani: gyémántszőrű paripája, tűztopáz a zabolája (mert mindenével úgy volt, hogy seszeriseszáma, hiszen tengerijével kincset lehetett volna rekeszteni); de kamarájában hiába állt zsákszáma a gyöngy, hiába vájkált könyékig az igazgyönggyel teli kádakban, sose tellett mindenre, amire vágyott, mert sose volt úgy, hogy egy icipicivel többre ne vágyott volna és ez az icipici volt az asszony veszte. Ha Babilon tornyában az éjfelet elütötte, előrontott termeiből, hétágú alligátorkorbácsát rázva ráuszult Zenuhabíbara és elbődült:

ANUBANÍNI *elcsördíti korbácsát.* A kád fölé hajolni, de lássam is már! Mi az, még mindig száraz a szemed, haszontalan fehércselédje?!

ZENUHABÍBA. Minden könnyem elszáradott. Irgalmazz, kegyelmezz, Anubaníni, édes férjem s bocsáss el szegénységben!...

ANUBANÍNI. „Elszáradott”?! Ha! Majd én meglelem a módját, hogy az a kőszikla szíved meglágyuljon és a könnyed is megeredjen. Meglelem a módját, sose félj s majd adok én neked minden-napra-tulipántot... -

ZENUHABÍBA. S azzal nem törődöl, hogy a szívem megreped?

ANUBANÍNI. Ne szaporítsam a szót, te céda-cemende! Bezzeg elcifrálkodni, tulipánra herdálni a drága pénzt, azt tudnád, amíg ki nem rángatom mindenszál hajadat, hogy ne legyen mibe tűzzed... -

ZENUHABÍBA. Szánom-bánom azt az egy szál tulipánt is, amit vétettem: kitelnék belőle Babilónia minden tulipántos kertje, amennyit vezekeltem érte...

ANUBANÍNI. Lárifári! Ríni, de tüstént, sírni-ríni, ha mondom, mert azt a tulipánt már nem csinálod vissza! Hiába csúszol a porban, hiába ölelgeted a lábom, addig innen el nem mozdulsz, amíg ez a kád nem lesz színültig teli színigazgyönggyel.

1. MESÉLŐ. Azzal megsuholta az alligátorkorbácsot s ütötte-verte asszonyát, ahol érte, mind sűrűbben, mind bőszültebben - mintha csak megérezte volna, hogy már nem sokáig verheti; mert a boldogtalant elemésztette a bánat s egy szép napon a gonosz Anubaníni azon vette magát észre, hogy majd beleszakad a korbácsolásba, ám a boldogtalan teremtes többé nem mozdul. Elfelejtettem mondani, hogy a szíjjártó ekkor már király volt. Hogy fennhéjázásból-e, vagy azért, hogy túljárjon a saját szíjjártó eszén, nem firtatom: királynéját bebalzsamoztatta, a balzsamozókat leölette, a gyilkosokat megfojtatta s a fojtókat messzi háborúba küldte a biztos halál elé -, hogy ilyenformán megtévessze a lelket s zavarodottságában Zenuhabíba árnya ne találjon hozzá átkaival.

2. MESÉLŐ. De amilyen álnokul szerezte királyságát, kétszer olyan álnokul tartotta meg. Tizenkét bátyját - minekelőtte megtudhatták volna, hogy öccsük lett a király - fővárosába csalta s a palota árkába dobatta; öreg szüléit Lullububan - hogy hiába ne várják vissza csemetéiket - levágatta. Kiáltók jártak szerte Babilonban, hangos szóval hirdetve a király jóságát, amiért írماغját is kiirtotta a trónkövetelőknek s megmentette a birodalmat a pártütéstől. A papok hálaáldozatot mutattak be Merodach-Baálnak s lullubui Anubaníni nagykirály a tartományok üdvözlő követeit ott tartotta palotájában és életfogytiglani lakomázásra ítélte. Ám a vesztegetések, az orgyilkosságok a trónjához vezető hosszú úton, martalóchadak jól-tartása, fegyverkovácsok tejben-vajban fürösztése bizony-bizony: egyet felemésztettek kerek száz kincseskádjából a királynak s már csak kilencvenkilenc maradt; márpedig minden király tudja, hogy a kincseskád úgy szép, ha kerek szám.

1. MESÉLŐ. Mind újabb meg újabb királyasszonyokat hurcoltatott palotájába. Örömmámorban úszva vonultak a fényes Asszonyházba; de jókedvük nem tartott sokáig; mert amikor Babilon tornyában éjfelet ütött az óra, a szerelmes királyi ölelés helyett a dühödött szíjjártó sújtó erejével ismerkedtek meg s már csattogott is hátukon az alligátorkorbács; és a nagyúr rájukrivalkodott:

ANUBANÍNI. Sirjál!

Lecsattanó korbács, vészjósló robajlás - asszonyi jajveszékelés.

2. MESÉLŐ. De bárhogy patakzott az új asszony könnye, a szíjjártó többé nem bukkant olyan szelíd, igazgyöngy-termő szempárra, amilyen Zenuhabíba hűséges szeme-párja volt.

1. MESÉLŐ. Egyszer azt álmodta, a sárviskóban tengődik megint, alig lát az éhségtől, majd eleped a szomjúságtól, ajtaját köpdösi-rugdossa a tímár, az árendás, a lajtos, az olajkáros; Zenuhabíba pedig testével állja el a nyílást és szemrehányó tekintetét urára vetve, egyre kérdegeti:

ZENUHABÍBA *szellemhangon...* Mikor hozol nekem egy szál tulipántot? - - -

1. MESÉLŐ. Másnap, amikor a temérdek palotában minden elcsendesült és a fáklyákat is eloltották, nagy titokban a király egy fátyolos szövétnekkal felkerekedett hálózából és átosont a kincsesház sírtornyába, hol bebalzsamozott feleségét őrizte volt.

2. MESÉLŐ. Zenuhabíba ott hevert a kőravatalon, üveg-tekitetét a boltozatra vetve, fejénél két hosszú-mártott gyertya lángadozott baljós lobogással. A király körülmélt, lekoppantotta a gyertyákat és alligátorkorbácsát suhogtatva, felhágott a talpazatra. S azzal, mentől iszonyúbb káromkodások közepette, visszaválozott kapzsi szíjjártóvá:

ANUBANÍNI *fujtatva-sziszegve.* Ríjjál! Ríjjál, mert minden isten az atyám, hogy haló porodban sem lesz nyugovásod a Hétágútól!...

2. MESÉLŐ. És lesújtott vele és álmaival csépelni kezdte a holtat. De Zenuhabíba nem rítt...

1. MESÉLŐ. Történetesen épp arra bolyongott egy álmatlan dajka; feltűnt neki a hirtelen setétség a sírtoronyban, és hétoszlop-hét-rács mögül, ez a dajka, megleste a királyt, másnap már Babilonban városszerte rebesgették, hogy a fejedelem a királynét még holtában is korbácsolja.

2. MESÉLŐ. Meghozták a híret a nép felzúdulásának a hajdúk és a király igen megszeppent. Tanácsba szólította főembereit. Irdatlan asztal közepére teli réztenger igazgyöngyöt tétetett és mellévetette a csupavér alligátorkorbácsot. És rájukförmedett:

ANUBANÍNI. Lehet-e gonoszsággal vádolni trónján a királyt? Vén Amurafel, Öntözögátak Bérője: te válaszolj mindötök helyett!

AMURAFEL. Vessen vámot a jóságra a király, cserébe, hogy a jókra kiárasztja dicsőségét.

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-ki merítsen a réztengerből, amennyi gyöngyöt csak markolni tud...

1. MESÉLŐ. Azt láttátok volna, hogyan ágaskodnak-gebeszkednek az irdatlan asztal temérdek közepére - ám sehogy sem értek el a réztengerig. Abban a szempercenetben Anubaníni intésére a varázsasztal - mert elfelejtettem mondani, hogy Anubaníni akkor már gonosz varázsló is volt - a varázsasztal odafogta a sok nyujtakozó jobbot és kínpaddá változott. A tanácsosok sivalkodása felverte a palotát -

TANÁCSOSOK. Jáj-váj!

ANUBANÍNI. Nincs szükségünk törpe lelkekre, kik így kevéssel beérik...!

1. MESÉLŐ. Így háborgott a király, és csuklóból lecsapatta jobbjukat. Csak Vén Amurafel nem nyúlt a gyöngy után; hanem egész idő alatt talizmánjával játszadozott. A király meghagyta jobbkezét és kinevezte a Király Jobbkezének.

2. MESÉLŐ. Új tanácsosok seregelték a réztenger asztala köré, és a király azokra is ráförmedett:

ANUBANÍNI. Lehet-e gonosszággal vádolni trónján a királyt? Agg Burnaburiás, oly sok államművészeti munka szerzője: te válaszolj mindötök helyett!

BURANBURIÁS. Tiporja ki az olyanból a lelket, ám hagyja meg életét a király, hogy lelketlenné legyen.

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-kimerítsen a gyöngyből, amennyit csak markolni tud.

2. MESÉLŐ. Már addigra meghallotta mind a póruljártak sivalkodását s nem mozdult, sőt inkább messzehőkölt a réztengertől - azaz csak hőkölt volna; mert Anubaníni intésére a varázsasztal odafogta mindnek a szakállát és kinpaddá változott. A főemberek jajveszékelése betöltötte az eget -

TANÁCSOSOK. Au! Vau!

ANUBANÍNI. Nincs szükségünk e nagyralátókra, akik a fejedelem ajándékával nem érik be...!

1. MESÉLŐ. Így háborgott a király és levágatta szakállukat-fülüket. Csupán az agg Burnaburiás nem hőkölt, hanem egész idő alatt a fülét betakarva, szakállát szorongatta. A király meghagyta szakállát és kinevezte a Király Fülének.

2. MESÉLŐ. Újabb főemberek seregelték a réztenger asztala köré.

ANUBANÍNI. Lehet-e gonosszággal vádolni trónján a királyt? Bölcs Nabunazír, te szólj mindötök helyett!

NABUNAZÍR. Szólítsa hadba a zúgolódót a király s akkor majd visszasírja az áldatlan béke sanyarúságát.

2. MESÉLŐ. Így Nabunazír, a Simanyelvű, ki még sok királyt akart megérni - amilyen hosszúéletűek a kigyók...

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-ki merítsen a réztengerből, amennyi gyöngyöt csak markolni tud...

1. MESÉLŐ. Ám addigra hallhatták társaik sivalkodását-veszékelését: nosza köntöséből ki-ki elékapta aranyos tüszőjét s versengve töltögette gyöngyeit-mindenét a réztengerbe, amije volt. Abban a szempercenethen Anubaníni intésére a varázsasztal elkapta a főemberek torkát és - vérpaddá változott. A főemberek visítása mérföldekre elhallatszott -

TANÁCSOSOK. Ujujujujj!

ANUBANÍNI. Nincs szükségünk ez alamizsnálkodókra, akik elorozzák a király harácsát...!

1. MESÉLŐ. Így háborgott a fejedelem. Szemüket kiszúratta, fejüket leborotváltatta, mint a rabszolgának és úgy csapatta le; csupán az egy Nabunazír fejét és szemevilágát hagyta meg, aki egész idő alatt szemére tapasztott kézzel ült és nem mozdult: őt megtette a Király Szemének.

2. MESÉLŐ. Ezután vámot vetett a jóságra, míglen drágább jószág lőn a gonoszságnál -

1. MESÉLŐ. - a lelkét tiporta az irhája-féltőnek, míglen Babilóniában lábrakapott a lelketlenség -

2. MESÉLŐ. - hadbaszólította a zúgolódót, míglen visszasírta vackának háborítatlan nyomorúságát... Ám Anubaníni királynak ekkor sem volt nyugovása.

1. MESÉLŐ. Egy éjjelen különös álmot látott. Keselyű szárnyú, tűzláng tekintetű, szomorú angyal állott előtte s oly földöntúli lény, kinek sárkányfarkán, bikatestén s orcája nemes vonásain menten megismerszik, hogy a halhatatlanok közül való. A tűzangyal megrebbentette szárnyát és így szólt:

TIÁMÁT TŰZANGYAL. Fejed felől addig el nem hárítod a romlást s jaj néked Anubaníni, amíg egy asszony a szánalom könnyét nem ontja érted.

1. MESÉLŐ. Keselyű szárnyának irtózatossuholására a szíjjártó annyira megrémült, hogy felkiáltott:

ANUBANÍNI. Ha! Ki vagy, te tűzláng tekintetű, te keselyű szárnyú nagyangyal: ki vagy?!

2. MESÉLŐ. Tulajdon kiáltására, verítékben fürödve ébredt fel és még akkor is érezni vélte a szárnysuhogást -

TIÁMÁT *a túlvilág fenséges magasságaiból.* Addig el nem hárítod a romlást... Egy asszony... Amíg szánalom könnyét nem ontja érted... Anubaníni! - - - Anubaníni - - -

1. MESÉLŐ. Tüstént felsekert aranyos nyoszolyájáról és ágyasházába ment. Rugdalva-rángatva szedte elő asszonyait s egyik a másik után, ott reszketett a szíjjártó könyörtelen korbácsa előtt.

2. MESÉLŐ. Anubaníni meg ráemelte a hétágú alligátorkorbácsot s rettentő hangon elbódult. *Rémült asszonyi zsvaj.*

ANUBANÍNI ... Szánj! *Panaszos hangok, riadalom az asszonyházban...* Szánj, ha mondom! *Asszonyi hangok: esdeklés, tiltakozás...* Szánjatok, de tüstént, mert lesz mindjárt olyan haddelhadd, hogy magam is megszánlak benneteket! *A lecsapó korbács csattogása; jajongás, veszékelés.*

ASSZONYOK. Légy átkozott! Légy átkozott! - - -

1. MESÉLŐ. Az asszonyház szívszaggató jajgatását a nép is meghallotta s néma haraggal gyűlni-gyülekezni kezdett a palota körül - egész Babilon.

2. MESÉLŐ. A palotájába rekedt király sebtében bezárkózott főembereivel a réztenger asztala körül, elmondta álmát a keselyű szárnyú, tűzláng tekintetű angyalról s azt is, amit az angyal mondott.

ANUBANÍNI. Aki álmát megfejti, azzal a király nagy tisztességet téssen! Szakhúr papifejedelem, te szólj mindőtök helyett!

SZAKHÚR. Addig nem ül trónján bizton a király, míg minden ő dolgában a népet cinkossá nem teszi.

2. MESÉLŐ. Így Szakhúr - egy matuzsálemi korú jós, aki még sok király álmát szerette volna megfejteni.

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-ki merítsen a gyöngyből, amennyit csak markolni tud.

2. MESÉLŐ. Ám addigra okultak társaik vesztéből s ugyan vett is mind a tenger gyöngyéből illendőképp, de csak egyet-egyet.

1. MESÉLŐ. Anubaníni látta, mikor összevillant a sok főember szeme, hogy ilyen ravaszul túljártak a varázssasztal eszén és igen megszeppent -

2. MESÉLŐ. - olyannyira megszeppent, hogy a palota kapuján kilépőkre rászánt egy-egy surranó nyílveesszőt, egy zsákot s egy-egy követ benne az egy-követ-fűjőknak - s azzal a felvonóhídról hosszú víziútra bocsátotta tanácsosait. Csupán az egy Szakhúrnak kegyelmezett - ímígyen becsülve benne a főkolompot! - s nemcsak életét kímélte meg, de nagy tisztességet tett vele s kinevezte a Király Nyelvének.

1. MESÉLŐ. Tetszett a jóspap beszéde Anubaníni királynak s nyomban hozzálátott, hogy mind ő gonoszságában cinkosává tegye széles e Babilont.

ANUBANÍNI. Szakhúr! Király Nyelve! Állj elé! Kinevezünk Hazugságügyi Miniszterünknek és elrendeljük, hogy eztán minden hazugság tartassék az igazság fiókozataiban.

2. MESÉLŐ. Azontúl nem volt az ember ígéjének olyan fiókozata, amelyben ne a hazugság zsigogott volna Babilonban.

ANUBANÍNI. Nabunazír! Király Szeme! Állj elé! Kinevezünk Győzelemügyi Miniszterünknek: úgyan tedd a dolgod, hogy javunkra válják!

1. MESÉLŐ. Elgondolhatni, mi volt a dolga. Valahol csak a király hadait vereség érte, a Király Szeme rávetette szemét a vérestalpú hírmondóra s a talpából kiolvasta a győzelmet; nem is ültek még annyi diadalünnepeket Babilonban.

ANUBANÍNI. Burnaburiás! Király Füle! Állj elé! Kinevezünk harácsügyi Miniszterünknek: úgyan tedd a dolgod... -

2. MESÉLŐ. Amiről a Király Füle csak félfüllel hallott, az mindjárt a Király Jószága lett; volt is annyi jószága a királynak, hogy kétfele állt a füle tőle.

ANUBANÍNI. Amurafel! Király Jobbkeze! Állj elé! Kinevezünk Gonoszságügyi Miniszterünknek! S úgyan tedd a dolgod.

1. MESÉLŐ. Jobbra már nem is bízhatta volna a nép jólétét - hogy érezzék a Király Jobbja Kezének Súlyát.

2. MESÉLŐ. Ezzel bocsátotta útjára Szemét, Fülét, Jobbját, Nyelvét és minden miniszterét a király; s azok elárasztották gonosznál-gonoszabb rendeletekkel Babilóniát.

1. MESÉLŐ. Amurafel elcsapatott minden bakót.

AMURAFEL. Nincs többé állami ítéletvégrehajtó! Bevezetem az általános hóhérkötelezettséget!

1. MESÉLŐ. - mindenki minden esztendőben egy napig köteles volt ingyen hóhérkodni; aki megtagadta vagy elszökött, azon mások gyakorolták a mesterséget. Ekkor mondták országszerte, hogy Babilóniában mindenki hóhér és mindenki lóg a szomszéd kötelén.

2. MESÉLŐ. Nabunazir érdemrendet alapított a haramiaságra.

NABUNAZIR. Haramia-érdemrendet! A mentől magasabb hivatalokat eztán csupán a minél nagyobb haramiák kaphatják meg!

2. MESÉLŐ. A Kérdemesült Himpellérek - ilyenekből kerültek ki a főminiszterek; ezek még a hátukon - még a könyökükön is fényes medáliát viseltek: mert noha ott jött ki a könyökükön, tartották a Régi Gárda cinkos haramiaságát, minden tisztségükben megbecsülték magukat és tartották a bitangságot.

1. MESÉLŐ. Burnaburiás szabad rablást hirdetett.

BURNABURIÁS. Imhol menlevelet adok a nemes rablónak, a harács harmadjáért!

1. MESÉLŐ. Új rabszolgapiacot nyitattott, hol mindenki mindenkit árulhatott az erősebb jogán, csupán rá kellett mutatnia s lekiáltania: „*itt a vad, itt szalad - egy a sikulus, egy a rab!*” Azután vagy a bajbajutott váltotta meg magát rabságából egy sikulusért, vagy új gazdája fizette ki az árát.

2. MESÉLŐ. Bevezették az „álorcás poroszlók” intézményét. A poroszlók valamennyien a Király Álorcáját viselték, mely vonásaiban a megszólalásig hasonlított a szíjjártóra. Kegyes legendák keltek szárnyra a „jó uralkodóról”, ki álruhában elvegyülve, az egyszerű néppel beszédbe elegyedik. Sohasem tudhatta a babiloni, poroszlóval-e s vajon nem magával a fejedelemmel beszél: bízott jó csillagában és lélekszakadva árulta be barátait, atyafiságát, remélve, hogy tetszésre lel a „királynál”.

1. MESÉLŐ. Szakhúr, papifejedelem ledöntette a felséges és világteremtő Merodach-Baál szobrát az istenség házában és a szent tűz fölé Utukkulimnu Főördög bálványát plántálta, egy ocsmány lókoponya képében, mely nevezteték a Gonoszság Csontjának.

SZAKHÚR. Hódoljatok a Gonoszság Csontjának! Hódolj, Babilónia!

1. MESÉLŐ. Egész Babilonnak el kellett vonulnia e fertelmes faragott kép előtt s porig alázkodnia, hangos szóval kiáltva.

BABILONIA. Mentől dicséretesb, szépséges *Gonosz-Csont*, ki lepipálad Merodach-Baált!...

2. MESÉLŐ. Ám Anubaníni királynak mind nem volt elég s megemlékezett álmáról, hogy elhárítsa feje felől a romlást. Királyi rendeletet bocsátott ki és megparancsolta, hogy minden babiloni férfi éjfélkor korbácsolja meg asszonyát, e szókkal:

ANUBANÍNI. Szánd a királyt!

2. MESÉLŐ. Ezerszámra korbácsolták akkoriban az asszonyokat és a babiloni éjszakák hangosak voltak a keserű rivalkodástól:

ASSZONYNÉP. Legyen átkozott!

1. MESÉLŐ. De mert még mindig volt olyan bűne a királynak, amiben nem tette cinkosává a jó babilóniaiakat, elrendelte az elholt hitvesek „beszentelését” - így nevezték a szertartást, amely az asszony tetemének megkorbácsolásából állott s jaj volt annak a férjnek, aki beszentetlenül temette feleségét: már nem is a palota hajdúi - az asszonyok árulták be vagy tépték szét, irigységükben; míg végezetre a népben megzavarodott az ösztönnek barma és hitnek anyala -

2. MESÉLŐ. - már akadtak önkéntes „sírkorbácsolók”, akik ott korbácsolták a temetőkben a földet inukszakadtáig - és csalók, akik egy-egy hamisgyöngyöt csempészték a friss halott szemére, hogy az örömhírről a király udvarlására siessenek -

CSALÓ. Felséges Úr! Nagyuram! Kegyes nőm holtában szánta a királyt! Itt van! Ihol van: íme a gyöngy - - -

1. MESÉLŐ. De Anubaníninek ennyi sem volt elég, ríva fakadt keserves dühében, hogy mit eszeljen ki még; míglen utoljára elpusztított széles e Babilóniában minden tulipánt; és a tulipánok feljelentőit, de még a nyomravezetőt is - gazdagon megjutalmazta - - -

Fenséges zene sejtelmes feláradása.

2. MESÉLŐ. Merodach-Baál világisten még a szemöldökét sem rebbentette, amikor bálványát Szakhur papjai letaszították. Ám látván Niszábá a Tulipánok Vértüdőjét, előlépett az istenek szép gyülekezetéből; és a virágisten a világistennek bepanaszolta Anubanínt, a Tulipánölőt.

NISZÁBÁ. A Tulipánok Vértüdője! Meddig tűrjük ezt mi, Megváltó Örökkévalók?! Tekints le a Mennyég Temérdek Magasáról, Merodach-Baál!...

1. MESÉLŐ. Megismervén a Tulipánirtó garázdálkodását a teremtett Föld kertjében s látva az istenek felzúdulását templomaik gyalázatán, felgerjedett Merodach-Baál haragja és a világisten felengedte haragját.

M.-BAÁL visszhanggal. Tiámát! Tüzláng Tekintetű, Keselyű Szárnyú! Nagyangyal! Állj elé!

TIÁMÁT. Uram!...

M.-BAÁL. Felindulsz! Alámégy a gonosz szíjjártó megbüntetésére és elemészted a Tulipánölőt - - -

Hosszantartó, fenyegető zenei vihar; lassan alábbhagy és elül.

1. MESÉLŐ. Tiámát valamikor maga is jóisten volt, de fellázadt Merodach-Baál ellen. Büntetésül azóta Gibbil tűzördög szolgálatában raboskodott, mint a Háború Angyala és az istenek azzal verték meg, hogy tüzlánggá változtatták tekintetét - büntetését ugyan tetőzve, hogy nem tépték ki a szívéből, hanem benne hagyták a jóságot.

2. MESÉLŐ. Attól fogva Tiámát amire gondolt, csak lángban állva tudta elképzelni. Ahová pillantott, a szeméből lövellő tűz elperzselte - és még az is, akit szeretett és az is, akin csüggve-csüggött, az is: halálát lelte szörnyű tekintetében. Tiámát volt a legszomorúbb angyal a Gibbil tűzördög szolgálatában raboskodó angyalok közül s most Ő küldetett el, a Tüzláng Tekintetű, a szíjjártóból lett király megzabolázására - - -

Baljós zene.

1. MESÉLŐ. A vész hírek megelőzték Tiámát nagyangyal jövetelét.

2. MESÉLŐ. Egyszerre tízfelől támadt Babilonra s gyújtotta fel a határmenti majorokat, mert rettentőségei közül ez is egy, hogy egyszerre tízfelől közelít; s hiába takarodik előle, a biztosnak vélt menedékben az Ő fáklyái fogadják a menekülőt.

Cikázó jajkiáltások.

1. MESÉLŐ. Kétségbeesett sürgős-forgás kerekedett a babilóniaiak táborában. A király eleintén forrázott parázzsal, füstöléssel, varázsolással hessenti; hadnagyai csali-sáncokkal, csali-palánkokkal s rögtönzött sivatagokkal igyekeznek megállítani útjában, versenyt pusztítva véle - hogy hátha mind e csalafintaságokon Tiámát majd elbáméskodik és megpihen. Nem sejtették, hogy Tiámát - keselyű szárnyát kiterjegetve - nyugodt lebegéssel ereszkedik alá Babilonra, szívefacsarodva s szomorún; mert hiába kapja le tekintetét az egyik nemzetség házáról, hogy a másikra emelje, és hasztalan terelik figyelmét másra együgyű fortélyaikkal: amiről lekapta: égett s amire ráemelte, az a más - lobot vetett s lángolt, mint a szalma - - -

Tűzvész hangja, égés orkán-sercege.

2. MESÉLŐ. Akkor már Amurafel, Abunazir, Burnaburiás és Szakhur meg a többi főminiszter ott ette a sárlevest a palota kútbörtöneiben s hörögve, fogcsikorgatva idézte Tiámát anglyalt, mert már egyebet nem remélhetett:

AMURAFEL. Tiámát, rettentő angyal! Tiámát -

2. MESÉLŐ. Napestig hallhatta Amurafel rikoltozását a király:

AMURAFEL. Vesd rá tekinteted Anubaníni királyra, emészd el...! Emészd el...! -

1. MESÉLŐ. Menekültek a vízimadarak az égő nádasokból. Könyörületért rimánkodva tódultak elő az erdei vadak a vadonerdők lángrengetegéből. Kezes oroszlánok kéredzkedtek a rúd mellé, hogy a szekerekkel valahogyan bekerüljenek a városok biztos kőfalai mögé. Ezalatt a fővárosba - új meg új vész hírekkel - egyre-másra érkeztek a pörkölt szemű hírnökök - - -

Lökdösődés, morajló tömeg.

2. MESÉLŐ. A kútbörtönökből fel-feltört a főminiszterek kárörvendő víjjogása.

NABUNAZIR. Haha! Anubaníni király!...

2. MESÉLŐ. Napestig hallhatta Nabunzir rikácsolását a király:

NABUNAZIR. Nézz hát farkasszemet Vele, ostoba szíjjártó, Tiámáttal s majd még élnél sárlevesen s örömet osztoznál sorsunkban...!

1. MESÉLŐ. A király árkot árok után hányatott a város körül, de még el sem árasztotta - a víz már nem volt sehol s ahol Tiámát megpillantotta, odaégtek a zsilipek. Ekkor a király prédául bocsátotta lángnak a fényes palotákat s kőfalat kőfal hegyébe varázsolt palotavára körül, hogy égigérő bástyákkal zárja el a lángtengert, mely elnyelte birodalmát s így rekessze kívül a lángtekintetű anglyalt. Semmi nem használt - - -

BURNABURIÁS. Haha! Veszítsd el! mentőangyal! jó angyal!... -

1. MESÉLŐ. Naphosszat hallhatta a király Burnaburiás örömujjongását, kútbörtönében:

BURNABURIÁS. Veszítsd el, Tiámát, ezt a tetvet, Anubanínit, tisztítsd meg a földet Anubanínitól!...!

1. MESÉLŐ. Hajnalórán Anubaníni arra virradt palotavarában, hogy égnak a kövek és vörösen világolnak a feltátongó nyílások a kapubástyák helyén; hogy a lábak alatt patakokban folydogál a réz - a hullórostély, a kiolvadt rézpáncél kapuk - - -

SZAKHÚR. Jövel! Jövel! Tipord el, Bikatestű!... -

1. MESÉLŐ. Éjhosszat hallhatta Szakhur acsarkodását kútbörtönéből:

SZAKHÚR. Tipord el, Bikatestű, terítsd le sárkányfarkadnak egyetlen csapásával, Erős...!

ANUBANÍNI. Dajkák! Dajkák az Asszonyházban: ti szánjátok legalább - hát nem szánjátok a királyt?!

2. MESÉLŐ. Ezt kiáltozta haját tépve, a dajkák felé, akik az Asszonyházat menekítették barlangokba, pincékbe; de csakhamar onnan is előtört és lávában hömpölygött a tűz, mert Tiámát előtt a sziklának sem volt megállása.

1. MESÉLŐ. Megemlékezett ekkor a király minden bűnéről; a kicsiről -

2. MESÉLŐ. - mert nem az volt első dolga, hogy a gyöngyből egy szál tulipánt vigyen asszonyának -

1. MESÉLŐ. - és a nagyról -

2. MESÉLŐ. - hogy tulipántemetővé változtatta Babilont -

1. MESÉLŐ. - és végveszedelmét érezve, végigrohant kincsházán a kádakban álló gyöngy garmada mellett, és a sírtoronyba bebukva, lerogyott asszonyának teteme elé; és hangos szóval fohászkodva, keserves sírásra fakadt:

ANUBANÍNI. Asszonyok Gyöngye! Ha megindulnál a bebalzsamozott szemekből és egyszer, még az egyszer az édes szájalommal országomat ótton-oltanád és megóttan-oltalmaznád!...

2. MESÉLŐ. Érezte, hogy menyétpalástja lángot kap s már nem volt bátorsága, hogy megforduljon: felmagasodott mögötte a tűzláng tekintetével rámeredt Tiámát, a keselyű szárnyú angyal - - -

Réztányérok rásuholása; a zene feltornyosul.

1. MESÉLŐ. Kígyóként tekeregve égett végig mellette a hétágú alligátor-korbács, ahogy övéből kihullott, és ő már várta, hogy a tűz megemelkedjék vele; amikor Zenuhabíba -

2. MESÉLŐ. - Zenuhabíba balzsamos orcáján, megtörten élemedő szeméből legördül az első könny.

1. MESÉLŐ. Abban a szempillantásban a kincsház kádjaiban a gyöngy garmada vízzé változott és sisteregve oltotta ország-tűzét; s ahogy a tűz visszatakarodott, fokenként hunyt ki Tiámát rabangyal tekintetének lángsugara: a királyasszony tekintetével visszanézett és állta a tüzet -

2. MESÉLŐ. - az ég kárpitján, dicsőséges fényében maga Merodach világisten sugárzott s így oldatott fel Tiámát, a jó, Gibbil tűzördög rabságából.

1. MESÉLŐ. A királynak el-elcsuklott a hangja, úgy zokogott s homlokát a ravataalkőbe verte; s úgy rimánkodott ríva, Zenuhabíának:

ANUBANÍNI. Most ha immár ezt az egyik nagy csudát megtetted, tennéd meg azt a másikat is, hogy én újra szegény szíjjártó legyek s te megint oly gyermeki-eleven, indulj meg rajtam, indulj meg mégegyszer, Asszonyok Gyöngye: és ha csak addig, amíg felnyújtánék neked egy szál tulipántot!...

Sejtelmes zene.

2. MESÉLŐ. Ám ezt a második csudát már sokallták volna az istenek; mert oly gyönyörűséget kívánt, amely egy királysággal felér. Azért - elrettentő például - meghagyták királyi székében; és a szegény szíjjártónak még egy híján száz esztendeig kellett keserülnie, ami a birodalom gondja-baja, és haláláig királykodnia - - -

1. MESÉLŐ. Tulipánokkal ültette tele Babilont s népe csak úgy emlegette a Lullububól való Anubanínit, „a Jóságos, a Kegyes”; de ő naponta szégyennapot tartott, koronás fővel, színarany pellengéren - - -

2. MESÉLŐ. Mert nagy-nagy irgalmában az ég - hatalommal veri meg, ki lelkében elüszkösödött a közönséges vezeklésre - - -

A zene felárad.

MANGÚN

mesetragédia

történik egy soha-nem-volt világ Világuralkodójának uralkodása, Néki soha-nem-élt Első Sáfárja sáfárkodása idején; a rabló szelek, lepusztult táblák, bújó barlangok és bitangoló áradatok nomád összefutásánál, a Selyem Horda torkolati medrében

DRAMATIS PERSONAE

HURPAGU, tangut nagyfejedelem, világcsászár, az ajándék elfogadója
MANGÚN, a sárga tangutok öregfejedelme, kegyenc és első SÁFÁR, a Sastrón megajándékozója
RUXILLÁNA CSÁSZÁRNÉ, a nagykán főfelesége, a világhárem KORDÁBAN
TARTÓJA, ajándék latolgató
ÉNIKŐ CSÁSZÁRLÁNY, az ajándék előtapsolója
TIGRID KÁN, főrend Hurpagu udvarában. Mangún ellenlábasa, de keze tiszta és áskálódására bizonyosság nincsen, ajándék fitymáló
1, 2, 3, 4 LAKOMÁS
1, 2, 3, 4, 5 FECSEGŐ VÁRBELI
1, 2, 3 KASGÁR
1, 2 GYILKOS
veterán kurudu harcos
vak regős és
vezetgető muzsikás legénye
MANGÚN TESTŐREI - három kisúr
udvarhölgyek, fejedelmek, kapitányok, testőrök, apródok, szolgák, kardtáncosok, mutatóványosok, tűzkarika dobálók, bakugratók, lángnyelők, törpék, bábosok, akrobaták, maskarások, szerencsevadászok, hivatlan lakomapecérek, udvari lebzselők, stb.

SZÍN - Mangún palotája. A lovagterem. Festett-faragott mennyezetgerendázat; a rikító bútikon sámánpofák, ördögfejek, a falakon rézpajzsok, dobok, álarcok. A mongol fejedelmi sátor és a mór beütésű normann várkastély különös keresztezése.

Balról, magasan - tágas-téres trónemelvény, személyes lelépő szintekkel rang szerint s e szinteken Ruxillána császárné és Énikő császárlány nyeregtrónja.

A tróndobogó alacsony felhágóján kétfelől két trónőrző sas terjegeti aranyszárnyát. Az emelvényre terebélyes trónbaldachin borul: kívülről mérműves márványsátor, belülről kagyló forma, lengeteg legyező-burok, amelynek tollai meg-megremegnek - a pávatoll színorgiája. A trónkárpit öblében Hurpagu heverőtrónja, mellette vendéglátó párnaszékek, trónzsámolyok; rézasztal.

Jobbról, a lovagterem egész hosszában lakomaasztal, mögötte karosszékek a kánoknak, ülőnyergesek az apródoknak. A jobbszáron, a terem végén zászlós, harsány díszkapuzat: a főbejárat. Ebből (az áttört fal mögött és az alatt is jól láthatóan) serpentin rampaszínpad nagy S-betűje kanyarodik alá - az előszínpad teljes szélességében balra s onnan vissza, még előrébb, középen. Betölti az előszínpadot s legközepütt hídba torkollik, amely a nézőtérbe betüremelő „színpadszigetre” vezet. A nagy meneteles út kanyargó lefutását függőkert,

falpártázat, várudvar, várfal, várkapubolt jelzésszerű játéktereivel egészítik ki az alsószínpad mellékszínei.

A balszáron, az előszínpad szintjéről áttört rejteklépcső vezet fel egyenesen a trónemelvénnyel baloldali sárá elé - s ez a Kegyenek Lépcsője.

Kezdekör mintha láthatatlan fojtó köd terjengene, amelyen a fáklyák fénye áthatolni nem tud; a füstös sötétben eleinte csak a réz feltétel - díztárcsák, pajzsok, veretek pontvillogása tüzel. Mindenki jelen van; fényszóró követi a játékot.

IDŐ - a világbirodalom hatalmi delelése: világcsászár vendéglő déli - lakomaidő.

ELŐJÁTÉK

Mangún utolsó percei

A „várkapubolt” alól válik ki árnya és a villódzó vaksötétben Mangún alakatlan foltként tapogatózik le jobbról az úton - középre, előre. Ugyancsak a „várkapubolt” vak foltjából lép ki a két másik alakatlan árny.

Jeladó szisszenés - utánvetik magukat a kánnak. Árnyak kavargása. Elérték? Nem érték? Dulakodás. Fogcsikorgatva morzsolt átokszó. Mint akit beleznek, fájdalom-csikarta nyújtott nyögés. A kán - (elgáncsolva? hátracsavart karra!?) - előrebukik.

Éles jajszó.

Kiáltva tépi ki magát kivégzői kezéből s a „szigetszínpadra” menekül. Megáll. Felegyenesedik - kinyúlik. Megtántorodik. Megfacsarva oldalt dől és elvágódik. Lepuffanó teste-zsákját a két árny azonnymal összeszurkálja, megforgatja benne vasát s a testet hengergeti.

Többszöri gurgulázó üvöltés. Eleven párjának hosszú kihörgése. Szakaszos vergődés. Küzdelmes haláltusa. Kivégzői vizslatják. Lehanyatlak - elcsitul. A két orgyilkos meg-megpiszkálja „dögében” s bele-belemeríti szurkáját, hogy meggyőződjék róla - jól szúrta-e. Suttogásuk (a hangszórón) a rémálom bizonytalan képzelődése

1. GYILKOS. Jól szúrta-e, azt szúrta-e, akit szúrnod kellett?

2. GYILKOS. Azt hát.

1. GYILKOS. De bizonyos vagy benne?

2. GYILKOS. Bizonyos hát. Nem először látom.

1. GYILKOS. Mangún-e, ő-e?

2. GYILKOS. Magún hát. A sárga tangutok fejedelme.

1. GYILKOS. Mangún legyen ám, élve vagy holtan. Bizonyos vagy benne, megforgattad-e, nézd meg jól!

2. GYILKOS. Megforgattam. Az hát. Mangún.

Visszaveszik vasukat a testből, elsomfordálnak. A két kivégző - kardvasát karján rongyzekeje ujjához fenve - visszalődörög arra, amerről jött: visszasompolyog a „várkapubolton”, fel a „várfalak” alatt és hadráló néma perlésbe merülve, árnyával - jobbról - eltűnik a kanyarban.

Kolostorgong lármazengése. Teljes sötétség.

A JÁTÉK (1)

Mangún palotája

Az előjátékból a játék a d a t t a c c a megy tovább. A zengés elül. Egy merőleges reflektor ütemesen hunyorgó fénykörében láthatni - a „szigetszínpad” teljesen üres. A fényhullám aláhanyatlik, majd (egy sötét intervallum után) ismét erőre kap. A felderengő fénykúp megszilárdul. Föltetszik Mangún. Fejedelmi díszben, stilizált pózban áll - mintegy materializálódik. Ezt követi hangja is: a sejtelmes suttogásból a rekedtes beszédbe, hörgése feltisztulásából az örvendező meghirdetésbe - feláradó harsogásba. Szavát játékával kíséri.

MANGÚN. Járiji Láuhú Öregisten akaratából ez a vízenúszó világtányér egy

a tenger körüle egy

és sasszállattól sasszállatig a véghetetlen földség egésze egy:

oly igaz mint hogy Urunknak hódol a világ

a jóslat és a Sastrón Betöltője Ő

a Koponyakorona Viselője Ő

Hurpagu / a Selyem Horda Sasa

Hurpagu / tangutok Nagyfejedelme

Hurpagu

hadúr / világuralkodó

ésde valamiképp Urunk Hurpagu a Tűz Égből vette

Járiji Láuhú Tűz kegyes öléből s az ő Szolgájának alábocsátva kapta:

a hatalmat / a szépséget

a szívjóságot - és / a szörnyetegséget

- amint Ő maga mondja a fejedelem szól

behátrál a színpadra s balról, lassan felhág a kegyenclépcsőn, amelynek márványos nyílásain ki-kibukkan. Ezalatt

HURPAGU trónján felfényesül; hangja visszhangzik.

én / Hurpagu

Tangutok Fejedelme / a Selyem Szélvész Sasa

Világbíró Hurpagu / Hadúr

Járiji Láuhú Öregisten Szolgája aki a Tűz Égből vettem / ő kegyes öléből alábocsátva kaptam:

a hatalmat! / a szépséget!

a szívjóságot! / a szörnyetegséget!

A Mindenség robajlik.

MANGÚN a lépcsőn. Meg-megáll. Ahogy a robajlás fokozatosan elhalkul és elvész - úgy veszi át ő maga a hangot

szintazonképpen kaptam én - Mangún / az Ő szolgája / jószága / és jószágának sáfárja

Első Kegyenc

Hurpagutól / Világ Sáfárjától / az én Uramtól:

a galambszelídséget / az ostorírást

a számtudományt / a kulcsokat és a pecsétet

dobbant örömében s karját széttárja

nagy nap ez a mai!

ma van az a nagy nap amikor Mangún / ez a Mangún / - és ha a Sastrónnak nem több egy percenetnél és Őnéki oly hamarsággal lepergő ez az énnékem örökké tartó nagyonnagy nap:

mégis! / álmok beteljesülése! ha csak / csak egy átfutó mosolyt is csalok Nagyurunk unottan enyelgő Szörnyeteg Orcájára

szakállát is (amilyen lobogója:) csíkos kékre-vörösre festi / s fejedelmi verejtéke ahová - olvadó csíkja-vörösevel kékjére - lecsöppen

ha csak egy oldalfutó félmosolyt is - hosszútűrő Szörnyeteg Orcájára / amint csíkos vörös-kék szakállába tűr s szemredője mögül előleső szűrős tekintetét / saslebegéssel / Első Kegyencén nyugtatja

örömlakoma napja ez a mai:

ma Mangún palotát ajándékoz: / ez a Mangún! / ihol én: palotát ajándékozok a Kagánnak / Hurpagu Főkánnak: / én! én! ez a Mangún! / Világbíró Hurpagu úrnak!

palotát!

Kinek temérdek Ábrázata amilyen iszonytató és - bátor hóhéri kegyetlen / (hogy aki először látja, lába dobbantására legszívesebben szörnyethalna!) / mégis: mindazáltal én tudom

számos Ő titkának beavatottja - Mangún a Kegyenc tudja:

diplomáciai szükségből van így csupán

Urunk mind a kilenc főtörzs nyelvét beszéli / tizedikül szellemnyelven társalog a Szemjún-nal / kilenc hármassugrás távolából átlát kilenc szitán és / esze-kereke gyorsabban forog kilenc békekérő földighunyászkodó küldöttség kilencszer-kilenc békeköveténél:

pallérozottabb / csiszoltabb Ő és / finomultabb kolostorpalotájában a Szemjún-nal - h a k e l l : / másképp hogy is lett volna belőlünk / tangut rablókából / világbirodalom

a tenyere mellett - ad spectatores

azért - nekem is - szörnyen fúrja az oldalam / igaz odaadásom nagy alázatában és, szörnyen, a kíváncsiság / most hogy itt ül főfeleségével lányával palotámban: vajon?!

vajon hogy nem adták-e el titkomat a besúgó-piacon jó pénzért / neki vagy másnak a Várban / nem jutott a fülébe máris / nem csak mímeli-e s azért vág ekkora mitsemsejtő nagyúri ábrázatot

tudja? nem tudja?

nem tudhatja - - -

a meglepetésben van az e r ő m / ez az amivel elbűbájolom

senkinek se mondtam - - -

... - Ő ne tudná?! Ő aki a Mindentudást a Tűz Égből alábocsátva magáénak mondhatja: / Ő ne tudná...?!

... hogy amelyben eddig Fejedelmi Vendégként ült - a palotámban: / annak már u r a ajándék-jogon / s hogy ez az én palotám nem az e n y é m többé hanem / mellette az ő kegyenci fenntartott főhelyén vacsorázó Első Kegyencének alázati felajánlásából: / az Ő v é ú r-jogon

imhol már szólít is / jer Mangúnom / jer ide mellénk

HURPAGU *szavait visszhang-robbanás kíséri.*

Jer jó Mangúnom jer / jer ide mellénk

Első Kegyencünk jövel / heverj le barátom

a visszhang-robaj elül.

MANGÚN. Már az is nagy kitüntetés hogy kíséretével a Selyem Horda vezéreiből (kik maguk is nagy számú kísérettel jöttek) Ruxillána főfeleségével és Énikő lányával Ő a nagyúr ellátogat:

elfogadja örömlakoma-meghívásomat és kegyes leereszkedésében a kánokkal Mi Nagyfejedelmünk odáig megy / odáig hogy ily tökéletesen színleli (engem is megtévesztőn) mert tökéletes mestere a színlelésnek: / már az is - nagy kegy! nagy kegy! - - -

... ó nem. Mit sem sejt ajándékozási szándékomról - hogy nem magamnak építettem / és a kedvemért végigjátssza a jámbor komédiát - az örvendezés, a meglepődés színlelését a végére tartogatva... de

de lehet-e színlelni ennyi ártatlanságot?

ennyi hányiveti - nagyúri gyanútlanyságot tíz ujján azzal a húsz gyűrűvel amelyektől alig tudja hajlítani?!

Nem / Még lehet hogy nem tudódott ki: még lehet még lehet hogy meglepetés lesz

hogy elképed és túlradó örömében percekig magához sem tér a meglepetéstől - amilyen gyermetegek tudnak lenni a jól szolgált fejedelmek

- - - de mert apránként adagolva akarok előhozakodni fejedelem-ajándékozó szándokokkal amint elterveztem: ezért / elsőbbit engedélyt kérek hogy feldicsérhessem a palotát (mintha még az e n y é m volna: Mangúné) / az előbástyákat / a bástyákat / a függőkereteket / az istállókat: / hogy elősorolhassam csodáit - - - *fennen*.

Urunk! Fejedelmünk! Hurpagu

szólhat-e szolgál és hű sáfárod Mangún - palotájáról

HURPAGU. Bírod engedelmségedet Mangún

hogy feldicsérhesd a palotát mintha még a tiéd volna

az előbástyákat

a bástyákat

a függőkereteket

az istállókat:

hogy elősorolhasd csodáit

MANGÚN. Uram! / Életnek Adója / Fénynek Tékozlója / Életadó Fénynek Tékoz Forrása: / Világbíró Hurpagu! -

HURPAGU. Hagyd a formásokat jó Mangúnom / most így elheverve s magunk közt: légy feszelen

csevegjünk önfeledten amint egyenrangúak lakomáján szokás -

MANGÚN. Uram! / A forgandóság amely engem / - Hozzad képest ezt a tetűt! - / így magas polcra helyezett / de / a múlandóság lerakódó rozsdájával csontjában már aki kilovaglásait is ritkítani kénytelen

mert mi az ember?

katáng kóró az idő szóró szelében

ördögszekér mely mire birodalmad sivatag hátán átalgorögne: / felében-harmadában elfogy / s a túlfelére még csak emlékezete sem ér -

HURPAGU. Hagyd a forgandóságot-múlandóságot / Míg védőpajzsom alatt élsz nincs mitől tartanod / s emlékezeted sem láthatja kárát hogy a birodalom száján forogsz

s mondd el rendre-sorra barátom amint illő igaz barátok és egyenrangúak között

mondják egy napig tart csak körülnyargalni s hogy szurdok szegleteiben már valóságos kóborjáró falvak keletkeztek a falak alatt -

MANGÚN. Kóborjáró szekértábor csak - szegkovácsok sarazók s a legtöbbje délibáb csupán Nagyuram / a csodák a falakon belül vannak: / az Egyenesség / a Párhuzamosság / a Szilárdság - - -

Mesélősen; amit elmond, sorra minden megtörténik.

s most amilyen belemerülve sorolom palotám csodáit: a Fejedelem / olyan belemerülve hallgatja iszik itat nógat bíztat

elragadtatásom átragad Rá és / amilyen olajos-göndören tekeredik le nyelvemről a szó - Ő / olyan önfeledten csügg a palotaépítés viszontagságos - megénekelnivaló történetén -

Ruxillána császárnő heverőjétől / sompolygó-futással lábujjhegyen / cikázva érkezik rabnője és / tisztes távolból ugyan de / Urunk tróndobogójának mellétérdelve - fátylaiból:

suttogva közvetíti a fejedelmi hölgy / Ruxillána! / mosolygó üzenetét: / ő is! / ő is! / hogy hallani szeretné

a másik oldalról a bűgőhangú Énikő - a császárlány tunguz rabnője érkezik kuporgófutásban és / (szemlesütve hogy származásának mocskával ne illesse a Fejedelmet.) / Atyai Engedelmét kéri úrnője nevében ugyanarra / Hogy ő is! / ő is!

hadd hallgassa

Énikő! / a Kagán egyetlen leánya

Énikő! / a kecses előrebukott csupa-mell / a sudár-decsupa-hajlat Énikő

ifjú mint az ifjúság és gyönyörű mint a gyönyörűség / hogy aki látása kegyében részesül: zavarában elnevezeti magát és nevetésétől megzavarodik

Ruxillána

a Világhárem Kordában Tartója

Ruxillána Aki oly tartósan Szép / (idestova húsz éve már hogy az Uralnak mögüle - szarmát katonabordélyból! - tangutjaink ideragadták) / hogy Uralkodóján kívül tekintetét senki ráemelni nem meri

Cselédi Cselszövéseinek Táblázatán már csak ő ismeri ki magát: Ruxillána

amerre bordélyházi dallamos járásával elhalad hát mintha / hajgatóhal sújtaná - úgy éri a férfiembert (hogy töke sajdul egyet és hím vesszője feldobban utána - még ha háttal áll akkor is)

ésde már hozzák is - szolgák - a párnáikat / rakják át heverőiket / a két fejedelmi személy ide tart

Ruxillána, Énikő - udvarhölgyeivel - áttelepszik a fejedelem mellé. Mindvégig, amit mond s amíg mondja - mindennek a megtörténte úgy özőnlík, ahogy Mangún mondja.

Stilizált mozdulatokban, az álmoképeskönyv rögeszmés élességével s olykor egyszerre kétféleképp: a „valóság” és a „rémlátások” párhuzamában. Pl. az, hogy Mangún „letelepszik” ura mellé s az, hogy időnként, felugrálva o d a l á t j a jelenetüket - egyszerre van.

MANGÚN. Ruxillána! Énikő! /

anya és lánya ugyan érti egymást / (s hiszen ha csak tudnám hogy romlásomat üdvözölhetem-e n a g y b ó k o l v a ebben a mosolyos iker-ragyogásban és én / hasznomra fordíthatnám e l ő r e - t u d á s o m a t !...

immár hárman hallgatnak szavamra / amit addig mondtam ismételnem kell / úgy csüggnek rajtam el nem mulasztanák egyetlen ígémet

a többiek amit a hegyezett fülükkel elkaphatnak: / csak a foszlányokon rágódnak / fejüket lesúnyják / a lerágott csontot a tálról hátradobálják továbbbrágó apródjaiknak

ők maguk: / Tigrid / Gublaj / Ogranu / Zság / Cseleb / Haftalu / Zsmúd / Gudun / Tegir

vezérek főrendek

fejedelmi túsok

időszármazott beházasodók

ál-tangutok minket-majmolók

alámkapaszkodó udvaroncok

összesúgnak-búgnak s tán mulatnak is de nem azon amin én szeretném és nem úgy ahogy én szeretném

bánja a manó

mi bajom lehet? míg a Fejedelem Napja ilyen melegen süt le rám hogy tőlem: Első Barátjától-és Trónállójától nemes hölgyei tündöklését sem tagadja meg és Győzhetetlen Pajzsa mögé húzódhatok - addig / tízannyit is aláhányok - nem hogy ezt a háromszázat

eláradok / eláraszt / a szómámor már ilyen
érzem hogy már az udvari fogalmazásról is megfedlek s dől szájból a szó
s ők meg: közelfészkelődve trónheverőiken s kéjelmes-könyökölvést / Urunk Hurpagu meg a
két fejedelmi nő / megbabonázva ismételi ahogy mondom
(annyi pusztai szekértábor meg sátorváros után / mit is tudhatnak? hol láttak ezek annyt?
olyat? amennyit!-amilyet!egy világlátott sáfár látott...?!)

fennen.

- ha hiszed ha nem Uram / így ahogy áll
a palota
- amilyen dolyfös-szép s nagy-erős palota: hát
ezerszáz erős málhás öszvér / - mit öszvér: bivaly! / nem bírná el az aranyat amennyit ide-
hozni! / - mit idehozni: amennyit aranybányász rabszolgád fejteni! / - mit fejteni: amennyit
aranytaláló görbepálcás lelőembered előtalálni tudna
ez a palota a bástyáig / ameddig a szem ellát
kétfelől azzal a két ékszer palotasorral a várudvaron
várudvaron szoborcsarnokaival
csarnokain túl ligeteivel
ligeteiben szökőkútjaival / versenypályáival / díszállataival / - - - / minden felszerszámozva /
befogva / berendezve betanított rabszolgákkal egyetemben:
- ez a palota!...

HURPAGU *körülhordozza rajta tekintetét; visszhangja felmorajlik.*

Ez a palota a bástyáig hadd lám
kétfelől azzal a két ékszer palotasorral várudvarodon
várudvaron szoborcsarnokaiddal
csarnokain túl ligeteiddel
ligeteiben szökőkútjaiddal / versenypályáiddal / díszállataiddal mondd / - - - / minden
felszerszámozva / befogva / berendezve
betanított rabszolgákkal egyetemben:
- ez a palota mondd...?!)

MANGÚN. Hurpagu elbűvölten ismételi / csücsörít / csettint / és a császárné is / a császárné /
hatalmasan és kéjelmesen dorombolva / önszobrában félig hanyatt s feltartott mezítelen karjait
forgatva / tekintete után melyet körüljártat rajta: / elégedetten leltározza

RUXILLÁNA. A palota a bástyáig
kétfelől a két iker palotasorral
szoborcsarnokok lugasok ligetek
szökőkút versenypálya díszállatok
mind felszerszámozva befogva berendezve betanított rabszolgástul: / hm - - -

MANGÚN. Már Ruxillána is! / És ő is végigugrálja szemmel - a császárlány / hogy amit
előszólít feltündököl
de ő a fiatalság befogadó örömeivel s nem csak úgy - maga elé / hanem amit lát olvadozva
odaszól annak és előtapsolja

ÉNIKŐ. A bástyáig! / Ez a kőpalota!
Ez a sátraknál sokkalta palotább!
kétfelől ez az ékszeres kőoszlop-libasor!
csarnokokban szobrok!
ligetekben lugasok!

versenypályákon szökőkút! / Ez a fejedelmi állatsereglet! / Felszerszámozva! / Befogva! / Betanított rabszolgásként: / Elő! Elő!

MANGÚN. Előtapcsolja

S hát még ami most következik / Énikőnek: / letapsolnivaló!

Merthogy olyat hogy r ó z s a e s ő a virágmennyezetről (ahonnan a betanított rabszolgák a lakomázókra lerázzák) Énikő még hírből sem hallhatott / s kerekre nyitott táti szájjal / csak ámulja-bámulja

s mialatt a rózsapiros szirmok alálibegnek az asztalpatkóra / a vezérek idegesen leseprük olajos hajukról a beleragadó virágot

egyik-másik már mintha utálkoznék

hallani vélem amint fő ellenségem Tigrid / titkos tivornyarendező- és ki-nem-nevezett fővadászmester / előles szemének öregredője mögül a sorban / s a foga közt a többinek odasziszeget / most mondom a palotámat - - -

TIGRID úri mértéktartással pökhendi.

Most mondja a palotáját a bástyáig / Nagyra van kétfelől azzal a két kalyiba-sorral amerre a falak felé konyul -

azzal a két hodályával a kancsal szobroknak: / se szeme se bögyörője - seggelyuka se... Egynek se!

az ő ligeteivel / Nagyra van

az ő szökőkutaival / a miafenéjével: versenypályájával

Nagyra van

a cirkuszi állataival amékkal megcifrálja

felszerszámozva kiganézva / befogva felgingallárézva / a lepányvázott rabszolgákkal egyetemben

a Mangúné / A palotája aki vót... Hahaha!

MANGÚN. Ez a Tigrid / ez a sátrából-szalajtott / anyjából-ideszökött / ez a visszapártolt - Hulagutól / felséges fivérétől a Fejedelemnek / ki nevének pusztá említésére elsötétül Urunk tekintete:

ez mondja! ez!

a palotám a bástyáig: / ez mondja!

kétfelől az a neki-kancsal palotasorom a falakig fel / a szobraim pajtája: ő mondja / ő aki kőpajtát még sose látott tán

a ligeteimet a szökőkutaimat becsmérli már azzal is hogy a szájára veszi

a díszállataimat - a betanított rabszolgáimat / láthatatlanul / a ringató-lugasokban amelyeket / hej be szíves-örömet a föld alá tenne velem együtt

... Ej! De mit törődünk effajta Tigridekkel! / addig amíg a Selyem Horda Hadúri Jegye sátrunknak előtte ott lobog s amíg / az Ő fényének-kegyének selyem sátrában fehérülünk!...

elersztem a fülem mellett s csak inkább: / hadd soroljam serényen Fejedelmünknek és Hölgyeinek amíg így unszolnak / mi csuda dolgok vannak még márványos váramban - - -

RUXILLÁNA. Mondd tovább márványos váradat Mangún kán / ésde semmit el ne hallgass

ÉNIKŐ. Mondd csak! / Mondjad édes Mangún ó igen! / Sorold palotád sátraid!

HURPAGU nyájas-mennydörgőn.

Mondssza csak! Mondjad kedves jó Mangúnom: / mi csuda dolgok vannak még márványos váradban

MANGÚN - Ó igen-igen! Hadd elégítem ki hát kíváncsiságtokat! Halljátok hát / Hurpagu Tangutok Főfejedelme! / Felséges Hölgy Világszép Ruxillána! / és te is Énikő - fejedelmi gyermek! *Restélyeskedve.*

márvány boltokon bölöm pilléreken / tetején-oldalán kovácsolt vasarany díszrácsával felrácsolva / szélte-hossza három nyíllövés harmadfél tangut rőf:

a földkerekség legeslegnagyobb madaras kalitkája!

hogy szárnyával szelet ver körüle és / a bámulónak szeme visszarebben

hogy annak szárnyával szelet verő - szélesen örvénylő kalitkamadaraiban nincs egy aminek híjával vagyon / s abból ami kalitkámon kívülre szabadon szálldos: nincs egyami ott ne volna benne az én madaras-kalitkás örvényemben a vasarany rácsok mögött!...

... Tetszik a szó Hurpagunak s valamíg mondom: csíkos kékre-vörösre festett szakállában mozog az ajka / és mozgó ajka ismételi és velem mondja a madárkalitkát -

HURPAGU *robajló dörmögéssel.*

A földkerekség legeslegnagyobb madaras kalitkája mondod / Hm... -

MANGÚN. És a nagyon kegyes Ruxillánának is / felséges tetszésével találkozik a beszéd -

RUXILLÁNA. Tetején-oldalán kovácsolt / vasarany díszrácsával felrácsolva / s ha - mint mondod - több az aranykovács kovácsolta színarany mint a vas-ötvös munka - akkor: az már i g e n !

MANGÚN. Szintúgy Énikő / azon a bűgő hangján és / elébetapsolva

ÉNIKŐ. Szárnyával szelet verő / szélesen örvénylő nagy csapat kalitkamadaradnak / bölöm pilléreken márvány bolton / t e m é r d e k m a d á r k a l i t k á j a !

MANGÚN. Ám ahelyett hogy elégülne kíváncsiságuk / csak annál követelőzőbbek / csak annál játékosabbak az én drágáim

belelovalom őket s ők meg engem: / belelovalnak

lelkendezem-áradozom a palotáról mindegyre melyet / az én Uramnak volnék ajándékozan-dó hamarost

s ha csak - elfeledkezve engedelmről - megfelségezem / már mindjárt b a r á t s á g u n k r a emlékeztet: / hagyjam a formaságokat s mondjam a palotát

HURPAGU *leereszkedő bombardó*

Elhagyd már! / Ugyan hagyd el a formaságokat jó Mangúnom s te csak meséljed palotádat melyben / imhol abban szerencsétlenség hogy vendéged és bámulója vagyunk!

MANGÚN *hebehurgyán öröm-hablatyol.*

Ejszen ha győzném Nagyuram! / S tudod-e / tudjátok-e felségtek / no de hagyom is már - hagyom ezt az idétlen felségezést / B a r á t o m H u r p a g u / Tudod-e hogy annak aki ezt az én palotámat megörökli / avagy teszem / aki ajándékba kapja: annak / mindjárt o l y a n j a is lesz -

HURPAGU. M i j e ?

RUXILLÁNA. M i o l y a n j a ?

ÉNIKŐ. M i l y e n j e ?

MANGÚN *titokzatoskodva.*

Huszonkét pár ökre vontatja / negyvennégy igájával / nyolcszorosan egybefogva

ésde fogatoló szerszáma is festett vörös bőr és kövér arany

nyolc kereke párján nyolc üllöt vertek tönkre míg kikovácsolták ilyen arany küllőkre ésde / kerékagya királyszege is nehéz arany / láncán / párjával

s belsejében ahol- öblös belsejében: ott csak igazán

ahol a márványán a lápiszlazuli szőnyege be nem takarja: ott / lyukas alabástrom / két sor / s minden lyukon a csillám párjával / s azon! azon-aztán: azon-aztán! / dől a fény!...

Olyan az a szekér / az aztán a szekér / a p a l o t a s z e k é r !

HURPAGU szakállát karistolva

A palotaszekér mondod? / Huszonkét pár ökre vontatja / negyvennégy igájával?! / Hm... -

RUXILLÁNA. S aki palotádat megörökli szekerestül / öreg Mangún...?!

ÉNIKŐ. Avagy teszem ajándékba kapja - annak / o l y a n j a lesz?

MANGÚN. O l y a n j a

HURPAGU. Abban lészen hadak élén vonulóban / v a l a k i n e k fejedelmi utazása!

Mondjad csak kedves Mangúnom s te csak / ne csigázd kíváncsiságunkat tovább / mondssza csak kisbarátom

mondssza-mondssza!

MANGÚN. Úgy-úgy Nagyúr! / Abban lészen hadak élén vonulóban / v a l a k i n e k fejedelmi utazása / Vagy vedd vízgorgonámat (virágsátoros tülöklugasomnak alatta.) / annak a ráboruló teteje is o l y a n - pedig ötvösmunka: / virágkehely a megszólalásig

ésde vízgorgonám padlatán teknőcös berakás

azon kétfelől fogódzónak agancsdísz

annak magos pádimentumos lapályán kétfelől - / (Uram Hurpagu Úrnóm Ruxillána s te tündérkoronás Énikő - hinnétek-e?!) / - színezüst farkával haragosan földet verdeső két ezüst oroszlán! ésde / két oroszlánja is olyan hogy / színezüst száját is nagyra tátintja ha szólal: / vízgorgonaszóra színezüst fülét is: felétek hegyezi-forgatja annak felétek ezüstölése tülöklugasomban!

hát még! hát még! - gondolhatjátok s mondanátok is ha

ÉNIKŐ. H á t m é g ? !

RUXILLÁNA. H á t m é g ? !

HURPAGU. Ne keresd magad

MANGÚN. ha nem tudnátok palotámról (mi egyébaránt különleges tulajdona-és sajátja:) hogy / akár mint gyorsalkodtok csodáival s / bármi garázdán gazdálkodtok benne Nagyuram -

HURPAGU. Ne fukarkodj vele jó Mangúnom

MANGÚN. Mentől mohóbban próbálsz betelni vele - antul telhetetlenebb leszel és már / magam sem tudom hogy nem inkább megsemmisítenétek / vaj elémondjam-é mind a csodáit vagy maradjon egy / hímes tartogató tarsolyomban / meglepetésnek: / ne inkább...?!

HURPAGU. Mondssza csak jó Mangúnom / Első Sáfárunk

sose tartogasd

RUXILLÁNA. Ha van o l y a n j a / vízgorgonája szépen szóló / vízgorgonának amint mondod / ráboruló ezüst virágkehely ritka ötvösmunka teteje - akkor / palotának / az már igen!

ÉNIKŐ. Virágsátor tülöklugasának alatta vízgorgonája mondod / abban teknőc berakásos magos pádimentom

azon kétfelől agancsos fogódzó

annak magos padlatos lapályán őrizője kétfelől / színezüst farkával haragosan földet verdeső két ezüst oroszlán mondod?

MANGÚN. Annyi

ÉNIKŐ. S ha vízgorgonaszóra - hát víziladikomban / lányasszonyi nótaszóra: / arra is?

MANGÚN. Arra is

ÉNIKŐ. Színezüst száját felém tátintja? / meg színezüst fülét is két oroszlán: / felém forgatja-hegyezi?

MANGÚN. Azt is

ÉNIKŐ. Mangúnom!

MANGÚN. Szolgálatodra

HURPAGU. Csitt leány

MANGÚN. Megteszi mindezt ésde még / többet is tán

HURPAGU. Ne tapsikolj elébe csintalan: / meglásd hamarost

ÉNIKŐ. Fejedelmi Atyám / ha mindez igaz való s úgy van amint
a Te Első Sáfárod / az én Mangúnom elémondja

RUXILLÁNA. Már meg a „te Mangúnod” s nem aki a miénk! / Leány!

HURPAGU. Ne szakítsd félbe fonalát a felmondónak / mi Első Kegyencünknek / jó Mangúnomnak ki mostan lészen / színültig csodával tött palotája csodáit elémondandó

MANGÚN. Parancsolatodra

HURPAGU. Tedd azt

MANGÚN. S mi lehet kegyencnek nagyobb öröm kit / annak vágya perzsel hogy / abba járjon s kedvedre tegyen: / meghajlok előtted

HURPAGU. Sose hajlongj s te csak / rakd ki szaporán palotás kirakóvásárod jó Mangúnom: / azzal jársz abba-s téssz kedvünkre kivált

MANGÚN. Nosza hadd üritsem elibéd tartogató tarisznyámat Uram Hurpagu
mit sem fontolgom-latolgom ésde / semmit el nem hallgatok

HURPAGU. Üritsed elibénk tartogató tarisznyádat Mangún kán / sose fontolgasd-halogasd ésde / semmit elne hallgass

MANGÚN. Legyen magos tetszések szerint

élek engedelmeddel barátom

hadd veszem hát elejére a végét ki nemcsupán / a Palotaépítés Betetőzése (ami ez az enyém)
hanem / minden fejedelmi portán az lenne *amilyen ceremóniás, olyan sejtelmes-körülményesen fog bele*

szentségnek titokság / titokzatnak szentség

ésde ha látná - kápráztatnak hinné a Selyem Horda

kolostorpalotájából kimeresztett szemmel a Szemjún / sápgova követné é g e n v o n u l á s o d
és rejtélyét teremtett emberfia meg nem fejtené míglen / lebegtető n y e r g é b e fel nem hágsz / amint következik

HURPAGU. égen vonulásom - mondod?! / nyergében: m i n e k ? !

MANGÚN *varázslatos-láttató recitálás*

három kajmós pózna rudamon lebegtetett / három vadhús kolonca után kapó / három királykeselyű / meregeti csőrét / terjegeti szárnyát / három világtáj iránt

HURPAGU. Három világtáj iránt...?!

MANGÚN *m.f.*

három felszerszámozott sas emelgeti madaraddal kupoláját / lobogtatja kupolád kárpitját /
röpteti lábad zsámolyát
szállatja aranyos nyeregtrón széked / ragadja Koponyakoronád

HURPAGU. Koponyakoronám...?!

MANGÚN *amit mond, mintha látná: felszegett fejjel az ég magasán követi a Kagán
„repülését”; fejedelmi hallgatósága követi példáját és álmélkodva kémleli az eget*

ahol-é! emitt! amott! amarra! / ott szárnyalsz is már a levegőégen
alant sorakozó hadaiddal / letekintő trónodnak alatta / míg fejednek felette: te tornyadzó
trónod mennyezete - szállton-száll

s te: Hurpagu / tangutok Nagyfejedelme / Hadúr / Világuralkodó / amonnan a magasból
parancsnokolsz / fészölöd boronálsz / zúdítod / torpantod / szélvész hordáidat

RUXILLÁNA. Zúdítod szavaid bár: / megtorpannak elmém zsilipeinél / Mangún kán

ÉNIKŐ. S már meg félek tőled édes jó Mangúnom

MANGÚN. Pedzed-e már szavaim értelmét Nagyúr / felfogtad-é?

HURPAGU. Felfoghatatlan talányos szavaid értelme barátom / ne tégy türelmetlenné s
mondd elé: / nevezd meg

RUXILLÁNA. S nem is egyfelé: / minden szavad kétfelé talányos Mangún kán / rejtvényed
darazsától bong a fülem

ÉNIKŐ. Én meg ijesztőnek találok s / arról mintha potyognék is már ami / mondd ki hamar:
mi csodás alkotmány s hogy / nyerges vagy ötvös munka?

MANGÚN. Ez is az is

HURPAGU. Üstöllést barátom mert / ádáz kíváncsiságom türelmetlenségemet ingyen sem
tűrtözteti s ha tovább csigázod

nem állok jót magamért: k e d v e s Mangúnom! / szórjad ide már s mutasd elé emez új
palotás csodádat!

MANGÚN. S ez a legnagyobb

tudós magyarázatát izgalmaival mindegyre fokozza

Három világtáj iránt

három e m e l ő h á m j á b a befogott három s a s o m / csőre fölé himbált

három póznáján három b ü d ő s v a d h ú s kolonca

büdös vadhús három koloncával / három magasba csalt é h e s e m

három éhes sasommal s z á r n y o k r a kapó / arany mennyezet magasba ragadása

- annak szárnya-csattogató trónjával felhőknek iramodó / Koponyakoronája Uram

a te Koponyakoronás T r ó n o d (ihol a megfejtése Uram Hurpagu / hajazod-e mit
belehüvelyeztem:)

a S a s t r ó n

az E l e v e n - a tied

a Sasfogatos! / a Repülőtrón: / ihol / beleülő kegyes intésedre vár

HURPAGU *gyanakvó.* Mely nem repül másként csupán éheztetéssel?!

MANGÚN. Mely nem repül másként csupán éheztetéssel

HURPAGU. S úgy e trón csak éhomra repül mondod?

MANGÚN. De - repül!

HURPAGU *tamáskodó.*

Vajon

MANGÚN. De! De! / Az éhség Uram: nagy röptető!... - / És ráadásul

HURPAGU. Mi még - „ráadásul” - tán / csak nem három Teli Bendő?!

MANGÚN. Bölcs vagy Uram!

három gyeplőnél / három telibendő Hajtója is ott csücsül trónod titkos hegyében ki / cseles szerrel piszkálója is

három hergelő hegyes ösztökével hárman ösztökélik trónod röpkeségét mely mint ilyen / roppant csodás ésde / sehol trón - hozzá fogható

HURPAGU. Mely csodás felröppentőben és sasainkat is nagyon éhomra tartva / még lehet-nénk tán Eleven Trónunkon Ég-Atyánk / Járijí Láuhú Tűz Öregisten meglátogatására indulandó mondd?

MANGÚN. Időnap múltával: / fel - oda is! / mindenüvé Kagán

HURPAGU. De lenne-é s ki lenne / roppant csodádnak - előkóstolója?

MANGÚN. Voltam én s leszek is / parancsolatodra

HURPAGU *hangja sötétre válik.* Voltál? Kikóstoltad?

MANGÚN *megszeppen.* Engesztelné.

Kis körüllebegésre csak: / palotám felett

HURPAGU. Úgy-úgy: „palotád” felett mondd

bosszús. Türtőztetné; de rosszul leplezi.

A Koponyakorona Trónja mondd / uradé / a mi trónunk / a Sastrón: / a te palotádban?! / Mint vagyon ez s hogyan értsük Mangún...?!

MANGÚN. Úgy vagyok ez s te / ne is értsed másként Kagán

RUXILLÁNA *a magasba réved.*

Az Eleven Sastrón kire felnéz a Horda / a három világtáj iránt három felmérgetett sasodnak hátán s te a Birodalom felett elrepülőben: / az már i g e n !

ÉNIKŐ. S még bátorságos zsámolyodnál kucorogva is Fejedelmi Atyám: ha / én is én is / felrepülhetnék és ott szálldoshatnék veled Kagán / Eleven Trónod lobogó sátorában / tépő szelében!

MANGÚN *újrakezdi, amiben félbeszakították. Rátarti hunyázkodással - amiről annyit álmodott, megteszi drámai bejelentését.*

Úgy vagyon ez s te / ne is értsed másként Kagán / csupán mint illő s minden lenni tartozik:

Te trónod az Eleven Sastrón és / mely minden paloták közül a legpalotásabb: / tiéd p a l o t á s t u l

s ez: / a T e p a l o t á d - - -

HURPAGU *mintha iménti felgerjedéséről mit sem tudna - elsiklik felette s megenyhül.*

Való igaz: / megbámultuk temérdek csodáját de mind közül az Eleven Sastrón / kivált megnyerte tetszésünket

RUXILLÁNA. Mellyel ha - mind mondd - palotája velejár: úgy az már i g e n !

ÉNIKŐ. S én meg már futkoshatnék benne függőkertről függőkertre / csaponghatnék csodától csodáig!

MANGÚN. Fogsz is! Fogsz is fejedelmi gyermek / fogtok is mindvalósággal tulajdon sugaras személyetekben Fejedelmi Hölg / De már Uram: az apraját engedd el - - -

HURPAGU. Már hogyan engedhetném el csak az apraját is: / ily roppant csodáknak!

MANGÚN. Napestig mondhatnám / terelhetném sorolhatnám

Te bele nem fáradnál / én ki nem fogynék benne - de hadd szűnjek meg s engedelmeddel / mint Udvarnál mással tenném:

hadd szabjak határt tulajdon szavamnak (mert / „palotámra” még mindig ráforog a nyelvem:) / tapintsad érezd / fogadd el t i é d n e k

tiédnek! fogadd el! s / tudd m a g a d é n a k

cséplése a szónak és ismételtetése csupán ami / tölem telnék

majd még - palota szemlén - megvigyázod kis apró sorra-rendre / s úgyan sorjázod-rendezed-s veszed számba mint / juss szerint ami a t i é d

első alászántásától falaidnak / te-minden tornyod utolsó tülökszarvas korona-gombja arannyal futtatásáig t e r e á d nézett mindétig s / máótátul t é g e d illet

ésde most nehogy azt kérdezd: ráuntam-é avagy / megcsömörlöttem tőle hogy így elgórom -

HURPAGU. Ráuntál? / Megcsömörlöttél tőle hogy így elgórod? / Jó Mangúnom!

MANGÚN... Oly gúnya már ez ki nékem / túlon túl lötyögő b ő r e n a g y r a szabódott s mi egyébbel -

vaj mi egyébbel hálálhatná meg hűséges Első Sáfárod mit amúgy is / a legelőszörre bevert arany szögtől a legutolsó szög ráverő kalapács ütéséig / néked köszönhet? mi egyébbel mint hogy

lábad elé rakja s maga is / lábad elé borulva / úgy mondja:

ü l j b e l e / j ó l t e v ő m !

N a g y ú r ! / ü l j b e l e

- - - vagyis hát ne ülj bele hiszen már benne ülsz / csak értesd kegyes gyűrűddel homlokom / és / add ó add / fejedelmi jelét hogy

elfogadtad

magát tiédnek valló / szolgáladdal egyetemben

hogy meglakod

magadénak megvallod és / leled is örömed benne!

ésde teljék is nagy-sok örömed / - benne! - / hölgyeiddel és fejedelmeiddel - / - mint nekem ez ajándékozásban - / - s hogy derűs szívvel cseréled törömrért törödet - / - - közöttünk harag nincsen - - / - - harag közöttünk nem is lehet - - / - - Járiji Láuhú látja haragtól tiszta lelkünket - - / - - Az Ki - - / - - Az Ki lakozik a Tűz Égben - - - / - - - Ki a Tűz Ég Ő Maga - - - / - - - törccserés kötésünk Tudója - - - / - - - fel... felfogadott hűségünk és ba...barátságunk Látója - - - / - - - Járiji Láuhú - - - / - - - és...és Megáldója - - - / - - - Öregisten - - -

- b e l e z a v a r o d t a m

- a Monarcha: nem tudja tovább türtöztetni nevethetnékjét

- kipukkad

hátraszegett fejével a térdét csapkodja úgy megkacagja / fékeveszetten

(üljek bele palotámba mondod / vagyis hát - haha! - / ne üljek bele mondod / mert már / b e n n e ü l ő k / uhaha! / bruhaha!...)

HURPAGU *dűlöngélve - hatalmasan kacag; a nagymindenség vele robajlik.*

Üljek bele mondod / palotámba - uhaha!

vagyis hát - bruhaha!

Ne üljek bele mondod

mert!
már!
uuú-haha!
b e n n e ü l ö k !
uááá-haha!

MANGÚN. Az urak is felfigyelnek az asztalnál
rikkantgatnak
kukorékolnak egyet-kettőt
Gudun / Cseleb / o d a n e v e t a Trónra / udvaronci széptevők
maguk se tudják min miért - - - de / azok is elhallgatnak / ideges-zavarodottan

HURPAGU. Uhaha! Bruhaha!

MANGÚN. Énikő királylány is vele nevet -

ÉNIKŐ. Haha!

MANGÚN - csilingelve ragadósan: / (inkább csak a fiatalság feláradása mintsem hogy /
felfogná a fejedelmi tréfa játékosságát és Ruxillána császárné - ő is! -

RUXILLÁNA. Ha!

MANGÚN - vele mosolyog (de az is: / az is - inkább csak oldódás és megenyhülés hogy e
múló pillantra / dacos kapzsiságáról és cselszövéseinek / nyomasztó gondjáról megfedezkedhet)
a derűtség alábbhagy

én is / megkésve de / Vele kacarásztam nagy dévajul mint / elébe henteredő ölbéli nyírott
kutyája

fejedelmek jókedve éppoly ragadós mint / amilyen kötelező

ám én jó magam is / némileg idegesen és zavarodottan - / bajszom is csak mind rángatom
mint a pányvát a ló / hátrarántott lelkem ágaskodik s hidegvérem nyergéből is: / majd kivet

Mire számítottam?...

Arra hogy megköszöni?...

A Világ Ura?!...

Egy tetűnek akit Ő hívott elő a semmiből?...

Akit felemelt? / akit Első Sáfárjának megtéve / Ő Világcsászári Szent Felsége / mind a
Diadalmas Hordának mind a Megigázott Népeknek fölébe helyezett?!...

Megköszönni - Ő

e g y t a n g u t ? !

mi tangutok győzelemről-győzelemre / mint minden győzelmeken-nevelkedett győző / mi
kiszemeljük az ajándéknak valót s ha felajánlják: / másképpen adjuk világ-tudtára tetszé-
sünket

fővetés

biccentés

intés

hátraparancsolás

- A mienk

- „A többihez”

Nálunk tangutoknál

Nálunk is megvan milyen móddal-szerrel tesszük / s ugyan miért is köszönetnék-hálálkod-
nánk oly vég nélkül mint / más nyálcsorrantó érte-sóvárgók: / azért ami / kardkinyújtásnyira
van s rá is vethetnének kezünket

Ez is / az enyém: / felajánlás-elfogadás / fegyvertestvéri kötés / törcsere:

gesztus! / barátság pecsételő gesztus csupán
... Ó igen - azért v a n ú g y : / van az nálunk is tangutoknál
Más módja - - -

Kimutatjuk ha akarjuk ki bizony / Nagyon ám / Melegen / Szavak áradásával / Könnyes
megölelkezéssel / Varkocs összefenéssel / Csökön érintéssel / Fegyvertestvérré fogadással
Ívó kehelybe csurrantott vérrel / Ország-Világ előtt a Szemjúnknak fogadott nagy esküvéssel
Szemnek felcsillanásával ha csak látjuk egymást
Szemnek ajnározó ölelésével fegyvertestvér megpillantására
Titkos terveknek megosztásával
Főfeleségnek éjszakai átalbocsátásával
Halálíg hűséggel harcban
Túszul érette halálnak elébe küldésben
Idegenségben száműzetésben kivettetésben
Más módja

S most hogy / fejedelmünk kacaja könnye apadtával én / érezni vélem e megihlető melegség
lesugárzását / - Ő szólalkozni készül s én odahallgatni - / neszelem én s már másodízben:
valami megbontja a jó varázst / valami annak megrontója - a szép egyetértést és én
görcsberánduló szegény gyomromhoz kapva (míg / mérgem nyála meggyűlik számban s kis
híja feléjük köpök - egyszer / valamikor / megtelik-s túlcsordul a pohár:)
azt kérdelem magamtól

Hát én / Első Sáfárja Urunknak a Birodalomban / meddig éljek úgy hogy eleresztem -
egyszer majd / úgy lesz hogy többé nem ereszthetem el a f ü l e m m e l l e t t

Hátha most van ez a m a j d

Hátha meg k e l l l e g y e n

ha most nem csapok le az áskálódókra / az ellenem pártot ütő

Hulagu-bérencet is kiüthetném és / határt szabhatok Ruxillána becsvágyának a háremben
aki / cselszövési Táblázatában éppen erre az én Tigridemre / magos rangot osztott s oda
karikázta ahová nem való

hallom ez a Tigrid amint / halkabbra fogja a szót s úgy súgja-búgja: / lám-lám

lám a rabszolga-ivadék

apja eladott rabló volt / anyja templomi arrajárók alamizsnás kurvája / ő maga tetű

s imhol ez a tetű elbízta: odáig bízza magát hogy / feltolja fejedelmek megajándékozó-
jának!...

Így - Tigrid.

A lakomaasztalnál. Tigrid összehajol a kánokkal s fojtott hangon, hol erre, hol amarra mondja.

TIGRID. Lám a rablóivadék

apja a pusztá harácsa-begyűjtő Kagán Tárnokmestere / anyja a Levágott után való özvegyi
gyorsalkodásában / az a tisztes gyászcsoroszllya se szülte: p o t t y a n t o t t a

Maga ősz már / sárga-fényes tar kobakú / pulykatokájú

S most ez! kánjai elől Urunk elorozója: ez / kobak tündökléssel / úr-kényeztetéssel / cifra
cincálással / lányos lebzseléssel / bazár felhajtással / ajándék rázással

h a r c i k e d v é t szegi a Sastrónnak s Világbíró Urunk figyelmét megosztja...

még gesztikulál, de hangja elvész

MANGÚN. Eddig is ezt tette / most is azt hajtogatja:

a magáét / ellenem

Tigrid

Ládd-e-ládd már mit nem!

Járijí Láuhú Tűz Öregisten Fölkentjének a Mi Urunknak ez
a t e t ű / ajándék rotytató kedvében odavágja palotáját - odarittyenti!
a csupa toldás-foldás tarka körakását itató kutastul
bölöm kalitkáján baromfiudvarostul
istállóján dögszagú tevékkel / (a széllel ha csak elkapják
- lovaink megzavarodnak)
mihaszna elefántokkal / (csak-zabálni-tudó hústornyok tele-pöcegödrös pervátástul ezt a
hiénabarlangot a Sárga Tangut
a jöttment semmirekellő
a tetű a t e t ű
... Így - az én Tigridem - - -

TIGRID a reflektor felvöröslő fénykúpjában megelevenedik.

Járijí Láuhú Tűz Öregisten Ki vagy a Tűz Égben: / ugyan ajándék hullajtó kedvedben
rángatta szakállad s / el sem eresztette míglen / ki nem zsarolta ajándék-palotáját!

Nagylelkű volt a Nagyúrtól hogy / így sokáig meghagyta benne Sáfárocskáját de már /
bizonytalan a nyeregben s most meg / elefántháton poroszkál: / orrmányos ülőszékén tolat az
öreg

Látványnak arcpirító / az apraja elfut a nagyja csak kacagja

Mi szégyenülünk általa nem ő

Hosszú szép temetést rendezünk majd neki amint kijár Utazókoporsóban / két öszvéren
vitetjük vissza tangutjaihoz és / útjában akit előtalál: / ne térhessen ki előle az olyan / másként
mint / lenyakazva

látványa visszaolvad - hangja elvész

MANGÚN. Régről tartja a tangut mondás

„mi az a szekértábor kerítő futótűz (ti pusztaiak / ha nem az i r í g y s é g

- ez a jól futó tűz (ti pusztaiak) hogy / mire észbekapnátok: szöknek lovaikat s ti
benneégték?!” / ugyan nemhiába tartja régről a tangut mondás - - -

amit mond - mind rendre megtörténik és lejátsszódik úgy ahogy mondja

A dühödt irígység moraja felhullámozott / S minekelőtte észrevehették volna magukat a
tiszteletlenek: barbár hahotára fakadt a sereg

Ahaha!

Uhahaha!

Há-há-hááá!

...Utálkoztam / rázkódtak mennyezeteim

rezegett szőnyegrojtos kárpitom kék-ezüstje / a sarkallatokon pajzsaim aranybarnája

Uhuhu-huuú!

Huhuhu-uuú!

Uhuhu-huiiíj! huiiíj! huiiíj!

Ihihi-huiiíj! iíj! huiiíj!

Uoá-há-hááá!

...A fertelmes nyerítés - - - !

beleremegtek ördögpfázmányaim a gerendázatom végén / a neveletlen röhécseléstől rengett
palotám

A sok taplóképű tatár ingyen sem alítja azt kit minden / magára valamit adó Udvari Ember
tudva-tud

a fejedelemmel együtt-kacagni - / oly szabad kiváltság mely

kötelmes is és alóla kimentés nincsen

nem idevaló az o l y a n / jaj annak / - eljátszotta játékát

De megkacagni amibe a Kagán beavatva nincs s / Ő jelintésére mit se várva: / semmibe
vevése a főhatalomnak / senki ezt féltékenyebben számon nem tartja mint / a Vezér

Urunk felöltötte Orcája Szörnyetegségét mellyel / ha akarja) / előli a gyermeket anyja
méhében

Mely már az övé volt / (vendégjogon csakúgy mint ajándékjogon) / derékszíjam ostorhüve-
lyéből kikapja-elcserdíti - de hogy annak a cserdítése se használ: / lecsapja / f o n a t o s
k o r b á c s o m s maga mellől a párolt k e c s k é t ó r i á s ü s t j é v e l / r e z e s - t á l a s t u l /
a terem közepére penderíti

kecskéje - tála / kétfele kalimpál

a nyerítő röhej elbicsaklik

Az akit a tál ütött meg - előrebukik / orrán száján / ott bugyborog a vére: / Ifjú Togunnak
vége volt

Az kit a kecskéje fejbekólintott elhallgatott nagyon / s ahova borul nagyot hallgat mindenki
körülötte

Tetemét az idegen Túsznak kit megütött / (Tudémiából - Uszakkal hercegfő) / kihúzkodták /
lábánál fogva / szolgák

*Hurpagu f e l g e r j e d. Felölti szörnyeteg ábrázatát s tálát üstjével, kecskéstül, széles moz-
dulattal a lakomázókra hajítja. Fülsértő csörömpölés - vakrémület.*

*A súlyos csendben a megütöttek tetemét - képükkel a padlót csikarva - az előrohanó szolgák
kivonszolgák.*

*Mangún most következő szavai alatt a dermedtség felenged s lassan újratámad az izgatott
zsibongás a teremben, amely - beszéde befejeztével - méltatlankodó zúgássá fokozódik*

MANGÚN. Akkor / csillogó nyálával a foga-fehérjét elémutatva

- Urunk

az Ő torkonragadó tekintetével mely mint a beleálló halásznnyíl horga kidagad nyakukon /
verőerénél egy-fürtbe rántotta a bandát és k ö z e l :

Hurpagu

hallatta kánokkal-elbánó vezéri bődülését ésde / olyan bődüléssel hogy attól menten /
alázuhant a zajgás és kipottyant feneke

Hurpagu

- e l b ö d ü l t / S ez így történt

HURPAGU trónszékén - ültében - felegyenesedik. Kezeit parancsolón előreterjegeti.
Mezítelen hasa vörösen világol

MANGÚN. elsőbbit: gyenge morajlás - nem több / Az volt az indulása

másodjára megeredt mindnyájunknak / égen-földön / - Hurpagu Robaja

innen vágott fel azután - nagy robajlásából felvágott az Ő

joházó / hadat igazító / vezéri / f e n n e n - b ö g é s é b e

HURPAGU szobor alakja körül pávatoll-baldachinja felizzik s olyan, harapásra tátott szájú
tigris formáz, amelynek a szeme ott tüzel: belül, a felső szájpádlásán.

MANGÚN előmajmolja.

Mmmm! / Uaaa! / Auuú! / ...Ha!

HURPAGU. Mmmm! - - -

Uaaa - - -

Auuú - - -

...Ha! - - -

A Kagán hangja a hangszórókon: természetfölötti hörgés-bőgés, s utána az elemi erővel, hullámokban robajló visszhang, mely végül - felhangok magas csengésével, fültépő sípjával - tovaárad és elül.

MANGÚN - - - az óriásteknőc amikor / m e g m o z d u l alattuk a rátelepedett sirálysereg ha felrebben s messzekörözve

ráíjed hogy / mi veszedelmes is volt az a / h á t s á g

ezek is! / ugyanúgy! / adják már alább

no ugyan / viharadarak / no ugyan

a hangjuk elszáll / Lekushadnak / Némán / Nyomottan / ki erre gunnyad ki arra sűny

De Ő! De Ő!

Mintha nem is Ő lenne az aki volt az imént! / Mintha - mintha k i c s e r é l t é k volna / Urunk! / Hurpagu! - Ő:

innentova az a nagyműveltségű kényúr és elbűvölő világfi maga akinek / regőseink leírják és hivatalos legendáiból ismerjük

mind a kilenc főtörzs nyelvét beszéli de / szellemek csillagok művészetek nyelvén is társalog

pallérozottabb csiszoltabb Ő és finomultabb / kolostorpalotájában a Szemjűnnél - h a k e l l : másképp / hogy is lett volna belőlünk / tangut rablókból / világbirodalom

a Kagán most megenyhült és magához-emelő - nyájas és filozófikus. Szemmelláthatólag a szellemekkel, csillagokkal és a művészetekkel társalog - mint egyenrangúakkal - és más, körégyűlt Láthatatlan Démonokkal, Elemekkel. Tartása kiművelt és előkelő.

MANGÚN. túri hogy felbátorodjék és / megint telefolyja az örömlakoma medrét a z s i v a j - de

ez már az Ő z s i v a j a - ez már / tisztelettudó ez már / hódolati t o m p a z s i v a j / palotába illő

S míg a lovagok magukra találnak - Ő közelvon magához és

nem üres szóval-szólamokkal hanem / közelédesgető váratlan bizalmával köszöni meg amit / Mangúnja / lábához helyezett

oly közel hajol fülemhez hogy / csíkos vörös-kék szakállával belecsikland

majd meg / - eltolva kissé magától hogy / kegyencében gyönyörködhessek - / csupa-gyűrű ujjával beleturkál az enyémbe s / egy-egy deres fűrtjét mutatóujjára tekerve / szakállamnál fogva szájához igazítja fületem:

Hurpagu / - t e s t v é r é n e k nevez

- - - T e s t é r / Tudod

- - - Nem szívesen avatnálak be téged se ha

- - - Ha nem az volnál aki vagy

- - - M a n g ú n o m

Titkom jól-tartó Tudója - - - / Megvigyázod-e?!

Ha én töltöm: java kumis / ha más tölti: / ihatatlan sárlé pocsolyája

Emelem jogarom s mozdul a világ / - hátán hatalmam felbizsereg - / Emelné jogarom más - s ina rándul

hinnéd mozdulatlan vagyok pedig / a tumédra indulok hamarost

nélkülem a burjátot meg nem veri a kerait / s nélkülem a keraitot a burját

kedvem keresők ezek és még / szövetséget is pecsételünk hogy / a kezemhez szokjanak

De én / testvére - / de én!

A hátsó lábuknál fogva - farkasokkal ahogy szokás: / én ezt a két farkast felragadom és / egyiket a másikával verem agyon

Utána a kurudura megyek / Abból hírmondó se

Korazm Kelat / elesik Karsz / Erbil / Dzsárbekr / Falaikat lerontom

Nagy a Tangut Szövetség - de / még nagyobb ami ránk vár
S akkor majd - - - Rá! - - - az Ilkánra! / Meglátja Hulagu fivérünk / mekkora szélvész a
Selyem Horda s hol áll meg

- - - Felejtsd el testvérke mintha / mintha urad nem is mondotta volna s mit ha hallottál a
füled csengése volt...

S most hadd gyönyörködjem hű cselédi látásodban jó Mangúnom / így! így - - -

Ezt! / Énhozzám!

Én Uram Hurpagu

*a párjelenet megelevenedik. Hurpagu édelegve magához vonja bizalmasát és beavatja
terveibe - aki ezzel újabb terhes és ijesztő titok tudója lesz*

HURPAGU. Testvér!... Hinnéd / mozdulatlan tespedek s halomra tunyultam - pedig!

A tumédra zúdulunk hamarost

Nélkülem a burját hiába fenekedik a keraitra - s / nélkülem

a kerait hiába a burjára

De én testvérke - de én!

Ezt a két farkast / felragadom és / egyiket a másikával verem agyon

A kurudut csak úgy magam előtt zavarom / Belefárad s hozzámáll

Úgy kell: hogy a Törzsek / kezemhez szokjanak / A módját érteni kell / Hogy szeresse láncát

Behódol Korazm Kelat Karsz Erbil Dzsárbekr

Faltörő katapultákkal akkor - Mobaligra

Láttál már minden csontkoponyájával gúlába rakott tunguzt?

Nagy ám a Tangut Szövetség de / még nagyobb ami ránk vár

Magáramarad az Ilkán / orrontja már Hulagu Fivérünk / lesi már porfelhőit amerre kavarja a
Selyem Horda!... -

eliúti leereszkedő nevetésével

Csak képzelődtél: / felejtsd el testvérke - csengett a füled...

S most hadd gyönyörködjem hű cselédi látásodban / jó Mangúnom

jer! jer!

ölelkezzünk meg - palotánkban

MANGÚN félig kibontakozva a párjelenet játékából s bár egyszersmind folytatva is - félig
a d s p e c t a t o r e s

Felérkeztem a tetőre - mit kívánhatok még?! / Felérkeztem a tetőre

Első Kegyence vagyok

Átölel / beszéldegélünk / iszunk

Titkos dolgokat árul el hogy / olyat még nem hallott emberi fül / ma a burjára megyen
holnap a tunguzra... / s Ő! / Engem! / t e s t v é r e n e k nevez: / a Kagán!

Megosztja velem főfelesége felséges társaságát és / illatos társalgó művészetét: / el-elérkezik
hozzám Ruxillána / orrcimpa csiklandó illat-árja

királylány közelragyogtatja szememhez / köszöntyűit és / skófümos fátyolán át a Mandula
Szempárt amelyet / a Megtapadó Szűz az enyémbe horgaszt és / rólam le nem vesz

féktelen örömeiben középre perdül. Dobbant. Tapssal jelt ad és megifjodva - úgy kiáltja

Héjj! Kardtáncosok! / Tűzkarika dobálók! Bakugratók! Lángnyelők! / A palotacirkusz csodá-
ját!

A szín megbolydul. A szólítottak előlépnek:

Jagtáj! Szecsen! Tamedzsin! Három jó fegyvertáncosok! / Trón elibé szaporán!

Járjátok el mert / alátok verem a kapdel kurta karikás korbácsot: / eljárjátok ti Uratoknak / Világbíró Hupagu Ő Szent Felséges Engedelméből és Parancsolatjára:

kardról-kardra!

Mi felséges Ruxillána császárnénk édes gyönyörűségére! / járjátok el!

Elébetapsoló sugaras Énikő császárlány Kegyesünk kedve derítésére!

Ti hárman!

Táncoljátok el a sárga tangutok fegyvertáncát!

Mire befejezte - már áll a cirkuszparádé. Ütőhangszeres lármazene: dobszó és tülök. Tutulnak, jajgatnak. Jagtáj, Szecsen és Tamedzsin (Mangún három testőre) előterem és fegyvertáncot jár a trón előtt.

Addigra körétódul és kibomlik a palotacirkusz csodája: tűzkarika dobálók, bakugratók, lángnyelő, törpék, bábosok, akrobaták. A trónemelvénny alatt kétfelől kört fogva, bemutatják bakugrásait, szaltóikat, otromba tréfaikat. Rikoltozás, éljenzés, féktelen zívaj a teremben.

Csak ketten nem nézik: Mangún - a trónkerevet szélére bocsátkozva (ahova visszatért) - és a Nagykán.

Hupagu - trónján kenelmesen felfélszkelődve - fejedelmi nemtörődömséggel: elnéz a mutatvány fölött és teljesen lefoglalja kegyencének jóltartása. Csak vele törődik, sáfárjával évődik, nyájaskodik, enyeleg a túlságig.

T a b l e a u - melyre ráereszkedik a függöny.

A JÁTÉK (2)

MANGÚN Alámenése

Mintha a cezúra félbe sem szakította volna - a játék megint a d a t t a c c a megy tovább: a néző érezze úgy, hogy visszahajítják a zenelárma és a látvány forgatagos közepébe

Hupagu, a Világbíró Kagán még mindig sáfárját ajnározza: oly nekiadással-s belemerüléssel, mint aki asszonyairól is megfélemedezik és a lovagterem lakomázó seregletét kutyába se veszi: a Palotája Odaajándékozó a Fogadott Fivére - a sáfárja a mindene.

A rikoltozás, éljenzés, a féktelen zívaj tetőzésekor Mangún hátrapillant, a táncosokat a tekintetével parancsolja ki, a mutatványosoknak meg odatapsol s türelmetlen jelére a cirkusz hátrálvást hajlongva hanyat-homlok eltakarodik. A fejedelem és kegyence tovább édeleg - a hirtelen csendet észre sem veszi.

Alighogy a zenelárma elhallgat, az átható zívajgás is - mintha elvágta volna - abbamarad. Döbbenet, feszült várakozás a lovagteremben.

MANGÚN a diadalmámor kényszeredett-szerény, úri hencegésével. Mint fent - félig kibontakozva a párjelentből, félig úgy mondja, *ad spectatores*

I d e érkeztem fel:

felérkeztem ahonnan / nincs tovább: / A t e t ő r e !

S míg én / bizton járdallok magasán - az alantjáró nép / szédüldöz látásomtól a tetőn

Első Kegyence vagyok

Megölelkezve enyelgünk

Tréfa sziporkákat hányunk

Szelet eregetünk / - egymás egészségére kívánjuk a kipöffenését

Nyájaskodunk / bizalmaskodunk

Uram oly féltve-örzött / öreglakatos országpecsétes titkokba avat be hogy / én magam / el
nem árulnám dehogy árulnám el! soha! még / hóhér elé halálba induló cselédemberemnek se -

Ihol én: Mangún

mellérever:

e z - i t t - e z a Mangún

No ugye! / Most ugye: most!

van is nagy elcsendesedés a teremben

Vetélytársaimat az ájulás környékezi / irígyeim torka összeszorul

Reszketnivalója ha kinek van / ugyan visszaszívna - megbánnivalója ha kinek van

Ha leverhetnétek / letúrhatnátok / hej be sokért nem adnátok / s én ahogy a lábam ahol
megvetettem / megállok erősen / én / Mangún

e z - i t t - e z a Mangún / én a t e t ő n

elsárgulók tőle - most sárguljatok el / hogy ki ne nézzétek

a látókátokat rajta / most lássatok Országnagyok

Urunk a fülemhez oly közel hajol hogy / veres-kék szakállával belecsiklandoz s verejtékéről
/ fülemre kenődik a festék

vetélytársaim hátratántorodnak

irígyeim a torkukat fogják a szakálluk alatt:

- a Kagán...!

*a Kagán most / rengeteg gyűrűjével nekemnyomakodva kissé eltaszít magától hogy / errőlfelől
ésde meg amarrőlfelől is / tetszelegghessen látásomban - - - de*

de szeme erezetes fehér homályát mutatja csupán

azt - (meg szeme-sarkának véres aláfutását m i n t k i / ritkán s csak nagy titkon - sátrában -
de akkor / kiadósan nyavalyatörős)

csak a homályát - de szeme-bogara kisikló / oldaltremegő / és tekintetével Urunk figyelme

Urunk figyelme is már / e l v á n d o r o l

s már meg mintha rajtam keresztül keresgélne s / rajtuk pihenne meg / Országnagyokon / -
kánok! - / Hurpagu hirtelen odabömbít de még félig engem-ölelvést hogy a rázásába majd
belesiketülök / - kánok! - / legorombító nagy vidoran és a parancsoláshoz szokott nagyúr úri
szokása szerint / Zság Cseleb Agrenu / Tegir Kabláj Tigrid Huptalu / urak urak / jertek jertek /
viduljatok uratok látásában / kényes hölgyeinek közrefogásában / vastagodjatok az örömben!

- - - így

- - - a Kagán

*a Nagykán bömbölésének előmorajlása. Az országnagyok nevének elkiáltását visszhanghatás
kíséri*

HURPAGU. Zság! Hu-hujj! / Cseleb! Ha-hajj!

Agrenu! Héjj te! / Tegir! Kabláj! / Tigrid! Huptalu!

Iiiij!

Urak! Urak! / Jertek! Jertek!

Ide-Hozzám Aki-Tangut-Rabló-Mindene-Van!

Ilkánok! Kánok! / Jertek! Jertek! Fel!

Viduljatok a Főkán látásában / kényes hölgyeinek közrefogásában / Vastagodjatok az
örömben!

*a Sárga Tangutok Öregfejedelme megkezdí alámenését. Minden - mozzanatról-mozzanatra -
bekövetkezik, amint mondja*

MANGÚN. Azok felerednek / - Szolgák! Párnát! Nyeregszéket! - / tapsolok s rendelkezem /
Ahol hozzák

Előmbe szökken az én Tigridem

Pávás rátarti de kifogástalan úr / az igazi remekbe-pallérozott Udvari Ember minden
illedelmével

Nem is értem:

ennyi irántam való gyűlölség / o l y a n kifogástalan puccos nagyúrba / hogyan rekedhet
...avagy tévednék tán?

magam is felsejkenek és / kibontakozva fejedelmünk szép elbocsátó / rajtam-felejtett pillan-
tásából / tisztelet adó- és tudó udvaros szép üdvözléssel / átadom Tigridnek fekvőszékemet

s lelépek

fokonként

hátrálást

le a trónról

el a tróntól

hátrabukni - én? trónlépcsőn?! Soha! / Soha még nem vétettem el a lépést

S ki volt nékem fegyvertáncos három mulattatóm: / veszi észre kétfelől a falnál három kisúr
/ Jagtáj Szecsen Tamedzsín / elértik szándékomat jelintés nélkül s / azok is hárman

árnyékként vonulnak vissza / léptüket az enyémmhez igazítva

testőreim

nem o l y a n mondurba de / o l y a n szerrel s hű igyekezettel mint aki tudja / kit szabad
szemmel tartania s / tekintetét meddig-hová emelheti

(a kánjai körében mulató Nagyúrra semmiesetre sem - ki hogy mi urak szemünket ráemeljük
/ nekünk fő kiváltságul adta engedelmet)

így hát jómagam a trónlépcső utolsó fokáról lelépve / - (onnan kezdődik szolgálatuk megint)
/ s amazok távolról tisztelegve - akkor vesznek újfent szemük vigyázó keresztüzébe

Immár a Trón tekintetét magamon nem érezvén / tájékozódni próbálnék asztalfőn
asztalvégen hogy / szíveslátók közé hol kihez telepedjem

ki maradt meg a megürülő nyeregszékek körül / Zsmúd / Gudunék / Biliktu / Kis Ogdáj /
Csapal meg a mulató társai / Baidár meg a bandája...

Merő alázatból gögőmben és / mások iránt való udvariasságból / lejjebb ereszkedem az
asztalsoron

ilyenkor magamfajta Ország Gyámolának kétszer dukál ami dukál s / tudom:

haj! tudom én: már el-s letűnedezésemkor a Trón függöny

szőnyege alól - leköszöntem házigazdai tisztelgésről / s mit még tegnap a magaménak
mondhattam: ma -

ma - Urunk palotájában - / én se vagyok több (látszatra legalábbis) mint / akárki más vendég

- - -

*minduntalan arra gázolnak nagy gázoló léptekkel - kapitányok, szerencsevadászok, lakoma-
pecérek. Mangún sokallja a tömeget. Kis híja hogy el nem ütik a nagy jövés-menésben.*

*Eleinte még tapos, kapaszkodik, méltatlankodik, mérge kipöffen. Maga sem érti, miféle
láthatatlan örvény tépi alá.*

Próbálná megvetni a lábát - mindhiába.

*Érvel; kesereg; fel-felhorgad - de önbizalma fogyóban s mind lejjebb találja magát a palota
lefele sodrásában.*

- - - Lábam elfeküdtem kissé de / ne higgyék hogy mástól sántítok s nem a zsibbadástól

S már ha ők nem csapódnak verődnek hozzám: / kihez verődjek vaj hová csapódnak

Ésde ha udvarlásomra járulni egyikőjüknek sem akarózik

- nehogy / olyan látszata legyen hogy én / Mangún kán
 én leszek udvarlásukra járulandó csak egyőjüknek is
 Lássuk csak / lássuk csak
 sorra veszem latolgatom / asztalhosszat / s mint a kerge birka - forgadozom az örömlakomán
 S hogy habozó sürgésemről szabaduljak (mely / éppoly szokatlan mint lépésem koravén
 tétovásága) / a Fejedelmet keresem szemmel a trónheverő szék magasán
 a Fejedelmet - - - de
 az illatfüstölők nagy gomolygásán / egybefolyik minden és / amazokat / Tigridéket a
 főrendekkel / seholsem találom
 akkor veszem észre (nem kis riadalmamra) hogy / kasul-keresztbe megyek haránt holott /
 hosszába kell s ha rossz irányba kémlelődom Hurpagut is / hiába keresem
 a bősztű igazság az hogy / máris elkeveredtem s eltévedek saját palotámban pedig / minden
 labirintusát árkolása óta ismerem - vagyis hát csak ami v o l t az enyém: ma már / Világbíró
 Hurpagu az aki / magáénak mondhatja s Ő is lakja meg / pedig
 pedig-pedig! / valamikor
 alsó-setétső vakpincéimben is / kádak hordók ládák korsók tekenők puttonyok útvesztő
 korom setétjén / a sűrű sár hallgatásban is / mit sem tapogatózva s fáklyások nélkül
 a vak siket pince setétjén
 tudtam a járást
 kiismertem magam

*mellette kétfelől átszaladó fiatal maskarások hangos kurjongatással - lármásan megforgatják
 Mangúnt*

micsodás maskarák feltolakodása / csepűrágók hivatlan bitangolása palotámban?!
 sövénynek néznek - betörtlen csikóval átalugratónak? / ahány ilyen elüget itt hát / meg sem
 is számlálnám: beférkőző / furakodó / ide-nem-való
 nem néznék ki fia-borja: / Sárga Tangutok Fejedelmét már meg / levernék lábról
 Ejszen vendégjárás pénzért vesztegetője őrségen / kazárok kasgárok között akárki lett-
 légyen: / körmére koppintok! dolgának végére járok! ésde / kinyújtóztatom ha addig élek
*köntösét rángatja-húzkodja; nyugalmat erőltet magára. Pulykás-peckesen, nekidülleszkedve
 körülforog, mintha ostorhegyesét keresné vagy kíséretét.*

Hátam mögé pillantok igen mogorván hogy / nemes hölgyeivel és főnemeseivel mulató
 Urunk tán / amarra van s / megpróbálok a felszolgáló nép szaladgálásán eligazodni
 megütköznek forgódásomon
 mit akar ez a pusztai kerengő / ki ez a bárdolatlan
 tán megkerült s mikoron még senkise járja: / egymaga ropja a párnás palotást?
 látom már / látom: ha / nem akarok véteni a magam kiadott parancsa s / tulajdon Váras
 Illemrendem ellen - le kell ülnöm
 odasomfordálok / letelepszem
 De hiába köszönök oda / harmadszor / negyedszer / odabólintok: megint-és megint / hiába!
 egy-kettő / csak-csak / fejbiccentéssel visszaköszönne / a többije állja tekintetemet mindje
 igen zordon és / se-nem-is ért se-nem-is ismer
 a Gudun hordájának nézem
 két-három kapitányt látok a Kitboga sátrából / a többi / - a Kaidu törzséből - / magasrangú de
 hozzám cselédember
 legeltetésről / gulyáról / asszonyragadásról beszéldegélnek
 nincs itt köpalotának igazi értője
 Valaki szól
 Mangún! / Herceg úr! / - - - igaz-e hogy szerencsenapot ülök

1. FECSEGŐ. Mangún! / Herceg úr! / Ma szerencsenapot ülsz igaz-e?!

2. FECSEGŐ. Antul feljebb / Sáfár úr: / entül magasabbra: már / nem hághat szerencséd csali Napja!

3. FECSEGŐ. Forgódsz Nagyúrnak kegyében hogy / mint a tűznél - mézesbábról / lecsurran ábrázatod méze

2. FECSEGŐ. Édesség Sáfárja!

1. FECSEGŐ. Mangún! / Herceg úr! / Ma szerencsenapot ülsz igaz-e?!

MANGÚN. Hol? Ki?

Az incselkedője...! / Keresném asztalhosszat / válogatom a fizimiskáját de / lebukik a tálak mögött amerre hordozzák s tán / sohasem fogom kitudni

Ésde vajon tisztességtudó volt s a mondókáját is: / hogy értsem? / merre forgassam?

Semerre: az kellett hogy legyen

megsüvegelő formán mondta / megadta rangomat / Sáfár úrnak nevezett / meghercegezett

- - - Már nem bánnám ha / ha akár így is / asztalvégre szorulva / errekerítenének egy tálat - -

- Mertmivel / csak ittam vedeltem és most / korgása is elhallgatván: kis labdára ugrott gyomrom remegésén / alig tudok erőt venni / Nagyurunk megudvarlására is / ugyan éhomra járultam

- - - Hogyan is mondtam-magyaráztam? / Az éhség hogy mi nagy röptető / Felmérgelt három sasommal Ő trónját magasba ragadó

s majd cudar éhomra / énnékem is lesz haragos víjjogással / új szárnyrakelésem / palotát magasba ragadásom

- - - Az ám: csak errefelé / e r r e f e l é / nem tolatnak azzal a tállal

- - - Tegnap még Mangún! / Mangún így-úgy! / Sáfár úr! / a széjjeltépők sorfala közt / azt sem tudtam merre forogjak

S ma már: / felállok jobb-hely-keresőben s ide-oda lődörgök

nem szívesen állnak szóba velem

vagy ha igen: csak mert / legunnyadtam mellé s nem állhatja hogy ne szóljon / Hát a koncot a kutyámnak miként! / Nincs benne köszönet

s kik tegnap még / falkástul jártak utánam nagy dédelgetőn s

kihúzkodtak volna rókalyukból is ha / odabújkok előlük: ma...?!

ma egyre téovábbban s mind kevesebben közelednek a / hozzám-kenekedő régi törleszkedők

az új fogások felszolgálásánál meg / vagy elkapják vagy / mellőznek - - -

hé te fickó! / ide azt a tálat!

lejjebb nem adnátok?!

hányadik az a vakon zabáló hogy / ki se lát a pofahájából?!

Másnak csak hadd kopogjon a szeme?!

azt a hullott bárányt is lekopasztjátok mire ideér?! / kapitány!...

- - - most is / most is! / Ez is / a fajtátokat

- - - megest éhkoppon maradtam s / mind lejjebb szorulok az asztalvégen

Már alázkodom - már / odaáig süllyedek hogy akár kierőszakolom / mintha csak elszólnám / elkottyantanám örömömben

örömömet / ez örömlakomán

hallod-e koma

(ennyi kedélyes elereszkedés / suta hátbaütöngetés nem a világ)

(ha a másébol nem hát a magam szájából: / hallani akarom!)

(magamnak kell / magam hozom szóba nagy-nagy szerencsémeket hallod-e koma / ide süss! hallod-e...)

... Hallottad-e koma
 ... Ma / Felséges Urunk / a Főkán
 ... Melyben sütkérezünk: / Lesugárzó kegyével ma rámsütött
 Hurpagu
 ... Elfogadta és én / odaajándékoztam palotámat - - -
 ... Ej no: akkor hát / nagy-nagy szerencse ért - - -
 ... Hja: ügyes szerrel ha ki / maga-szekere-tolója - - -
 ... Az-is-bolond-aki-nem - - -
 ... Most hát akár / holtod napjáig Urunk tűzénél sütögetheted rablópecsenyéde ecsém míg /
 magad azzal a két pipaszár lábaddal / pecsenyére nem sülsz a Napon - - -
 ... Jól tetted pajtás aligcsak felverted - mindjárt / Ő süvegébe vetted oszt' / Urunknak
 ajándékoztad ezt a cifra kősatort
 ...J ó l t e t t e d p a j t á s !

1. LAKOMÁS. Ej no! Akkor hát / nagy-nagy szerencse ért -

2. LAKOMÁS. Hja! Ügyes szerrel: / ha ki maga-szekere-tolója -

3. LAKOMÁS. Az-is-bolond-aki nem -

4. LAKOMÁS. Most hát akár holtod napjáig / Urunk tűzénél sütögetheted rablópecsenyéde
 ecsém míglen / magad is azzal a két gázlómadár pálcáddal / pecsenyére nem sülsz a Napon -

1. LAKOMÁS. Kisbékára nem veti magát aki kanalas gém: / csak a nyakát nyújtogatja -

2. LAKOMÁS. Jól tetted pajtás / sátradat alig csak hogy felverted -

3. LAKOMÁS. Más ha / nagyon ugrálhatnék oszt' a / rátátott torkába belecsudálkozik olyik
 varangyos -

2. LAKOMÁS. Hogy mindjárt Ő süvegébe vetted s / neki vágta oda ezt a cifra kősatort -

4. LAKOMÁS. Jól tetted ecsém -

MANGÚN. Nagy nehezen kizsarolom: / nagy keservesen!
 kizsarolok félszavas homályos elismerés-féléket olyanoktól akikkel / tegnap még szóba se
 álltam -
 - vagy urak-láncán-járó emberké a sorból vagy / kapatosak
 - vagy csak amolyanja: / hátam mögött aki / megvesztegetéssel került rá a meghívottak
 listájára
 - ide / az asztalvégre amit tegnap még / azt se tudtam merre keressem: / ide!
 - ezek közé! / ezekhez!
 - Én?! A lovaimból / különb tetveket szedek elő / e z e k n é l / nem hogy hálát érzek
 / i l y e n e k íránt
 kirobbanok ha ülve maradok s inkább csak / hadd sodorjanak a kijárat felé / Bánom is én -
 Emlékezni fog a császár / az Uralkodó / a Koponyakorona Viselője / Emlékezni fog
 ebbe kapaszkodnék - ha kapaszkodhatnék - de / dühömben éhes émelygés fog el
 gyalázatom kínjában fetrengek s / nem tudok! e szorongás alól / nem tudok felszabadulni
 jobb is ha távozom
 - - - egy sanda oldalpillantást még: o d a ! f e l !
 ... Muzsikásával most vezeti fel a / tegnap-még-nekem-aki-volt-a-felvezetőm
 most terele urak színe elé / vak felolvasómat
 szolgám-aki-volt: most viszi / ott viszi hímes arany rúdon / madzagtáramat
 száz kolostort felhánytam: / a világot összekerestem történet-csomózó madzagaimért és / ha
 azt mondom láda kincset ér mindenike / keveset mondok

s akkor még a tetejébe a tele szekér kincset érő / vakemberem
a vakom - ahogy / az ujjai közt pergeti-morzsolgatja madzagaim / a csomóját meg-
megnyomogatja s ugyan hirdeti / fennen hirdeti máris a Kék Farkastól származó minden
népek történetét / és Előtte járó minden kánok viselt dolgait
tudja Urunk kinek köszönheti
meg! meg! / megemlékezik a Vakkal - ajándékozójáról
most kószolgatja - - - élvezze ki: / hadd élvezze ajándékpaltóját!...

*Mangún felbámul s tekintete találkozik a felfényesedő trónusemelvénnel: t a b l e a u.
A Sastrónon a nagykán, vezéri ornátusban, kánjai körében. Mögötte, oldalt, ki-kivillannak
hölgyei.*

Jobbfelől - muzsikás legényétől kísérve - a vak regős.

*Hangja (a hangszórókon) a véghetetlen messze pusztákról érkezik: sugalmasan, sejtelmesen.
A krónikás kezében csomózott bőrszj olvasó. Erről a „csomóírásról” olvassa akadozva az
Eredet Legendáját s valahányszor tétován megáll, mögötte muzsikás legénye akkordot penget
húrozott dobsorra emlékeztető különös hangszerén.*

A HANG. Halljad Uram halljad // a Nagy Kék Toportyán! // Féregtől származó! // minden
tatár! // népek nemzetségek // kagánok kánok // krónikás énekét kik
kik Járiji Láuhú Tűz! // Öregisten! // kegyelméből és parancsolatjára! // elindultanak lovon
puzdrán! // a Szemjún Atya áldásával hogy
hogy a Te! // Selyem Szélvészed! // erejével és nyilai alatt!
// felmenvén! // Magad előtt kergess! // minden népeket a Három! // Világtáj iránt! // Halljad
hát Uram Hurgapu! // Nagykán! // Hadúr! // Világbíró Vezér! // Halljad amint következik.

Ahogy a kép visszaolvad a sötétbe s a távoli hang is elvész, Mangún a szemét dörzsöli.

MANGÚN. Mi felségesen mulat a Megajándékozott meg / véle dombérozó társai
ésde még ily nagy izgágák is / hogy megjuhászodnak / Vakomtól míg / én - mástól
szelídülök

s mely mint az epe / megkeseredik számban: az jó is / - a jó is! - örökre változik ez öröm-
lakomán

már szédelgek a éhségtől ámde nem / nem megyek / nem vagyok konyhákra kerülő / szag
után ténfergő

kéremsélni a konyháknál még / akkor is restellném ha / nem ismernék fel rangomat / Jobb
így - - -

*Mangún eltűnik a lovagteremből s nyomban ismét felbukkan jobbfelől, a lekanyarodó bástyaút
fokán. Kicsattanó fény - vakító napsütés.*

- - - jobb így / Kitámolyognom a szabadba s a palotatéren / párkányok árnyéka alá húzódok
a / többi báméskodó kuvasszal

kengyeltartók - csatlósok

piperkőcök - hímrinyók

kuruduk-burjátok

tumédek-turgudok - - - locsogásuk is zavar... de / se nyelvüket nem nem vágathatom / se /
kiöntő ólmomat nem a magam fülének szántam / de-nem-ám

a hirtelen verőfényben meg ahogy / lehunyódik a szemem hát

hallókám is élesebb és / ami egyszer beleül a fülembe: / lehetetlen n e m h a l l a n o m

*míg sorolja-mondja őket, a falak alatt, hol innen, hol onnan - alulvilágított arcok villannak fel
rendre: a Fecsegők.*

Egyik szól / Tudod-e hékás / Első Sáfárját elcsapatta a Nagyúr
elbízta magát nagyon a beste: / Annak kit uralnak mindenek - Annak / vakmerőségében /
palotát ajándékozott a Világbirónak ez a korbácsviselő de / meg is járta vele csúnyául

Másik szól / Szamár beszéd / Leköszönt hivataláról Mangún herceg / fárasztotta már nagyon
visszavonulóban - Akit kivált megillet: / lába elé tette palotáját szép ajándék
jeles tisztesség az Odaadónak / nyájas kegyesség az Elfogadónak

Harmadik szól / Ez? hogy tisztségéről leköszönjön? / a tíz horgas körmével ez a harácsolók
hadnagya?!

amíg a világot össze nem harácsolta-s / hombárjába nem gyűjtötte / ésde nem hogy
palotájáról: / rangjáról se!

soha! / amíg sáfarkodás ürügyén és / Urunk pecsétjével / össze nem rabolja amire szemet vet
mert még a hátán is az van neki: ezer / kiguvadt hiénaszeme s keze kétannyi hozzá amivel /
zsákmány után a csaták döghegyeit felforgatja!

egy kardfenőkö annyi nem sok s / azt sem adott még soha senki emberfiának / nem hogy
császárijának - palotát

Negyedik szól / hebehurgya beszéd ez / mit tudsz te ilyen országdolghához ha / nem tudod
összetenni amit látsz?

Hurpagu úrnak az az egy szem lánya / világszép Énikő / Mangúnra néz
s Mangún herceg úr meg / már tapasztalt s korban is előrehaladott de / magabíró s a Horda
leggazdagabb főrendje a tangutok legelső nemzetségéből / Énikőre néz / Hajazod-e?

Ötödik mondja / se így se úgy / Egyőtök sem ért országcsalafintaságához
mondják kileste a dajkája: / két felszíve van s ez a kettő kétfele dobog
attól olyan méz-máz s már hátadba áll a nyila de még / mindig csupa istenkedés
palotát ajándékoz a Kagánnak s még hozzá milyet! De miért?! / Nem afféle koca porhintő ez
/ hanem hogy lovával a Nagyúr szemébe felvágja a port / az míg kidörgöli - ő elfelhőz
Huláguhoz az ilkánhoz s nosza: / nagy nyargalvást felusztítják a törzseket!

ez már az anyjában kezdte a cselszövést ez a mi Mangúnunk s / folytatná föld alól is ha jól el
nem teszed

mert amiért Ruxillána se megy a szomszédba / Mangúnod nem restell a szomszédba pucolni
s ránk felpizskálni körül

a Zendülést

- - - a sok locska szólalkozó / szedetlen csimasz

- - - mocsári guvatnak henye kárpálása

- - - hars lármás harisnak üres cserregése

- - - jóféle szerzet mindvalahány / szegről-végről Nagyurunkkal rokon s / az elajándékozott
palota tudója

*a falpárkányok alatt, a felerősödő fénykúpban feltűnik a fecsegők csoportja. Összeverődnek,
szétmennek, hadonásznak, sétatfikálnak.*

1. FECSEGŐ. Tudod-e hékás? / Első Sáfárját / megcsapatta a Nagyúr

3. FECSEGŐ. No?!

1. FECSEGŐ. Most dobhatja le a bástyákról

4. FECSEGŐ. Aztán miért?!

1. FECSEGŐ. Elkapatták s / elbízta magát nagyon

5. FECSEGŐ. Szó ami szó

1. FECSEGŐ. Kinek mindenek térdet-fejet hajtanak / vakmerőségében odáig tolt fel magát
hogy / palotát akart ajándékozni -

3. FECSEGŐ. Ajándékozni?!

1. FECSEGŐ. Ajándékozni / - a Kagánnak! - / ez a korbácsviselő

3. FECSEGŐ. Ugyan elszaladt vele a ló!

1. FECSEGŐ. El / Ezzel ugyan / Meg is járta vele csúnyául

2. FECSEGŐ. Már hogy járta volna? / Szamár beszéd

4. FECSEGŐ. Ne szólj szám

2. FECSEGŐ. Ugyan már! / Éppen csak / megelégette hivatalát s leköszönt róla Mangún herceg / fárasztotta már / Mert hiába haddal a szolgál / a pénzügyminiszterség sok cepekedéssel jár

5. FECSEGŐ. Nono

2. FECSEGŐ. Megtanácskozták megforgatták ezt / nálunk okosabbak elsőbbit / meghihtitek

4. FECSEGŐ. Szó se róla

2. FECSEGŐ. Visszavonulóban ki mást illetne meg: / Hurpagu Vezérnek / lába elé helyezte palotáját - takaros ajándék / jeles tisztesség az Adónak / nyájas kegyesség a Kapónak

3. FECSEGŐ. Az utánakapónak mondod?!

1. FECSEGŐ. Haha!

5. FECSEGŐ. Én ugyan / nem nagyon kapkodnék utána: / nyakamba - igának?!

3. FECSEGŐ. Én se!

4. FECSEGŐ. Én se!

3. FECSEGŐ. Még hogy ez / a tíz horgas körmével ez a harácsolók hadnagya / a tisztségről hogy leköszönjön?!

1. FECSEGŐ. Csak pótolja amit veszteget

3. FECSEGŐ. Hol? Mit? / Amíg a világot össze nem harácsolta és pereputtyának - a Sárga Tangutnak a pusztán - haza nem lopta / s nem hogy palotájáról: / rangjáról se / soha

5. FECSEGŐ. Pedig hajtogatták s mintha mondták is volna / ajándék osztásnál: / nekünk is - neked is jutott

3. FECSEGŐ. Ne higj a hadnagyoknak! / Amíg sáfárkodás ürügyén és / Urunk nevével a száján / össze nem rabolja amire szemet vet - mert még / a hátán is az van neki: ezer / kiguvadt hiénaszemes s keze kétannyi hozzá hogy / ha többől lecsapod négyannyi nő s mereszti karmostul amivel / arany után a csaták döghegyeit felforgatja!

1. FECSEGŐ. Ugyan már! / Talpig főrend és / szórja is nem csak zsugorgatja: / sokunknak nagyjó embere

3. FECSEGŐ. Ez?! / Ez a kazár?! / Egy kardfenőkö annyi nem sok mit kardfenőkövet: egy / nyíltollat - kölcsönbe / azt sem adott még / teremtett emberfiának - nem hogy Urunknak! / Emlékbe! / Palotát

4. FECSEGŐ. Hagyd el te - te pálottszájú / te magad vagy a kazár

3. FECSEGŐ. Én - kazár?!

4. **FECSEGŐ.** Nem szeretem az ilyen / szájatépő hebehurgia beszédet
3. **FECSEGŐ.** Hebehurgia...?!
4. **FECSEGŐ.** Az hát! / Mit tudsz te ország-dolgához ha / nem tudod összetenni amit látsz?
3. **FECSEGŐ.** Még hogy én - kazár! / Nem hagyom -
1. **FECSEGŐ.** Szájonkaplak s az a tiéd lesz
4. **FECSEGŐ.** A Kagánnak az az egy szem lánya / sok dal tudó Énikő új dalt tanul: / Mangún hercegnek
Mangún meg / már sokat látott s tán korban is előrehaladott de / ereje teljében és a sereglő nép leggazdagabb főrendje / a tangutok legöregebb nemzetségéből: Mangún / Énikő nótájára igen odahallgat / Kapiskáljátok-e?
2. **FECSEGŐ.** Hóttira csudálkoznám magam
4. **FECSEGŐ.** Akár el is kezdheted
5. **FECSEGŐ.** Mi az tán / vőfély akarsz lenni?!
4. **FECSEGŐ.** S ha fogadnánk?! / Tokos törömbe?!
3. **FECSEGŐ.** Nagyot vesztenél
1. **FECSEGŐ.** Olyik tokos-törös túlokos / szeret többet látni annál ami van
2. **FECSEGŐ.** Valami kell hogy legyen - bátor: / van úgy hogy te is rebesgeted / a haraszt is zörög / mégis hiába
5. **FECSEGŐ.** Se így se úgy
4. **FECSEGŐ.** Se lány se ló?
3. **FECSEGŐ.** Se pénz se posztó?
1. **FECSEGŐ.** A szád jár vagy gondolod is?!
3. **FECSEGŐ.** Seggem mondja / fülednek / Szagold / Se fővesztés se mennyegző?! / Tudjátok is ti! Most / ki a hebehurgia?
5. **FECSEGŐ.** Tudja aki tudja / Mondják kifigyelte a dajkája: / két félszíve van s ez a kettő / kétféle dobog / csak apai ágon tangut:
/ az anyja turgud volt
3. **FECSEGŐ.** Hát aztán?!
5. **FECSEGŐ.** Attól van! / Az a nagy huncfut fifikája! / Attól olyan olajos beszédű
észre se veszed hogy már / hátadba állt a nyila s ő még mindig fogadkozik neked / meg-ölelget megfelsegez
palotáját is -ahol-e! - a Kagánnak ajándékozta: de miért?!
/ vaj miért?!
hogy ne tartson tőle / fülébe beférközzék / gyanúját elringassa / Porhintés pajtás / porhintés
4. **FECSEGŐ.** Porhintés?!
5. **FECSEGŐ.** Leesett az állatok hékám le ugye?! A te Mangúnod -
... Aki holnap már / a tovavágtató lovával felveszi Urunk szemébe a port / Urunk Hurpagu mire kidörgöli - Ő Huláguhoz áll s az Ilkánál / felzargatják a törzseket / ellenünk / holnap -
1. **FECSEGŐ.** Ki hinné hogy / ennyi alamuszóság rekedjen egy / kétféle dobogó szívben!

5. FECSEGŐ. A te Mangúnod az a / nagy huncfut fifikás

2. FECSEGŐ. Nem mintha ritkán riadnánk virradóra s / virradnánk riadóra

5. FECSEGŐ. Nagy pártütő ez! / Megládd s emlékezz a szavamra: / holnap -

4. FECSEGŐ. Nyulat már láttam kiugratni a bokorból de / rókát! / Ilyen ravaszdi öreget! / Meg kell azt gondolni

5. FECSEGŐ. Kavarog a puszta! / Errefelhőz a turgud a burját a tuméd / Mangún kánnal az élen! / Áll a zendülés

1. FECSEGŐ. Az ám: ha még / le nem hányták a bástyákról

a fecsegők csoportja sötétbe borul.

MANGÚN. Mind csak hallgatom-hallgatom / az éléspusztító csöcseléket és / mukkot nem szólok / Ha odabenn nem téptek össze a karvalyok most idekünn / ezek tépjenek össze - a vércsék?!

Azért emlékezetembe vésem a ragyásokat és / ha székem elé kerülnek / ugyan ítélem meg őket majd hogy / ki miként forgatta a szót

ámbrárvást hogy / székem meglelem-e még és / én leszek-é a holnapi Első Sáfár - Öregisten annak a tudója / Ha meg nem s takarodnom kell - hát

vagy a Szemjún fogad be kolostorpalotájában / vagy ha már

a Szemjún se és szent lámák öregsámánok / félnek az ilyen ország-prédájától hogy bajt hozok rájuk - akkor / lebújok mintha a föld nyelne el / Nekem is van még sátram valahol a pusztán / tangutjaimnál / azt megkeresem

...De addig amíg elnyel a föld: / hová legyenek?! - - -

Sanyarú tűnődésemben arra leszek figyelmes hogy / immár haddal az ácsorgó:

járja gádoraimat / itt is ott is

lepi nyírott szálegyenes fasorom

szétveszi palotámból / ezt is azt is

belekukucskál és többé / nem tudja összerakni

egy a vízcikómmal babrál - káváján szökdécsel: / mire szökőkutamnak alálát / már döntötte is

más a dísznövények füles kódézsáin / a gyökereimet keresi késével: / van-e olyanja? / hova tűnt? / hol megy a földbe?

ássa / furkálja / vájálja és / már borogatja is

van amelyik a bezuhanó párkányom alól / a lerántott oszlopsorral gurigázik és / azzal szalad el: / mit sem bánja ha szétgurulóban / kövem odavész halasmedencébe / kútba / várárokba

van amelyik az összetört cserepet tovább töri és / lerondítja rakását

Elfogadó Fejedelmünké - Ő kinyilvánított palotája! de / kövestül-tövestül én sínylem lerondítását / kárvallójának kit benne meghagyott

Alámegyek a függőkertek indázó lépcsőin hogy / kiharcoljam a bitangját az Elefánt-házból / állataim nem szívelik a csödületet

lépcsőim patakos káváját / csobolyós mellvértjét kiverték / csorbáján félrecsurog a vizem

a fejedelmi pisztráng-ugratóknál / bicskások lesik a halat és / fogadnak / nem várbeliek

...Vágnék át a kőkockákon de / forog velem a várudvar / lovagtermének nagy-sok ablakával

hullórostély fölött szakállszárítójával

kaputornyától öregbástyáig / forog a világ

...felfognak

veterán kurudu harcos fog fel igen nyalából / ha igaz hogy mondja és én / hallom is amit hallok: / ej no - megszédültünk a napon?

Mögötte terem a veterán kurudu vitéz és a megszedülő, hátraájuló Mangúnt feltámogatja - talpraállogatja.

KURDU HARCOS. Ej no! Tán / nem szaladgálnál hajadonfőtt amikor / hétágra tűz a Nap
odaragad ám a varkocsod ha / másodszor is bele találsz verni a / tatár kobakod bátyóka - - -

MANGÚN. Köszönetem de / mintha nem is én volnék s / vajon

vagyok-e: én-e?!

meg sem ismer

Porköntösömet is szorosan magamra húzom hogy / ne lássa

arany gönceimet / hol-mikor veszett-s gurulhatott el az is

- rangos úri fővegem / már keresni se keresem

eldőlök / elnyaklott zsákként / elnehezülök

rádőlök veterán vitézem karjára mint kinek / rontók rontások láttán tájékozni / csepp ereje
sincsen

megtapadt odaszegezett telefutott szemmel: / amit ahogy ezek a haramia bitangok véghez-
visznek / ahova nézek

Virágfonatos tuloklugasomnak alatta / vízorgonám tetején hágdálnak: / moslékos sárlével
töltik a garatját

(vagyis hogy már / császáruk vízorgonája ugyan de / felügyeletem alá tartozik)

Madaras Házam (vagyis hát amit / ajándékpárnán a lába elé helyeztem: / Császár Madaras
Háza!)

csapott képű martalócok futkároznak alatta / bontó vasakkal bölmös oszlopai közt

feszegetik az aranyrácsot / eregetik elfele drágán összefogott madaraimat a Császárnak

most meg már! / most meg - - -

Amiket óriásokkal rakattam: / az erkélytoronyaim támasztó falai alatt - ahol dobigálják! / ott
lökik hányják alá a kiugrókon! / a Nyugati Szárny aranyajtóit / aranyos ajtófeltéteit
égetik már! / ahol égetik!

a kiharított burkolatdarabokat hogy / a drága fafaragásom paraszában / lassú tűzön / - a
beleszabadult lator haramia bandája! - / bundástul puhítsák a juhót

Valamerre jár a pillantásom: az én kurudum is / szemmel - k ö v e t / A derék veterán...

már-már titkos hálálkodhatnék fog el... Hogy érett fővel: / okos részvéttel van felprédált
Császár-Jószága iránt - - - / amikor / kifakadása észretérít

karóba vele

karóba az ilyennel aki

aki cifra márvány rakásaival annyi mintha / elvagdossná a lovaink a pusztai lovak vastag-
izmát

aki megrontja / jó kurudu népem / kóborjáró kemény virtusát:

a Kergetést! és / a Szerzést

KURUDU HARCOS. Karóba húzatni az ilyet / Egész Selyem Horda szemeláttára /
Felhányt kőrakása közepén hogy / utolsó tekintetével is azt lakolja! / Égesse meg -

Járijji Láuhú égesse meg aki -

aki lelocsolja a / lóáldozat tüzeit! aki -

aki lesből / lenyilazza a Sámánt! aki -

aki megpányvázza a / Nagykán kedve-förgetegét! aki -

aki elvágja / lovam vastagizmát! aki -

aki megrontja / jó kurudu népem / kóborjáró kemény virtusát:

a Kergetést! és / a Szerzést

a kurudu vitéz haragvó szoborrá merevülten visszaolvad a sötétbe, és a magáramaradt, ödöngő Mangún folytatja alámenését.

MANGÚN. Ez a kurudu / nem az én kurudum
A világ szája / Annak üres kereplése
A pusztaiaké akiket / nem a palota rakás hanem / az élteti:
a l e r o n t á s a
válogatott szerrel: / pocsékká tenni amit ahol csak lehet
Odébblépek a veterántól nagy tétova s / elvándorolok az istállók felé
szedem a lábam kótyagos-szaporán és már / magam sem tudom: / o n n a n vagy oda
meneküljek
- - - Ha megvakulhatnék és a / szemem-világa elvesztése m e g k í m é l n e / ettől a
látványtól!
A megvadult állat / nyakában a magáramaradt Elefántházzal s abból / ami a lába-ügyébe
került pozdorjává zúzva: / o t t t o m b o l !
táncol tusakodik / hőköl huzakodik nagy / veszékelés menekülő sivalkodás közepette mert a
latrok / a haramiák már / a szemébe eresztették az első nyílveesszőt
vad imbolygását - hátsó két lábának láncán - csak / amit húzkod maga után: az a / két
farönkö kolonca csendesíti
- - - Hogy kárt teszen a nyavalyásokban - egyet se bánám de / hogy m a g á b a n kárt
tegyen a / Nagykán elefántja!...
Akkor látom - hamarébb teljesül vágyam a kárvallásban semmint szeretném: / amott meg!
amazok meg! -
hő! hő!
miféle váramban-ose-látott bocskoros nép ez? / kifelé lator haramiák dúlása Nagyurunk
istállós-szekeres kincseiben! - hát / nem elékajtották?! / de-bizony-hogy!
elékajtották ökrömet bivalyomat: / Ahajt! Egybefogva! / huszonkettő-párjával! (de / feketéje
a tarkájával fehérje a foltosával: f e l e m á s ! ö s s z e - v i s s z a !) Nyolcszorosan
negyvennégy igájával (de / istráng a hámjával sokágú gyeplő a szárával: c s o m ó b a n !
k e r e s z t ü l - k a s u l !) kerékagyakirályszége / nyolc keréken / nehéz arany: / láncán -
k i l a z u l v a !
mit tehet roskatag vén sáfár (palotája-odaajándékozóban) ha
a romlás átsap a r a g á l y b a s / hogy is állhatok meg ennyi
csöstül nyakamba szakadó szerencsétlenségben: / az én palotás szekerem is o l d a l t -
r o g y a d o z i k és / négy fél tengellyel a kövezetemet csikarja - négy f é l k e r é k e n
améknek nyolc kereke párján / n y o l c ü l l ő t verettem tönkre míg / kikovácsolták nekem
ilyen arany küllősre: / az én palotás szekerem / Hadurunk vezéri szekérpalotája!
s mert hogy a rabló kurgán még / sokágú gyeplőm szárát se tudja markosan tartani / hát
gyeplő nélkül - hajtó nélkül - n y a k l ó n é l k ü l
egyenest orrmányának-agyarának: / nekitart! / odatart! / Hő! Hő!
fogjátok vissza! - - - k u r v a n y á t o k a t !
tomboló elefántomnak / több se kell
szerszám csörömpölésre / bivalyszekér szagára: / felhorkan
fordul / nekifordul / akadó koloncai láncába beleforgódva -
setét haragjában a Megvakított felvágja ormányát s kis híja: / r á j u k z u h a n !
- - - így van ez amikor / kurgán ebek bitang harmincadjára kerül a Birodalom Boldogulása és
/ tudatlan férgek a járatlanságukkal amaz / Államfenntartó Fensőbb Furfangot / tulajdon
vesztükre fordítják: / í g y v a n e z
Bárcsak megállnám hogy / számolatlan hagyom és / vaj ne mérném fel fogcsikorgatva
vesztésem de / í g y v a n e z :

így van ez amikor a kontárság sáskajárása szövetségre lép a z ü l l é s sáskaröptető szelével
a Birodalom e l l e n :

Öregisten Járiji Láuhú! / micsodás Jóságok Csatája ez az ő h a j t á s u k (szakadt gyeplő
szárával rátekeredve - nyakukon) / micsodás g a b a l y o d á s !

gázolgas / tiprás

szarvaknak agyarakkal öklelődzése

micsodás Jóságok Csatája és / ölése-rontása amit / torony elefántom ökrömben-
bivalyomban véghezviszen

már bocskoros csőcselék / alázuhogásának se tudok örülni igazán - lerántott szekeremről: /
annak is - hulló roncsait - most rázza le orrmányával / leveri magáról és / már igen szomorú

s hogy is ne volna / királyi jószág kiben / i l y e n kár esett: fél agyara c s o r b a

fél agyarára csorba a / Nagykán felséges elefántja és / fél szemére v a k

fél csorba agyarával s fél vakon / terpesztett ökör tetemek / alátiport jármok / kereketlen
küllők / jármok hámok gubancán végigszántva / nagyokat h ö r r e n s már idefordul -

- panasz-trombita szóval / idetrombitál ez az én szegényem -

- s hogy is ne lenne goromba fékeveszett - amilyen / Csorda Első Elefántja lehet ha
/ n e m h i s z i győzedelmét és jószág fájdalmában holott a sok döfő / utoljára aláhasogatta:
vékonyából kibuggyan és / vérével vegyest patazkiz-és dől:

cafrangja / béle / bönyéje -

...A Nagykán palotaszekere - o d a / Maradék rom tömkelege is - hova tűnt hova nem: /
alámerült a penderi szarvú bivalyok / ágasszarvú ökör tetemek sarában / szekere oda már -

...De még lábon a Nagykán bosszúálló elefántja

...Megállj kurgán bocskoros bandája / megállj! - - -

Veszteségemet / gyászomat / tehetetlenségemet keserülni sincs időm

lapuló irhámát alítja már / ihol szimatolja a megvakított jószág

nosza futamodnom menedéért

vas mögé szurkák-furkák mögé / pártafal mögé magasra fel -

ihol van ihol ez az én szegényem - már erre dübbög / amonnan dobajlik

fujtat / idefujtat

veti hajigálja: ide! / felémlőbálja csapó orrmányát!

magamon érzem orrlíka szelét

- hú! hú! -

Öregisten! és / orrmánya csapó döngését meg / azon ami körülöttem / velem:

- Járiji Láuhú! -

dől / rogy / reped / ropog s / megyen rapityára - - -

tarkómtól homlokomig - fel: / tar búbomon / kiver a hideg verejték mire / sebbel-lobbal s
nagy lihegvést / törött lajtorjámra visszakapaszkodom

- - - inntova csak iszkolok-iszkolok / vak o d é b b á l l á s s a l iszkolok a magos tetőn

tudom ha elvetem magam - elhagy az erőm s többé fel nem kelek / soha! soha! fel! soha
többé! - - - Míglén az is amiben most ihol alattam / - odalent féktelenkedtek a bolondulásig / ti
Rombolók (azt hiszitek nem tudom ha nem látom? / azt is) alám nem romboljátok: p a r á d é s
i s t á l l ó i m a t

s most az istállók felső tető-vidékén / annak mohos kupoladombos hepehupáin kell
átalvergődnöm

minek - hová: / ki annak a megmondhatója már -

a Nagykán elefántjának elvesztését / Ő palotás vezéri bivaly szekere elvesztését / veszett
csaták emlékét k i h e v e r n i nagy idők múltával:

téli álom vermébe zuhanni -

magamat elvermelni fiakban-unokákban s / előtalálni bölcsőből-rugaszkodó / fiatal m á s i k
- m a g a m b a n / csikómat szörmentén megülve guggolvást / sörényemarkolvást / repülve
rikoltozva -

tangut módra / dzsu-híjj! csa-hú! / dzsu-híjj! csa-huu-ú / s o h a már / s o h a

- - - Kóvályogva haladok füstlyukról-füstlyukra

be-beleszek a boltozatain füstlyukán / (nagy óvatosan hogy / a szemembe - én is - nyílveszőt
ne kapjak) de / ott is:

ugyanaz a martalóc banda / hancúz hadrál ketvenkedik fickándoznak / ízetlenkednek

piszkálják már / zaklatják alatt a tevéket

egynek sámán-álarcot tűznek a fülére / a másiknak dorongot tüzesítenek...

- - - Az Alsó Palotaudvar!... ha / annak a kútjáig eljutok!

Eljutok

kávája lerondítva

cifra koronaháza lerontva

kút szája betemetve

- - - Ezekről?! / Szomjan halhatok

A mászásban porköntösömet elhagytam / rongyokban lóg a fejedelmi gúnya rajtam s így /
takarva takaratlan: / m e g v a l l o m r a n g o m a t

mikor? min? mivel szaggathattam össze? / szálkákra lógó lajtorják félbetört fokain?

Kalitkás házam vastüskéin? / A díszrácsok kajla szurkáin amikor / fel-le másztam hogy /
mentsem irhám?!

Bárdolatlan bocskoros kurgán kasgár kerait gyülevészhad - hagyján: / e m e z e k e t
próbálnám megcsapatni! / a m á s i k r o n d á j á t

dölyfös-kis kegyencek / megannyi kisúr

apródi sereg az Alsó Palotaudvaromon

a N a g y k á n a p r ó d j a i - nem enyéim

pávafigatoma hajkurásszák

kandúrkacagányos majmimat kergetik

Lándzsa nyársán himbálódzva de már csak / dögében látom viszont kígyóölő mongúzomat
amely / kiissza a kígyótojást és az óriás kobrát is / alázuhanva harapja nyakon:

a Nagykan mozgúza!

Amott hengergetik csőrös krokodilus férgemet és már / fokosaikkal a koponyáját verik-
baltázzák hogy / a léken - könyékig velőben - kutassanak utána:

százat csinál egy bolond aki / elsőül elkiáltotta kárbunkulust mit / szeme mögött hogy
rejtegetne krokodilusom nem igaz nem igaz ésde / még ha igaz volna is: / C s á s z á r K á r -
b u n k u l u s a !

Amott kanalazzák kondérba hátukrafordított idomított teknősbékáimat / Palotaünnepi
díszörség a Trón ablaka előtt: / színes mécslánggal a hátukon - teknőceim / katonás rendben
imbolyognak a hárem tulipános kertjében / hát - - érdemel i l y e n teknősbékalevest ez a
csürhéje?!

így gyalazza el palotám - elgyalazza mielőtt / csodáit felélné ésszel -

Ők azok -

Ez az eleven rontás ami /szép ajándékomba / Urunknak / beléesett - örömnapiomon / az
örömlakoma napján

ez az a rontás

Jagtáj villogó üstökét keresem / Vastagnyakú zsvány Szecsant - meg / harmadik jóma-
daramat: Tamedzsin sárgatangut pofáját de / sehol!

de sehol -

eloldalogtak azok is / testőreim / akár a pusztai sakál ha / megérzi a tigrisjárást és / berántott
 horpasszal / akkora tisztos távolba takarodik hogy / a füle se látszik
 a füle se
 azt is letagadná - a tegnapi dögöt a gyomrában / hát még a holnapi otthagyt maradványt
 így voltak ezek engem-vigyázók: csak / m á s h o g y a n vigyáznak és m á s h o n n a n
 már:
 m á s n a k örösvén levágott testemet
 Jagtáj! / Szecsen! / Tamedzsin!
 hóhérrak vedleni pironkodnak még - de / testőrrak maradni restellik
 három zsiványa
 ha leszámolás hát / - leszámolás
 lesni a lesőket
 fellelni - szembekerülni
 Falnakvetett háttal / oldalazva húzódom alább - hogy / rajtuküsse / beléjük szálljak:
 szembekerüljek a főkolompósokkal
 ...Bár csak m e g v a k í t a n á t o k elsőbbit - inkább! / inkább mint sem hogy / ezt kelljen
 látó szemmel lakolnom / rontás látásnak szemem közé sújtó korbácsát
 mely bosszúlatlan maradvány szégyenemtől / olyan hányinger környékez mintha /
 megforgatnátok gyomromban a kést
 - - - Ami a Pávatrónról volt nekem
 titkos kieszéklő királyi jegyajándék (hogy / téríteném el fejükről / hadrakelő Urunk
 szándékát:)
 idáig rejtettem / idáig tartogattam / palotájában (palotámban) / ajándék terítő nagy
 napomon hogy / Hadurunknak felajánljam
 Amelyen magos égbe lépni és / hordáinak felette három trón-sas szárnyán / ellebegni: csupán
 a Nagykánt illeti meg
 - az e l e v e n S a s t r ó n !
 Három haragos sasom röptette trónomat / Hurpagu haditrónját apródok próbálják / egy már
 kupolakárpitomnak a nyergébe telepedett
 sasfogat bakján három Telibendő / vasgyűrű három jó saskocsisom: / ne hagyd magad üd-
 vágd ne hagyd magad!
 bakjukról kipenderítik
 három Telibendőm lependerítik
 maguk kerekednek három sas-hajtó bakra
 piszkálja már háromfelől boldogtalan sasaimat / három ördögfajzat
 nyújtogatja már éhes csőröknek fölibé / három póznám horgára tűzött vadhús emelő
 koloncát... Ej! -
 értenek is ezek felcsalogatáshoz / döghús kelletéshez! -
 sasaim felhorgadnak
 alákapnak a véres bűdösének
 csőrözik / csipkedik
 amazok csapkodják / ütök-verik mint afféle / állathoz-nem-értő ki e hármóját e g y f e l e
 hergeli
 póznám is fel-feldugogatják: / váltig a z t váltig ugyanegy / - három madaram egy-
 húskoloncra száll ugyanegy / húsert verekszik míg a másik két hús meg / kajmóján kornyadoz
 - Elhagyjátok madarak szurkapiszkalását / szálltok le bakról sasokról / ártók! / tönkre-
 tevők!...
 Nem tudnak ezek trón-röptetéshez
 nem tudnak ezek háromfele felindított három sasmadaram / mind fennebb lebegtetéséhez:

hajójában - trónján: a Kagán / felséges Személyében Az Kit ez megillet
 mit csapkodjátok annak a szárnyát? / mit vadítjátok a hármat egymásra - egy-húsrá?!
 mit ijesztgetik ezek: most meg már rájuknyilaznak
 nyilaznak rájuk: / körülnyilazzák
 Trónom gondoláját tizen is megszállják
 - Tűz Öregisten! Atyám! / Sújtó villámoddal! -
m e g l e b e g ! / f e l l e b e g / e l l e b e g l a n k a d t a n
 megbilleg / billen már - - - *f e l b i l l e n ! / l e b i l l e n*
 oldalt penderül és nagy szántással ahova / lecsattan s az a porfelleg meg ami / felvág
 körülötte! -
 meglőtt madarastul
 tövestül kicsavart / csavart-oszlopostul
 lenyaklott arany / trónkárpitostul
 alátemetett trónostul
 a Nagykán sasok-ragadta repülőtrónja / a nem-csak-faragott!
 az igazi! / az E l e v e n S a s t r ó n !
 o d a ! o d a !
 - - - Felvérzett könyököm tapogatva / feltépett ajkam lágyát lapogatva / elharapott nyelvem
 vérét eleredt könnyem csurgásával nyelve
 félvakon is: a k a p u k i g !
 a kapukig csak / csak a kapukig elérjek / míg be nem csukják
 várnak hídját valamíg fel nem vonják s én míg / benn nem rekedek
 S már idáig is - lám! - / hová le nem kergettek / hová le nem szorítottak -
 - - - a falak tövében mi fárasztó is ez a somfordálás / temetetlen mészgödrök hányásán /
 hullott vasakon / besuvadt köveken / kávékon szurokkondérokön átál
 s még ami ez palota rakásból kimaradt / Mi fáradalmas botlogolás az alatt járónak hol / a
 palota koszlott kutyái a dögöket cibálják
 amit itt látok alatt egyberéved / lovagterem idelátó magasával a felházban / s ha mit látton-
 látva nem hallanék hát / hozzáhallom a rettentő gyanút / Hadúr fekvőszékénél rémeket halló
 fülemben
 Tigrid mondja -
 (mind mondja! / most mondja) -
 hozzáhajol s úgy: mondja-csepegteti / olajfekete haja keretezte / olajbarna fülébe / ...Ez a
 Mangún / te-sáfárod még tegnap is aki volt / Megvigyázd Nagyuram / ...Mangún a sáfárunk
 még tegnap is aki volt mondod: / hogy megvigyázzam?! / Úgy-úgy Uram: / Mangún / a
 Palotás Mangún aki volt s azt vette fejébe hogy / megajándékozza Világbíró Hurpagut egy
 játékkockarakással / ...Mangún a Sáfár? / Bírja bizalmunkat s egyet se gyanakszunk rá /
 hanem te mondd csak azért / ...Magabízó nagyon s / dölyfös magahányó Udvarodban: / szól-
 hatok Nagyuram / bírom engedelmedet?! / ...Szólj szabadon Tigridem / szólj bátoran és
 egyenest / ...Uram! Ez a te Mangúnod / ...Nos? ez a mi Mangúnunk?! / Beszélj / Parancsolom
 / ...Huláguhoz vágat s míg te csak megnyergeltetsz / napszállatig fél pusztá előnye van! - - -
 S ha nem így hát amúgy
 mind mondja / felmondja
 az én Tigridem / Urunk behálózója
 bizonynyal célozgat rá a Nagykánnál és most ő / most ő csiklándoz sugdosódó szakállával /
 Nagyúr fülébe -

feldereng a trón. Fekvőszékén, Hurpagu, felségesen elhenteredve felkönyököl s a földről melléhunyászkodó Tigriddel társalog. Körülöttük a kánok visszahúzódó - figyelmezve sugdolódzó csoportja.

TIGRID. Ez a Mangún / Te Sáfárod még tegnap is aki volt / Megvigyázd Nagyuram

HURPAGU. Mangún / a sáfárunk még tegnap is aki volt és / mind a mai napig Első Sáfárunk: / hogy megvigyázzam mondd?

TIGRID. Úgy-úgy Uram / Mangún kán / a Palotás Mangún aki volt és / Világbíró Hurpagut (kire / a Selyem Horda mint Hadurára tekint: / a Földkerekség fejedelmét s nincs olyan hogy / ne Ő jószága lenne ha csak átalsikló Tekintetétől is:

Hurpagut ez a Mangún / tarka márvány játékkocka rakással megajándékozni vette eszébe

HURPAGU. Jónéven vettük jószívvel fogadtuk
nagyon-sok szolgálata / okos szólása / éles értelme csak Udvarunk fényét emeli és / meg-
acélozza fejedelmed erejét a / tangutok legöregebb nemzetségével

TIGRID. Mangúnodat nem becsüljük eléggé

s hogy ez így igaz én tudom igazán hiszen / némi rokonság laza szálai fűznek a sárga tangutok öregfejedelméhez míg Téged / ma még / - ma még - / ilyen kötelék nem fűz Mangúnodhoz s így / a rokonság nem kötelez

HURPAGU *anélkül hogy megmoccanna, tartása keményebbre válik és hangja is karcos-acélosabb.*

Magad is jól tudod: kardom élével / e l ő r é b b tartom a rokonságot s / markolatával meg az atyafiságot vér szerint

Ha ki eddig hasznunkra vált / - személyével és tanácsaival -

mi megbecsüljük / számontartjuk:

az ő sáfárkodása óta a Sárkánytrón / egyetlen évi ajándékkaravánja nem marad el

a Pávatrón tetézve küldi nagy-sok szekér hódolatát ésde lásd / amaz is jól ügyel erre s m á s f e l e portyázik fejedelmi fivérem az *i l k á n*

TIGRID *mély deferenciával.*

Uram Hurpagu: már hogy is mondanám jaj! / dehogy-dehogy

Miként ő / haszonnal forgatja sáfárkodását / magam is használtam sáfárod tanácsát s nem bántam meg soha

engedd el nekem az utóját s ha mit tán / elején hallottál - felejtsd el

HURPAGU. Keserű a beszéded

TIGRID. S én meg már bánom hogy belefogtam

HURPAGU. Egyet se bánd!

TIGRID. Engedd el Uram! és én / parancsolatodra / Mangún kánt megkövetni fogadom

HURPAGU. Most meg már kicsúsznál s / másfele forgatod / Tigrid! / Megfekszi gyomrom / a főemberek közt ha / torzsalkodás van / Azért hát - jó Tigridem! - mondd csak / mondd elé! / Hallgatlak

TIGRID *közelhajol.*

Még csak az kéne hogy / elbízsa magát a dúskálásban / még csak az kéne Uram / - - - Hátha:

hátha azért rakta lábad elé palotáját hogy / gyanakvásodat elaltassa ésde / álmodban se jusson eszedbe / firtatni / *e l - n e m - f o g o t t f u t á r j á n a k* titkos útjait a pusztán -

HURPAGU *fülönfüggőivel babrál.*

Kíváncsivá teszel

TIGRID. Szólhatok Nagyuram / bírom engedelmedet?!

HURPAGU. Szólj szabadon Tigridem / szólj bátoran s egyenest / vedd fejedelmi ígéretünket
hogy amit / inntova mondandó léssz - azt / nem Mangúnnal tanácskozzuk meg!...

Szólj bizalommal s te csak / ne fékezd nyelvedet

TIGRID *előredőlve - belelendül.*

Ez a te Mangúnod - - - Mangún kán - - -

HURPAGU. Nos?!

TIGRID. Míg mi itt beszéldegélünk - - -

HURPAGU. Ki vele!

TIGRID *hangot vált. Kígyó-sziszegéssel.*

Huláguhoz vágat s mire Te csak megnyergeltetsz / napszállatig fél pusztá előnye van
fellármázza táborait és annyival sebesebb is vedd észbe! mivel / kuporogva üli meg a lovat s
karját-pajzsát felterjegetve *f é l i g r e p ü l* - - -

Mongoljaival alárohan az *i l k á n* !

*A trón lassan visszasüllyed a sötétbe. De addig-és azalatt míg halványul - látni a hirtelen
sürgést-forgást. A kánok közelebb nyomulnak Hurpagu köré. Haditanács.*

MANGÚN. Még hogy! / Mongoljaival! / Akit én hoznék rájuk: / alárohan az *i l k á n* !

A felházból

Így rémlenek mindenféle beszédek

S hiába hessegetem vissza-visszajár a fecsegők beszéde is

a lebzselője - az alja-nép is / mintha *o n n a n* tudná / az ő nótáját fujja / Tigridét

...Hasztalan korholom magam / Vén Mangún: a / kócsagot néznéd hollónak? / Hogy rémeket
látok / S magasztalhatom Tigridemet váltig: mily / előzékeny mi sarkonforgó / mi kényes és
palotás maga-viseletje meg hogy / sokak jó példával előljárója a főrendek között ésde / mi
feddhetetlen úr

...Irgalmatlan Tűz Öregisten! Hát nem én szállítottam-e Urunknak / nem szolgáltatam-e be
háremébe / minden másodesztendőre / Ungutból / száz fiatal java-némbert?

...Nem gyűjtöttem-é be évről-évre a / Volgai Harácsot s / nem raktároztam-e be a / Kagán
ponyvája alá minden ajándékkaravánok minden ajándékát?

...Hát nem Óérette tettem mindent: / Hadurunkért?! /

...S hogy én - Huláguhoz? Soha / a fejemben meg nem fordult s még / hatalmasabb sem nem
hogyan az *i l k á n*

...Mit tudnak ezek a hűséghez - ezek a / vérükkel szerződést szegők?

...Mit tudnak ezek Mangún vak trónhűségéről? Ő Főfejedelmének szekértrónja elé szórt /
vak életnapjáról míg / az utolsója is el nem fogy? Arról?!

...Arról, hogy / Uram elárultatása általam: botorság / Mangúnjának Huláguhoz futása:
képtelenség

...Arról hogy

edényem betöltője ez az Egy

sátram szövétnek világa ez az Egy

szívem szerelemvallása ez az Egy

trónjára felhágó Fejedelmünk *f e l s é g e s s z e m é l y e é s h a t a l m a*

a Nagykan: Ő ez az Egy / az Ő megörvendeztetése / a szolgálat és a vezér

s i n n e n v o l t a z é n a l á m e n é s e m

...Messziről követő testőri cselédeim is / mind - ahányan volt:
 egy erre sompolygott más amarra
 egyenként szeleltek el s vaj gondoltam volna valaha is hogy / testőröm nélkül t u l a j d o n
 palotámban / nem lesz biztonságos a járásom - (vagyis hát / a Kagán palotájában akire / nem
 kellett olyan nagyon tukmálni: úgy is / ráháramlott volna egyszer)
 mintha nem volna mindenünk az *Ö v é* / ideigvaló kegyelme jeléül átengedve / használatra-s
 haszonélevezetre / Mi tettük-nem tettük: / még az első kapavágást meg se tettük és már / az
 volt: / az *Ö v é*
 és *Ö* / már ládd: már / *Ö* is / *m i n d e n s m i n d e n k i e l h á g y* ihol én / kíséret s törös
 cselédek nélkül
 egyszeribe nagy hirtelen ily egy-szál magam - ihol már / falakon ugráló hátuljáró
 árnyékomtól is / összerezzenek: pedig / kapuvédő előudvaromon átvágni / testőr és fegyver
 nélkül még / kegyelt főrendnek sem tanácsos - nem hogy / ilyen azóta ki tudja már / kegyből
 hullott s / hová nem tiport tetűnek
 most lát meg
 - megláttak! -
 lát már a soros őrség
 nem sok jót ígérő szemmel / követi minden sántikáló lépésem s ahogy ezeket a /
 vágottszerű kaszárkat loppal elnézem - már / nem tudok választani mi volna jobb: ha /
 felismernének vagy / ha - - -
 mert hogy ügyet se vessenek rám és / levegő számba vegyenek - arra / nem tenném fel az
 életem: ahhoz / nagyon líglóg s harangoz a rongygúnyám aranyos cifrája
 - - - vajon kiszégezték-e már / behúzó hóhér karójára / nevem alá a jelet / ...Mangúnt! Élve
 vagy halva!... / Rajt vagyok-e a *p r o s k r i b á l t a k j e g y z é k é n* ?
 máris / most is / kettesével hármásával / egybeverődik s nagyon tárgyal engem ez a sok /
 marcona képű
 hiszen csak a kapuboltot elérjem s békén alásurranhassak -
 de annak a hosszú meredek / aláhajló / kútaknás folyosóján
 ellenem fordítják cudarul s onnantól már / csúful kihasználják a napvilág hiányát hogy még /
 nincs itt a fáklyagyújtás ideje s mindvalahányszor megbotlom / szűrő kiálló kapcsokban
 macskakövekben hát legott / lökdösődni támad kedvük
 s nem tudom / mikor vetnek gáncsot - mikor buktat a kő
 ...Micsoda *b a r o m* az ember
 a fojtott röhécselésével
 az odahúgyozásával
 az átkiáltozásával setét verem sarokból / másik setét verem sarokba:
 micsoda *b a r o m* is és hanyadszor hallom ezt
 egyszer már hallottam az asztalvégről Urunk lovagtermében / egyszer a lófráló csöcseléktől /
 egyszer a kaputoronyok alatt a páston ahogy / idelopóztam
 igen-igen: már ott ugyanilyen / setét kaniperdák vettek körül
 a kaputorokban már / hangosan tárgyalták arcátlanságomat és most / megint / aláhajló kapu
 alagútján (melynek korom ködléséből a kőfülkét támasztó fene legények / meg se nyikkannék:
 akár / be is ránthatnának a kampóval-s le is hajíthatnák / váram árkába bezúzott koponyájú
 holttestemet hogy / elsőbbit fel se kössenek a fáklyahorogra - kigombolyodó belemnél)...
 ugyanúgy / újra hallom / engem örölnék megint:
 Mit akar ez a tetű
 Még ő ajándékoz valamit is / Világbíró Hurpagunak / a Vezérnek
 A Nagykán majd arra vár
 Mintha nem volna ő maga is mindenestül / szőröstül-bőröstül

pökhendi kastélyostúl / az *Övé*
hamarabb mintsem kigondolta
márványát kikaparta
Urunk lábához rakta
Mondják a palotarakó rondája hogy / császári lány kezére pályázott és / azért rakatta: azért volt!

Azért volt! Azért volt!

Hogy Császár Veje lehessen

Császár Veje: / ez a tetű?!

1. KASGAR. Mit akar ez a tetű

2. KASGAR. Még hogy ő ajándékoz valamit is / Hurpagu Főfejedelmünknek! / Haha!

3. KASGAR. A Világbíró Nagykán majd arra vár / Mintha nem volna ő maga is mindenestül / szőröstül-bőröstül / pökhendi kastélyostul / *Ő* szolgáló rabja: / az *Övé*!

1. KASGAR. Hamarabb semmint kigondolta / márványát kikaparta / Urunk lábához rakta!

2. KASGAR. Mondják a palotarakó rondája hogy / császári lány kezére pályázott és / azért rakatta!

3. KASGAR. *Azért volt!*

1. KASGAR. *Azért volt!*

2. KASGAR. *Azért volt!* Hogy / a Császár Veje lehessen

3. KASGAR. Császár Veje: / ez a *tetű*?!

MANGÚN. ...Micsoda *barom* az ember

a fojtott röhécselésével

az odahúgyozásával

az átkiáltozásával setét verem sarokból / másik setét verem sarokba:

hanyadszor hallom ezt

hányszor hull vissza fejemre gyalázatom: / a Palota Rakó / a Császár Megajándékozó

...Nincs baj amíg / nem bántanak i g a z á n s a végén világoló / nekem táru! kapunyí!ást elér!em - s akkor!

akkor ha / egerutat vettem: azután hogy / kolostorpalotájában vajon színe elé bocsát-e a Szemjún / megemlékezik-e hány imádságos szájat etettem / hány szépszarvú jószágnál tévesztettem el a kolostorok javára a belesütött bélyeget

vagy ha nem - és sárga tangutjaim is kitűzik / Hurpagu Jelét hogy nem ismernek... -

Jaj csak azt a tátongást a kapum végén a fényre: / csak azt a fényt ha megé!rném!

...Nincs baj amíg / ide se hederítenek s ne is legyen - - - de / igen sűrűsödnek a nyílása felé igen sokasodnak ésde már / lökdösődésük is olyan miként ha / kötözködni dulakodni próbálnának

olyik vakmerő úgy alátenyerel a hónomajának mintha / a pénzes szütyőmet akarná kitapintani - vagy / méginkább hogy van-e nálam *fegyver*

(van hát: egy koszperdem / kicsike - de az is: mit ér ha / a karom ez a mihaszna kimarjult a mászásban és / karmolt vágott szűrt sebeimen már / vért is igen sokat vesztettem

mintha árnyakkal lökdösődnék

ennek is! meg ennek! / ej no! ha mondom! / annak! / amannak! - - - Ha / át nem lépem a gáncsvető lábát már / a földön volnék s ö!k meg é!nrajtam: / egyszerre hárman

...Ijedtemben? Nem is: tán inkább / zavarodottságomban hogy ez vé!lem megeshet / nekiiramodom

szaladni kezdek
 futni / rohanni
 a kapurabszolgát szólítom / Kiáltok
 - *J a g d ú n ! / J a g d ú n ! / J a g ! - D ú n ! ...*
 kezemhez szokott emberem / maga-megbecsülő kasgár s tán
 fel is szabadítom egyszer ha - - -
 - *J a g d ú n ! H é ! K a p u r a b s z o l g a !*
 ...Idenézhetne s már azzal is ha csak a szurkáját elémutatná: / megtorpanthatja (ha ki amit
 hallok jól hallok a setétben hogy
 követnek nem is egy / Nagy a gyorsalkodás hegyem-hátamban s tán üldöznek is már:)
 ü l d ö z ő i m e t
 m e g h a l l g a t n á
 m e g t o r p a n t h a t n á
 ... - *J a g d ú n / u r a d s z ó l / J a g - D u - u u ú n !*
 igaz - karikán viseli láncát de / akár a kutya a láncán: / szaladgálhat a kaputorok egész
 szélességében / elállhatná az útjukat a szurkájával aki mindene van
 no de úgy még kapurabszolga kikorbácsolva nem volt -
J a g d ú n / J a g - D u - u u ú n ! / K a p u r a b s z o l g a ! ...
 A kapurabszolga másfele néz
 ...Ha az utolérők utolérnek (feltéve hogy *v a n n a k* és nem hegyén-hátán képet-rémképre
 halmozok - egyik hogy megteremtse a teremtő képzelgést / másik hogy odaképzelve a
 teremtést aki / ez a három-négy *e m b e r b a r o m* ez a
 vasával a hátamnál hadonászó ez a
 parancs alatt cselekvő ez a
 három-négy ez a
 nagy otromba itt a sarkamban ez a
 Kasgar:) ha az én utolérőm a hátamnál / utolér
 - *J a g - D u - u u ú n ! / J a g d ú n f i a m ! H a m a r ! / J a g !*
 A kapurabszolga másfele néz
 ő is tudja hát...?!
 a *C s á s z á r a k a r a t á b ó l é s r e n d e l e t é r e*
 ő is tudja - - -
 ...De lehet-e gyorsítani ezt a *g y o r s a t* / akármilyen gyorsalkodva csinálják ha / vasukkal a
 világ *m e g á l l*?!
 eleven bőrrel a szúrónak s beszakadt bőröddel / hegye körül hússal az élének: / húsnak
 hátsága hátad / elfogyhatatlan elefánthát
 légy áthatolhatlan hegysége a húsnak / húsoddal vasnak szegülő Mangún!...
kardpenge suholó visítása - halálzene
 Minden parányi cikkanása egy-egy mérföld / Sohasem gondoltam volna hogy kardpenge /
 ilyen temérdek hosszú lehet
 rajta utaztam
 velem hersenő pengéjével Hadak és Istenek Útján
 ott utaztam / ott / rajta az élén míglen
 át nem ért szívemig / szívemen / azon is:
 azon is túl-és / keresztül
 leölőim utánamugattak még / vasukkal a lebukóban / De bizonyos vagy benne? / Mangún-e:
 ő-e? / Mangún legyen ám - élve vagy holtan / Bizonyos vagy benne?

addigra végeznek a „szigetszínpadra” menekült Mangúnnal. Lábukkal löködik-bökődik, elégedetlenül hengergetik-vizsgálgtatják a testet.

A végjelenet mintegy megismétlése az előjátéknak - azzal a különbséggel, hogy ezúttal a két gyilkos maga beszél és nem a hangszórón halljuk izgatott, pattogó-sziszegő sugdosódásukat.

1. GYILKOS szorongó aggodalommal.

Jót szúrtál-e, azt szúrtad-e, akit szúrnod kellett?

2. GYILKOS. Azt hát.

1. GYILKOS. De bizonyos vagy benne?

2. GYILKOS. Bizonyos hát. Nem először látom.

1. GYILKOS. Mangún-e? Ő-e?

2. GYILKOS. Mangún hát. A sárga tangutok fejedelme.

1. GYILKOS. Mangún legyen ám - élve vagy holtan. Bizonyos vagy benne, megforgattad-e, nézd meg jól!

2. GYILKOS. Megforgattam. Az hát. Mangún.

Kirángatják vasukat a testből s fel az úton - pengéiket zekéik ujjához törölgetve - visszatakarodnak a palotába.

MANGÚN a halott. *Ficamosra facsart, hullamerev mozdulatban kinyúlva hever. Hangja a hangszórón - hullámokban érkező visszhang kíséretében.*

rajta utaztam

velem hersenő pengéjével Hadak és Istenek Útján

ott utaztam / ott / rajta az élén míglen

át nem ért szívemig / szívemen / azon is / nagyon is csak már

keresztülhatolását érhettem meg:

varkocsom alatt a társa / fokos szekercéjével a visszajáról: / alázúzott tar koponyámnak

...Van-e annak tudója / sámán - kidobolója / kolostorpalotájában a Szemjún - kiénekelője / a becsattant csont alatt velem ami gondolódott: *a n n a k / v a n - e ?*

...Egy írásos gombolyagra való / sokcsomós keserű igazságot tanultam és hadartam el de már csak a / visszabeszélőm amint magának mondja

E z j á r a n n a k a k i

A C s á s z á r M e g a j á n d é k o z ó n a k

E z j á r

Markolatig a vassal mellemben / görögtem el / s azzal a belenyomódó nyomorodott tévhittel tűnő tudatomban hogy

még s z a l a d o k

még e l é r e m az Elérhetetlen Császár Köntöse Szegélyét

Lábának - trónján - még e l é b e e s h e t e k

és Jogos Haragját egy új / egy újdonaúj de / sokkalta káprázatosabb p a l o t á v a l - ó igen:

áradó hang. A visszhang felerősödik.

egy új

egy újdonaúj - de

sokkal-de-sokkalta káprázatosabb p a l o t á v a l

m e g e n g e s z t e l h e t e m

*szekérravatal dülöngélő döcögése, nyikorgó csűrűszkölése; ünnepi lárma, tutulás, dübbögés -
jobbról balra és el.*

Megjegyzések

Az aranypalást

A darabot 1949-ben írtam Sarkadi Imre felkérésére, aki akkor a rádiónál volt. Néhány hét múlva sűrű bocsánatkérések közepette jelentette be, hogy elvesztette több más kéziratommal egyetemben, olyannal is, amelynek nem volt másolata. Minthogy a fejében volt Budapest kocsmológiai térképe, invitált, hogy járjuk le az összes lehetséges kricsmiket, ahol elpotyogtathatta -, de tudtam, hogy ennek a kutatásnak a reggelig tartó megkedvesedésnél egyéb eredménye nem lesz és nemet mondtam. Sohasem haragudtam rá, még egy - ennél nekem sokkalta kedvesebb - kisregényem elvesztéséért sem: az alkoholszint az ő vérében ott kezdődött, ahol az enyémben végződött és tiszteltem benne, hogy annyival tökéletesebb ebben a műfajban, mely talán az ő legigazibb műformája volt.

A darabocska egyébiránt ugyancsak súlytalan mutatvány; anekdotikus magvát egy perzsa eredetű, XVI. századi arab erotológiai gyűjteményből vettem át.

Akkor, amikor az ilyesmi még nehezen hozzáférhető „ezotéria” volt, hogyan is gondolhattam volna, hogy a „*Léleküdtő* - Nefzávi Sejk Illatos Kertje” néhány évtized múlva nyugaton ponyvára kerül. Ma már, tucatnyi nyelvre lefordítva a „porno” kedvelőinek mindennapos tápláléka; sőt, bibliájukká fogadták azok az egyoldalú táplálkozástól skorbutos lelkek, akik mintha az ábécét is az ilyenek forgatására - a ponyvára került *Kama Szutra*, a *Fanny Hill*, a *Trimalchio Lakomája*, a *Johanna Papiszsa* és a *Léleküdtő* fordítva „expurgált”, vagyis „feldúsított” kiadásainak keserves kibetűzésére tanulták volna meg. *Az aranypalást* nem ennek a kései, derivatív, mafla erotikának a jegyében fogant és hiba volna „porno” irányban túljátszani.

A darabocskán alighanem érződik, hogy eredetileg hangjátéknak íródott, amin édeskeveset változtattam. Hogy beválnék-e színpadon, magam sem tudom; jó rendező kezében és kabaré-stílusban elbolondozva vele - töltelékszámnak, *faute de mieux*, a nyári uborkaszazon pódium-műsoraiban talán elmenne.

A majomház

A darabot 1954-ben írtam, a budapesti Bábszínház felkérésére. Noha fizettek némi honoráriumot, a darabot nem hozták színre - vagy mert előadásra alkalmatlannak találták, vagy mert szerzője börtönviselt volt; vagy azért, mert túlságosan merésznek ítélték, „risqué”-nek a Rákosi-rendszerrel szemben.

Ennek a különben roppant igénytelen napkeleti játéknak a témáját *Az Ezeregyéjszaka meséiből* merítettem - egyik epizódját kerekítettem önálló mesévé. Játékstílusa az érzelmes burleszké - azé, amely egyúttal a műfajnak is kifigurázása; így azután tág teret nyújt az időszerű tréfák betoldásának, a bohókás zenei betéteknek, a rögtönzésnek.

A játék már-már kibújik a bábszínház szűkreszabott kereteiből, de alkalmasint egyszersmind fokozhatja báját és komikumát, ha a szereplők valamelyest megtartják a bábfigurák szöglezetességét; s ez a stilizáltság kivált jól érvényesülne a darab második felvonásában. Szabadabb légkörben talán elvész irányzatossága - hogy hosszú orrot, számárfület mutat a zsarnokságnak; de jobb is, hogyha utoléri végzete: hogy saját értékével - vagy értéktelenségével - bukjon avagy érvényesüljön és ne maradjon amolyan családi tréfa a tréfák középeurópai beltenyészetén.

Asszonyok Gyöngye

Ez a hangjáték még az „átkosban” íródott, a BBC főhadiszállásán, valamelyik éjszakai műszak alkalmával, amikor a szerzőnek nem akaródzott a mélypince hálótermébe (a Horkolás Kútjába) leszállni - inkább ott tengődött éjszakai magányában, a Magyar Osztály hatodik emeleti üvegkalitkáiban (köztudott, hogy majd minden írásom „ellopott időben” keletkezett s ha ezzel „a két végén egyszerre égetem a gyertyát”, megadtam az árát: betegségekben törlesztettem). Akkor még igen sokan hallgatták adásainkat a Honban; karácsonykor, húsvétkor rendszeresen adtunk ájtatos rádiójátékot az én átköltésemben - ezekből adott ki válogatást a Szent István Társulat (Görögszínpad. *A középkori angol titokjátékokból mulatóba egybeszedett kisdéd Florilégium* - Budapest 1988). A hetvenes évek végén, a budapesti angol Nagykövetség kultúrattasójától „titkos” közvélemény-kutatást kaptunk s bizalmas adataiból kiderült, hogy hangjátékaink igen népszerűek. Ez felbátorított arra, hogy a vallás tematikáját és ünnepi dátumait odahagyva, próbálkozzunk szekuláris témájú játékokkal is. Már amúgy is volt rá precedens, évről-évre Szilveszteri Kabarét sugároztunk, amelynek műsorában Mikes György és Tábori Pál mellett jómagam is belesegítettem. Több ilyen hangjátékom született s ezek közül egy „keleti” tárgyú is - az *Asszonyok Gyöngye*. Bízvást állíthatom, hogy ez is igen „profi” produkció volt, magam válogattam hozzá hangkulisszát / aláfestő zenét s a rendező Tarján György volt, a második világháború előtti időkben ismert név a színházi világban - valaha még a színpadról is ismertem: ő volt a Vígszínház igazgatója és vezető színésze, robosztus megjelenése, hangja Bessenyeiével, Balázs Sámuéval vetekedett és szemmeláthatólag szörnyen élvezte, hogy újra „színészi feladatot” kapott. A hangszalag ma is megvan és a copyright-tól eltekintve, alighanem semmi akadálya nem volna, hogy a magyar rádió is műsorára tűzze.

Mangún

A Mangún keletkezéséről csak annyit, hogy régi húséges kenyeres pajtásomtól-és társszerző munkatársamtól kaptam tetszés szerinti felhasználásra: az álomtól. Álomkezdeményből keletkezett a vers - abból pattant ki a mesetragédia (*I. Lélekharangjáték*, Aurora, London 1986 - 47 old.; a prózavers címe: „Ajándékpallota”).

Aminek kezdettől az álom önkényessége volt az alakítója: *mesében* „történelmi húséget” ne keressünk. Lepattant szilánkokat, kiásvott cserepeket, történelmi célzásokat már annál inkább - bár ez is jobbadára a véletlen rezonancia turpissága csupán.

Az előjáték - Mangún legyilkolása - a színpadra állított „valóság”. Máskülönben az egész játék a cselekmény besűrített gombolyaga egyetlen pillanat szörnyű zárványában, ahogyan az emlékek „engrammjait” az alázuhanó memória szakadozott lepedékén szikével körülkarcolva, a halott agyáról mintegy csipesszel lefejtjük. A vészreflex életidéző visszavillanása abban, akinek - elvesztését átélni - már csak ez az utolsó pillanata maradt.

Sem a nézőnek az, amit lát, sem a legyilkoltnak az, amit átél, nem afféle „flashback” - hanem a valóság rekapitulációja.

Nincsenek benne „előzmények” és „következmények”; ami fordul, nem a sorsfordulat tarkónsújtó villáma; ami fejlődik, nem a csigalassú kifejtet - a baljós jelek fenyegető torlása és pusztító megemelkedése. Az egész tragédia a halálpercenet pontnyi zárványában - eleje, vége, minden - mint a lepergő időben a mozzanatok nyalábba nyomorított fossziliája: a maga teljességében: *egyszerre van*.

*

Mangún: a hűség abszurduma. Komikus is, de nevezhetnénkünk lefagy elrémülő szánkrol - hiszen abszurd hűségéért életével fizet. Hűsége „szervült”; ezért nem tud megválni tőle, hogy - akár a gyík, ha leveti farkát - túladjon rajta és szégyenletes futásban keressen menedéket.

Ő csak egyet tud: rámenni; vele pusztulni.

Igazán gyanúba veszi uralkodója? Elhiszi Tigrid rágalmát, hogy a palota csapda csupán s míg ő ajándékpalatájában mórál, nézdelődik, tetszeleg, hadaival alárohan fejedelmi fivére, az ilkán, akivel Mangún összejátszik...?! Van ilyen rágalma Tigridnek, van ilyen sugdosódó Tigrid?!

Nem tudni.

És *Mangún*, következésképp a téveszméivel játszó ember tragédiája is.

A hűség zsarnoki rögeszméje annyira elúrhodik rajta, hogy lesorvasztja róla az óvatosságot, a ravaszságot, az intuíciót, a vén róka minden diplomáciai tapasztalatát. Végezetre - vírusai felszaporodásával - a hűség megzavarja esztét és rábocsátja a képzelgések fúria csordáját. Akkor járunk a legközelebb az igazsághoz, ha érzékeltetjük elméjének lassú megbomlását, az idióta rémképek bekerítő előrajzát.

Mangún: az a „Más”, aki magának ássa a vermet és addig kerülheti, amíg bele nem esik. Megrendezi beleesését. Senki nem intrikál ellene ura, Hurpagu udvarában, senki vetélytársa, különösebb gonoszakarója nincsen; „gonoszai” csak az ő képzeletében gyűlnek bandába ellene. Minél görcsösebben vagdalkozik, hogy fedezze „stratégiai visszavonulását”, annál inkább s annál hamarabb fejére idézi végzetét - „alámenését” - hogy amikor már minden kiutat eltorlaszolt és zsákutcának nyilvánított, megrekedjen saját képzelgéseinek kelepcéjében és hűségének telhetetlen rögeszméjével falassa fel magát.

Mangún utolsó mondata a mesetragédia kulcsa: groteszk „csattanó” - bődületes kóda. A Trón „megsértésének” fikciója - a Trón „megengesztelése” azzal, amivel megsértette: ezzel a téveszme-halmozással teszi rá a koronát a túlhajtott hűség abszurdumára. Színésznek, rendezőnek az a feladata, hogy a kulcsmonológnak ezt a hihetetlen kicsengését hosszan kitartsa s hogy a játékot is *errefele* áradva építse fel.

*

Amilyen körülményesnek és költségesnek bizonyulhatna látványos színrehozatala, olyan egyszerű és könnyű volna mikrofon elé vitele. (Jóformán minden változtatás nélkül - csupán az előjáték és a kardtánc-jelenet elhagyásával).

Színpadi változatában a rendezőnek a kínai ősopera stilizáltságát kéne alapulvennie a mozdulatok zártságában, a szenvedélyek operatikus felfokozottságában és a dikció „skandálós” felúsztatásában; és ha találékonysága nem hagyja cserben, *Mangún* - pantomim betéteivel, bohócaival, akrobatáival s egyéb lehetséges közjátékaival - egész estét betöltő mutatvány; játékidője 2 óra 20 perc.

Hangjáték változatában a *Mangún* monodráma - egyszereplős darab. (Mármint ha akad, aki győzi színnel - szusszal). Mindvégig minden személyt egyetlen színésznek kell megformálnia, a nőket is, hangjának olyan újszerű kezelésével és széles skálájú elváltoztatásával, amint azt a nagy angol komédiások teszik - s teszik pedig oly mesteri módra, hogy sohasem válnak nevetségessé.

Hurpagu Kagán harag-kitörésének megkomponálásánál a színész szerezze meg a tibeti szerzetesek imabögéséről készült hangfelvételek egyikét és próbáljon abból kiindulni. Ami a hangkulisszákat illeti, a leleményes elektronikus műhelynek kell a szerző, a dráma és a szinte

emberfölöttire vállalkozó színész segítségével lennie, hogy a palota tömegjeleneteit, csődülleteit, konsternációit, állatait, nomádi nekivadásait érzékletessé tegye.

(London, Hongriusculé, 1973 november-december)

Mangún. (Eredeti címe : „Mangún a Halott”) 1973 végén íródott. Kiadatlan, bár hangjáték-változatát elkészítettük feleségemmel s meg is volt ennek az ősbemutatója mintegy 100 főnyi közönség előtt, a Hollandiai Mikes Kelemen Kör Tanulmányi Napjainak egyikén; az estről részletesen beszámolok háromkötetes önéletírásomban, amelynek, magnó-interjúival Kabdebó Lóránt ismert irodalomtörténész volt a bábája.

Míg írtam, a *Mangún*hoz is, mint minden darabomhoz, színpadtervet készítettem, részben a magam „eligazítására” a jelenetezésnél, részben, hogy majd a tervezőknek némi fogalma legyen, milyen színpadképek, miféle díszletek jelentek meg a szerző képzeletében, míg darabján dolgozott. Persze a *Mangún*ét is, akárcsak tucatjaival a *Sírónevető* vagy az ötven képből álló *Golghelóghi* díszletterveit, egytől-egyig eldobáltam: ki győzi raktározni - számon tartani vázlatait (és aki ismer, tudja, a magam scrapbook-jait nem szokásom Isteni Kinyilatkoztatásnak kijáró áhítattal kezelni - s külön „opuszként” kiadni). A rajzok a szemétkosárba vándoroltak, ma már sem időm, sem türelmem; a reménység is alaposan megcsappant, hogy színházamat a csak-magyar világot jelentő deszkákon megelevenedni lássam - és rajzoló kezem sem a régi.